CORPUS DELICTI

Číslo vydania 2/2015

elsa

The European Law Students' Association

Trnava

ISSN 1338 - 6603 (tlačená verzia)
ISSN 1338 - 4821 (online verzia)

FACULTAS IURIDICA 1667 1998 UNIVERSITAS TYRNAVIENSIS

Corpus Delicti
Časopis Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave

Redakčná rada
Šéfredaktorka: Bc. Monika MARTIŠKOVÁ
Zástupkyňa šéfredaktorky: Mgr. Anna ŽEMBÉRYOVÁ
Redaktori: Bc. Korina HIRJAKOVÁ,
Bc. Filip JUROVATÝ, Bc. Petra LUKÁČIKOVÁ,
Mgr. Juraj ŠELIGA
Externí spolupracovníci: Mgr. Veronika BERECOVÁ,
Mgr. Ján JURAN, JUDr. Jakub LÖWY, LLM,
JUDr. Alexandra KOTRECOVÁ, PhD. LLM

Konzultanti: Mgr. Kristián ČECHMÁNEK,
Mgr. Martin CSÁSZÁR, Mgr. Naďa PETRÍKOVÁ

Odborní garanti:
doc. JUDr. Tomáš STRÉMY, PhD.,
JUDr. Anton ŠKREKO, PhD.

Adresa redakcie:
Časopis Corpus Delicti
Právnická fakulta
Trnavskej univerzity v Trnave
Kollárova 10, 917 01 Trnava

E-mail: corpusdelicti.tt@gmail.com

Obálka a grafika: Bc. Filip JUROVATÝ

Editoriál

Ďakujem a nech sa páči

Blížia sa Vianoce, všetko sa zrazu zdá akési krajšie, ľudia sú k sebe milší, to škaredé vonku čoskoro zahalí biela perina a to nepekné v ľuďoch sa pod vplyvom vianočnej atmosféry nederie tak na povrch ako v bežné dni.

Držíte v rukách jubilejné desiate číslo obnoveného časopisu Corpus Delicti. Kristián Čechmánek mi zhruba v polovici doterajšej cesty zveril „svoje dieťa“, ktoré sa vďaka jeho vízii recenzovaného právnického fakultného časopisu opäť stalo súčasťou našej fakulty, a ja dúfam, že sa nám ho spolu s redakciou už podarilo doviesť do „predškolského veku“. Nešlo by to však bez rôznorodej, viac či menej viditeľnej pomoci mnohých ľudí okolo celého časopisu. Možno zo mňa hovorí práve sentimentalita blížiacich sa Vianoc, ale práve dnes by som rada poďakovala všetkým, ktorí do tohto časopisu prispievajú, tým, ktorí im pri písaní odborných textov pomáhajú, či inak podporujú tento časopis, a v neposlednom rade tým, ktorí ho čítajú, teda Vám. Pretože Vy všetci dávate našej práci zmysel.

V tomto čísle okrem tradičných správ o udalostiach na fakulte či mimo nej a odborných článkov budúcich právnikov, nájdete aj nové rubriky „Aktuálne z legislatívnej dielne“ a „Pojmy do vrecka študenta práva“. V rozhovore sa bližšie zoznámite s novou dekankou fakulty.

Vďaka nadviazanej spolupráci s časopisom Lawyr.it, vytvárajúcim platformu pre študentov práva zo strednej a východnej Európy, si môžete prečítať aj článok študentky práva z Rumunska a v každom nasledujúcom čísle si budete môcť prečítať článok od študenta z inej právnickej fakulty v Európe. Rovnako sa otvára priestor pre kohokoľvek z Vás publikovať v tomto medzinárodnom časopise.

Spolu so sviatkami sa blíži aj skúškové obdobie, tak Vám všetkým prajem, aby mal deň viac hodín a aby Vám vianočné koláče čo najdlhšie dodávali potrebnú energiu pre Vaše mozgové bunky. A verím, že ku koláčom sa pripojí aj pár chvíľ s naším-vaším Corpus Delicti.

Prajem príjemné čítanie a krásne a pohodové prežitie vianočných sviatkov!

Monika Martišková
šéfredaktorka

Obsah

Aktuality
Inštitucionálna návšteva rakúskeho väzenia Stein v meste Krems an der Donau 2
Legal workshop on law of obligations Seminár na tému záväzkového práva 2
Medzinárodná vedecká konferencia
Restoratívna justícia a alternatívne tresty v aplikačnej praxi 3
III. ročník odbornej konferencie o medzinárodných únosoch a odoberaní detí 5
Nenásilne o násilí na deťoch. 7
Diskusia o stave o perspektívach slovenského súdnictva. 8
Medzinárodná vedecká konferencia
Trestné právo Európskej únie a jeho dopad na stíhanie mládeže 9
Beánie Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave 2015. 11

Rozhovor
Na káve s novou pani dekankou 12

Jazykové okienko
Pojmy do vrecka študenta práva 13

Z legislatívnej dielne
Zmeny v rodinnom práve a v občianskom súdnom konaní (civilnom konaní) 14
Vybrané inštitúty nového Autorského zákona. 16

International students on various law topics
Short insight into the problems of the preliminary ruling system
in the European Union 18

Odborné články
Obrana materiálneho jadra ústavy je ľud skutočne neobmedzeným vládcom?. 19
Právna úprava pracovnej zmluvy pedagogických zamestnancov
na dobu určitú, ktorá nesmie byť kratšia ako je školský rok 22
Radbruchov odkaz ríši práva 25
Leges Aelia Sentia et Fufia Caninia 27
Obecná polícia a používanie radaru na meranie rýchlosti 30

V prípade, ak sa chcete stať súčasťou časopisu Corpus Delicti, napíšte článok v rozsahu 3 - 6 A4 (písmo Times New Roman, veľkosť 12, jednoduché riadkovanie) na ľubovoľnú tému, samozrejme, týkajúcu sa práva, za článkom uveďte použitú literatúru a dodržiavajte citačné pravidlá podľa STN. Príspevok musí byť recenzovaný právnym pedagógom, právnym vedcom alebo iným odborníkom zaoberajúcim sa tematikou daného článku.
Recenzovaný článok spolu s aktuálnou farebnou fotografiou Vašej tváre (formát JPEG, min. 300 dpi) a biografickou charakteristikou autora (najviac na 3 riadky) zašlite na e-mailovú adresu:
corpusdelicti.tt@gmail.com
V prípade, že nás svojim článkom zaujmete, bude uverejnený v najbližšom čísle 1/2016 pre letný semester akademického roku 2015/2016. **Uzávierka pre číslo 1/2016 je 15.4.2016**.
Redakcia si vyhradzuje právo článok upraviť čo do štylistiky a gramatiky, ako aj právo článok odmietnuť z kapacitných dôvodov.
Tešíme sa na Vaše príspevky!

Časopis Corpus Delicti je evidovaný Ministerstvom kultúry SR pod evidenčným číslom EV 4594/12. Vychádza na pôde Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave. V decembri 2015 vychádza desiate číslo obnoveného časopisu Corpus Delicti. Časopis vydáva ELSA Trnava, Kollárova 10, 917 01 Trnava v spolupráci s Právnickou fakultou Trnavskej univerzity v Trnave, Hornopotočná 23, 918 43 Trnava.
Tlač zabezpečuje Polygrafické centrum, Tomášikova 26, 821 01 Bratislava.
Online verziu časopisu môžete nájsť na týchto webových stránkach: www.tt.elsa.sk, iuridica.truni.sk.

Odborné články v slovenskom jazyku v časopise Corpus Delicti podliehajú recenznému konaniu.

Vydané: december 2015, IČO: 36 093 971, periodicita vydávania: dvakrát ročne

Inštitucionálna návšteva rakúskeho väzenia Stein v meste Krems an der Donau

Spoločná fotografia návštevníkov rakúskej väznice Stein

Začiatkom skúškového obdobia letného semestra, keď sa už väčšina študentov pilne pripravuje na nastávajúce skúšky, sme si ako skupina milovníkov trestného práva dopriali jeden deň voľna od študijných povinností a vybrali sme sa prebádať objekty najväčšieho ústavu na výkon trestu odňatia slobody s najvyšším stupňom stráženia, ktorý sa nachádza v rakúskom meste Krems an der Donau (ďalej len „ústav“).

Vďaka za sprostredkovanie tejto exkurzie patrí prodekanovi Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave, pánovi doc. JUDr. Tomášovi Strémymu, PhD., ktorý nadviazal v rámci právnej pomoci spoluprácu s vedúcou právneho oddelenia ústavu - pani Mag. JUDr. Karin Pistracher. Pani doktorka bola pri realizácii tejto inštitucionálnej návštevy veľmi nápomocná a tak sme sa 18. mája 2015 spolu s našimi vyučujúcimi z Katedry trestného práva a kriminológie Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave vybrali autobusom na miesto určenia - do mesta Krems an der Donau v Rakúsku.

Po príchode na miesto a po úvodnej vstupnej kontrole nás srdečne privítala pani doktorka Pistracher spolu s príslušníkom zboru väzenskej a justičnej stráže väznice Stein a obaja nás sprevádzali počas celej exkurzie objektami väzenia. Exkurzia začala pri zmenšenom modeli celého väzenia, kde nám boli podané základné informácie o fungovaní, organizácii a o jednotlivých objektoch vo väzení. Dozvedeli sme sa, že vo väzení Stein sa nachádzajú prevažne muži, ktorým bol súdom uložený trest odňatia slobody s dolnou hranicou trestnej sadzby od 18 mesiacov až po trest odňatia slobody na doživotie. Ako už bolo aj vyššie spomenuté, v tomto ústave je zabezpečovaný najvyšší stupeň stráženia. Prekvapujúcou informáciou počas exkurzie bola i skutočnosť, že v súvislosti s ochranou objektov, ako i kontrolou pred omamnými a psychotropnými látkami nie je využívaná činnosť psovodov, tak ako je to napríklad na Slovensku v Leopoldove, ale bezpečnosť je zabezpečovaná „iba“ príslušníkmi zboru.

Ako boli postupne prebádané jednotlivé úseky väzenia Stein, mali sme čoraz väčší pocit, že sme sa ocitli vo fabrike, alebo vo veľkej továrni. Bolo to spôsobené najmä tým, že väčšina odsúdených (takmer 90%) pracuje na rôznych pracovných úsekoch - či už v tlačiarni, alebo strojárskej dielni, opravovni áut, výrobe komponentov pre železiarstvo, v kuchyni, atď. Organizácia v tomto ústave je na veľmi vysokej úrovni a mnohé z produktov, ktoré sa v ústave vyrobia sú vyvážané ako konkurencieschopné na trh v Rakúsku. Odsúdení majú možnosť počas výkonu trestu odňatia slobody požiadať o absolvovanie maturity, alebo sa vzdelávať v rámci rôznych odborov ako napr. kuchár, čašník a atď. Väzenie Stein taktiež zohľadňuje rôzne špecifické požiadavky odsúdených. V súvislosti s uvedeným majú odsúdení napríklad možnosť požiadať aj o podávanie diétnej stravy.

Zaujímavosťou rakúskej väznice Stein je predovšetkým vysoká rozmanitosť národnosti jej väzňov. V priestoroch tejto väznice je možné stretnúť sa až so štyridsiatimi dvomi národnosťami, s čím súvisí aj aktívne používanie až siedmich svetových jazykov.

Po prehliadke väzenia nás pani Mag. JUDr. Karin Pistracher spolu s vedúcim zboru väzenskej a justičnej stráže väznice Stein srdečne pozvali na honosný a chutný obed v príjemnom prostredí zasadacej miestnosti väznice.

Po výdatnom obede sa exkurzia presunula z väznice do jej externej pobočky – Oberfucha, ktorá je umiestnená v blízkosti priľahlej obce, resp. až na jej okraji. V pobočke Oberfucha sú umiestnení väzni, ktorí boli odsúdení na trest odňatia slobody na doživotie. Osobitosťou tejto pobočky je jej väzenský režim, v rámci ktorého sú odsúdení vedení v tzv. uvoľnenej forme na základe ustanovenia § 126 rakúskeho zákona o výkone trestu (Strafvollzugsgesetz). Odsúdení nachádzajúci sa v pobočke Oberfucha vykonávajú prevažne remeselné práce, akými sú napríklad stolárstvo, oprava bicyklov, a taktiež každý týždeň im je zabezpečované vyučovanie informačných technológií. Vďaka spomínanej uvoľnenej forme väzenského režimu majú odsúdení možnosť raz do mesiaca opustiť priestory väznice a navštíviť svojich príbuzných na dva až tri dni.

Inštitucionálna návšteva rakúskeho väzenia Stein a jeho terénnej pobočky Oberfucha, predstavuje veľký prínos nových informácií o fungovaní väzenskeho systému v Rakúsku a najmä môže podnietiť inšpiráciu pri tvorbe mnohých návrhov de lege ferenda právnej úpravy väzenskeho režimu v podmienkach Slovenskej republiky.

Barbora Rafajdusová
Monika Škrovánková
autor fotografie: archív, Barbora Rafajdusová

Legal workshop on law of obligations
Seminár na tému záväzkového práva

Dňa 15. októbra 2015 sa na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave (ďalej len „PF TU“) konal seminár o záväzkovom práve v novom prevedení. Novinkou nebola len forma semináru, ktorá zodpovedala požiadavkám študentov práva, ale i samotný obsah - keďže išlo o seminár vedený advokátom z praxe. Tejto úlohy sa zhostil JUDr. Tomáš Pavlovič z advokátskej kancelárie *PROSMAN a PAVLOVIČ s.r.o.* sídliacej v Trnave.

Na úvod semináru JUDr. Pavlovič predniesol kľúčové pojmy záväzkového práva obsiahnuté tak v Občianskom ako i v Obchodnom zákonníku a vysvetlil ich vzájomný vzťah. V ďalšej a obsiahlejšej časti študenti pod vedením prednášajúceho riešili vybranú prípadovú štúdiu, a tak mohli priamo aplikovať získané vedomosti, skúmať ich využitie v praktickej rovine. Prednášajúci sa snažil študentom odovzdať cenné skúsenosti z praxe, podnietiť logické uvažovanie a „vycibriť“ kritický pohľad na právne inštitúty záväzkového práva. Nechýbali ani cenné poznámky prednášajúceho k imanentnému obsahu zmlúv, ako aj k aktuálnym trendom v záväzkovom práve. Cieľovú skupinu workshopu tvorili študenti prvého a druhého ročníka magisterského štúdia PF TU, ktorí za svoju aktívnu účasť získali certifikáty o absolvovaní seminára.

V závere semináru bola pre študentov vyhlásená súťaž o najlepšie vypracovanie ob-

Študenti počas workshopu s JUDr. Pavlovičom

dobnej prípadovej štúdie, ktorej výhercovia sa mohli tešiť na publikácie od PF TU a vydavateľstva WOLTERS KLUWER, s.r.o.. ktorým patrí veľká vďaka.

Osobitné poďakovanie patrí JUDr. Tomášovi Pavlovičovi, ktorý si našiel čas pre toto príjemné stretnutie so študentmi. Nakoniec sa z cien tešili študenti prvého ročníka magisterského stupňa Bc. Marián Meszároš, Bc. Miška Vieriková a Bc. Mária Mikulášková.

Keďže sa organizátori ELSA Trnava (Európske združenie študentov práva) a Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave stretávajú s pozitívnymi ohlasmi od študentov, v najbližšom období sa pripravujú aj ďalšie podobné podujatia.

Petra Lukáčiková
autor fotografií: Milan Javorek

Medzinárodná vedecká konferencia Restoratívna justícia a alternatívne tresty v aplikačnej praxi*

Otázkam restoratívnej justície v súčasnosti patrí popredné a skutočne významné miesto v rámci odborných diskusií. Na akademickej pôde Trnavskej univerzity v Trnave bola preto jej Právnickou fakultou zorganizovaná medzinárodná vedecká konferencia spojená s prezentovaním čiastkových výsledkov projektu APVV-0179-12, druhej etapy riešenia - fáza vlastného výskumu Restoratívna justícia a alternatívne tresty vo výskumných súvislostiach, ktorá sa uskutočnila dňa 29.09.2015 v priestoroch konferenčnej sály v budove Petra Pázmaňa na Rybníkovej ulici v Trnave. Konferencia Restoratívna justícia a alternatívne tresty v aplikačnej praxi predstavovala priame nadviazanie na konferenciu Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach, uskutočnenú v máji 2014. Týmto spôsobom sa podarilo dosiahnuť veľmi vhodné doplnenie teoretických poznatkov nadobudnutých počas prvej konferencie o empirické fakty a poznatky z aplikačnej praxe dotýkajúce sa čiastkových otázok a problémov restoratívnej justície.

Hneď v úvode bol konferenčný deň oživený prehliadkou nového futbalového štadióna Antona Malatinského, o ktorú prejavili záujem aj zahraniční hostia.

Konferenciu otvoril doc. JUDr. Tomáš Strémy, PhD., na ktorého nadviazala svojím príhovorom JUDr. Mgr. Martina Gajdošová, PhD., ktorú doplnil aj rektor Trnavskej univerzity v Trnave, prof. doc. JUDr. Marek Šmid, PhD. Priebeh konferencie bol plynulý, prestávky na občerstvenie vytvárali priestor na prediskutovanie vypočutých príspevkov. Jednotlivé príspevky na seba pekne obsahovo nadväzovali.

V štyroch blokoch aktívnych vystúpení sa predstavili významní hostia zo zahraničia, napríklad PhDr. Miroslav Scheinost a Mgr. Jiří Vlach, obaja z Institutu pro kriminologii a sociální prevenci so sídlom v Prahe, JUDr. Filip Ščerba, Ph.D. z Univerzity Palackého v Olomouci, či doc. JUDr. Jana Tlapák Navrátilová, Ph.D. z Karlovej univerzity v Prahe, ako aj množstvo slovenských odborníkov, medzi nimi možno spomenúť doc. JUDr. Luciu Kurilovskú, PhD., rektorku Akadémie Policajného zboru v Bratislave, doc. PhDr. Gabrielu Lubelcovú, CSc. z Univerzity Komenského v Bratislave, prof. JUDr. Jozefa Záhoru, PhD. z Paneurópskej vysokej školy, doc. JUDr. Sergeja Romžu, PhD. z Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, prof. PhDr. Gustáva Dianišku, CSc. a prof. JUDr. Ivana Šimovčeka, CSc., obaja z Trnavskej univerzity v Trnave.

PhDr. Miroslav Scheinost a prof. PhDr. Gustáv Dianiška, CSc.

Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-0179-12.

Zaujímavý bol najmä tretí blok vystúpení, v rámci ktorého bolo priblížené ukladanie alternatívnych trestov z hľadiska kriminálnej geografie. Príspevok doc. JUDr. Tomáša Strémyho, PhD. a Mgr. Alexandry Donevovej z Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky si získal veľkú pozornosť. Pre zaujímavosť možno poznamenať, že počas ôsmych rokov bolo súdmi Slovenskej republiky uložených 254 trestov domáceho väzenia, pričom 125 týchto trestov v rokoch 2006-2014 uložil Okresný súd Rimavská Sobota. O uplatňovaní alternatívnych trestov v súdnej praxi sa mohli prítomní dozvedieť vďaka výskumu, na ktorom pracujú členovia Katedry trestného práva a kriminológie Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave - JUDr. Lucia Šimunová, PhD. rozprávala o vzťahu sudcov k ukladaniu alternatívnych trestov, JUDr. Andrea Gregušová nám priblížila ich prax. O verejnej mienke o alternatívnych trestoch sa prítomní mali možnosť dozvedieť viac z výsledkov sondy na sociálnych sieťach, ktoré prezentovala Mgr. Kristína Jurišová.

doc. JUDr. Tomáš Strémy PhD. a Mgr. Alexandra Donevová

JUDr. Rudolf Kasinec, PhD.

JUDr. Veronika Poláková

O názor na priebeh konferencie sme poprosili jednu z účastníčok konferencie, JUDr. Evu Szabovú, PhD. z Katedry trestného práva a kriminológie Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave: „Pokiaľ ide o môj pohľad na konferenciu Restoratívna justícia a alternatívne tresty v aplikačnej praxi, dovolím si vysloviť názor, že uvedená konferencia sa môže s hrdosťou zaradiť medzi konferencie, ktorým možno bezpochyby prisúdiť atribút značnej vydarenosti. K uvedenému konštatovaniu možno dospieť na základe jej výbornej organizácie a vysokej miery odbornosti, ktorú sa podarilo docieliť prostredníctvom bohatej účasti domácich ako aj zahraničných odborníkov pôsobiacich na rôznych úsekoch spätých so zvolenou tematikou konferencie.“ Oživením prezentovaných príspevkov bol nepochybne príspevok JUDr. Rudolfa Kasinca, PhD. z Univerzity Komenského v Bratislave o alternatívnych trestoch v pop kultúre.

Podľa JUDr. Evy Szabovej, PhD. „je vhodné vysloviť tiež konštatovanie, že organizovanie konferencií tohto typu je veľmi vhodnou cestou pre udržiavanie a zintenzívňovanie pozitívnych bližších vzťahov medzi zástupcami nielen slovenských, ale tiež zahraničných právnických fakúlt.“ Dodáva, že „z hľadiska organizačnej stránky konferencie možno poukázať na značné pozitívum v podobe veľmi dobre fungujúceho konferenčného portálu. Tento prostriedok nielenže výrazným spôsobom zjednodušuje prihlasovanie na konferencie, ale súčasne tiež zabezpečuje výbornú orientáciu, prehľad prihlásených účastníkov konferencie, či témy jednotlivých príspevkov.“ Účastníkom konferencie sa tak naskytla možnosť byť súčasťou vynikajúco zorganizovaného programu v príjemnom prostredí a v spoločnosti mnohých významných osobností pôsobiacich či už v oblasti trestného práva a kriminológie alebo v inej spoločensky významnej oblasti.

„Pokiaľ ide o tému konferencie, domnievam sa, že predmetnú tematiku je potrebné vyhodnotiť bezpochyby ako aktuálnu - otázky súvisiace s problematikou restoratívnej justície totiž v súčasnosti požívajú značný význam. Je tomu tak predovšetkým z dôvodu neustáleho tlaku vyvíjaného na členské štáty zo strany Európskej únie, smerujúcemu k zavádzaniu nových a k prehlbovaniu existujúcich prvkov tohto - v podmienkach kontinentálnej Európy pomerne mladého - modelu (konceptu) trestnej justície.“ dodala JUDr. Eva Szabová, PhD. na záver. Úzko zvolená téma konferencie bola podnetná.

Preto možno konštatovať aj atraktívnosť jednotlivých príspevkov, z ktorých mnohé podnecovali právnu vedu hľadať a nachádzať čo najúčinnejšie spôsoby ukladania trestov.

Preto vyslovujeme nádej, aby výskumný projekt Agentúry na podporu výskumu a vývoja s názvom „Restoratívna justícia a systém alternatívnych trestov v podmienkach Slovenskej republiky“, ktorý plynie od 01.10.2013 a ktorého predpokladaný záver je naplánovaný na 01.09.2017, bol prínosný, a veríme, že jeho výsledky budú mať významný celospoločenský dopad. Ako sa vyslovili prof. PhDr. Gustáv Dianiška, CSc. a doc. JUDr. Tomáš Strémy, PhD. v jednej zo svojich publikácií: „Je dôležité, aby v každom období existovali ľudia, ktorí sa budú zaoberať aj tým, pred čím spoločnosť zatvára oči. Slovenská kriminológia sa snaží dobehnúť svet, ale svet o nej nevie skoro nič. Je naozaj načase, aby sa to zmenilo.“[2]

Monika Martišková
autor fotografií: Jozef Janek

[2] Dianiška, G., Strémy, T.: Slovenská kriminológia - Úvahy o histórii a súčasnosti. Dostupné na internete: http://www.akademiapz.sk/archiv-1-2015 [online]. [06.11.2015].

III. ročník odbornej konferencie o medzinárodných únosoch a odoberaní detí

V dňoch 15. až 16. októbra 2015 sa v Bratislave uskutočnil III. ročník odbornej konferencie o medzinárodných únosoch a odoberaní detí (ďalej len „Konferencia“), ktorý sa uskutočnil pod záštitou prezidenta Slovenskej republiky (ďalej len „SR“), ministra práce, sociálnych vecí a rodiny SR a ministra spravodlivosti SR.

Konferenciu zorganizovala riaditeľka Centra pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže (ďalej len „Centrum“) JUDr. Andrea Cisárová spolu so svojimi spolupracovníkmi z Centra. Doktorka Cisárová sa osobne podieľala na významných návratoch neoprávnene premiestnených alebo zadržaných detí späť na územie Slovenskej republiky. Na Konferencii vystúpilo so svojimi odbornými prednáškami množstvo významných zahraničných hostí. Medzi jednotlivými prednáškami bolo udelené krátke slovo aj iným hosťom tejto Konferencie. Na Konferencii sa zúčastnilo v prvý deň približne štyristo až päťsto hostí, druhý deň to bolo o niečo menej. Ako hostia boli prítomní zástupcovia Centra, zástupcovia piatich slovenských ministerstiev, sudcovia, právnici, študenti, zástupcovia krízových centier, diplomati, členovia ZMOS-u a iní.

Prvý príhovor mala riaditeľka Centra doktorka Cisárová, ktorá sa všetkým poďakovala za účasť na Konferencii a stručne popísala organizáciu tejto Konferencie, jej program a uviedla mená všetkých prednášajúcich. Potom odovzdala slovo ministrovi práce, sociálnych vecí a rodiny Jánovi Richterovi, ktorý mal krátky prejav, v ktorom vyzdvihol tvrdú prácu zastupiteľských úradov a Centra v konaniach o návrat detí a tiež kampaň v médiách s názvom Iný kraj iný mrav. Hneď po ňom s krátkym prejavom vystúpila štátna tajomníčka Ministerstva spravodlivosti SR, doktorka Monika Jankovská, ktorá hovorila o novom civilnom mimosporovom poriadku, ktorého ustanovenia pomôžu sudcom zefektívniť súdne konania o návrat detí a v boji proti súdnym prieťahom. Taktiež sa odstránila právna úprava mimoriadnych opravných prostriedkov v prípadoch rodičovských únosov detí.

Po úvodných príhovoroch nasledoval samotný program konferencie. V nasledujúcom texte čitateľom priblížime tie najzaujímavejšie prednášky z Konferencie.

S prvou prednáškou vystúpil Lord Matthew Thorpe, sudca z Veľkej Británie, ktorý sa pričinil o návrat viacerých detí z Veľkej Británie na územie Slovenskej republiky. Lord Thorpe je zároveň poradcom ministra práce, sociálnych vecí a rodiny SR (ďalej len „minister“). Vo svojej prednáške hovoril o tom, prečo sa stal poradcom ministra, v akých oblastiach mu radí, a hovoril aj o spolupráci s riaditeľkou Centra pri príprave seminárov, diskusií so zástupcami britských ústredných orgánov o ochrane detí. Lord Thorpe povedal, že vo Veľkej Británii žije veľa slovenských občanov, ktorým sa na území Veľkej Británie narodili deti. Vo Veľkej Británii funguje tzv. domestic child protection regime, ktorým sú chránení britskí občania. To znamená, že pri určení obvyklého pobytu dieťaťa sa zohľadňuje štátna príslušnosť dieťaťa. Pánovi ministrovi Richterovi preto radí v oblasti ochrany detí slovenských rodičov žijúcich vo Veľkej Británii a v oblasti medzinárodného rodinného práva.

S druhou prednáškou na tému „Deti v medzinárodných vzťahoch a cezhraničná ochrana detí vo svetle Nemeckej perspektívy“ vystúpila sudkyňa prvostupňového okresného súdu v meste Hamm, pani Martina Erb – Klünemann. Pre študentov Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave doktor Dobrovodský vybavil individuálnu prednášku s pani Erb - Klünemann. Na nej nám pani sudkyňa vysvetlila, že vždy pred pojednávaním si pozve strany sporu na mediáciu. Návratoví sudcovia pri rozhodovaní rešpektujú judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESĽP“), napríklad prípad X v. Lotyšsko. Zdôverila sa však, že v niektorých prípadoch nie je možné rozhodovať v súlade s judikatúrou ESĽP a častokrát dúfa, že právni zástupcovia nie sú s touto judikatúrou oboznámení.

Nasledujúci prednášajúci bol pán Robert Fucik, ktorý je riaditeľom ústredného orgánu na medzinárodnú ochranu detí v Rakúsku. Podľa pána Fucika je vo väčšine prípadov jasné, kde má dieťa svoj obvyklý pobyt. Ak to však nie je jasné, postupuje sa podľa článku 15 Nariadenia Brusel II bis. Pán Fucik na záver svojej prednášky uviedol prípady, kedy sú deti odoberané biologickým rodičom a opísal postup rakúskych orgánov starostlivosti o deti. Uviedol, že na rozdiel od praxe vo Veľkej Británii, v Ra-

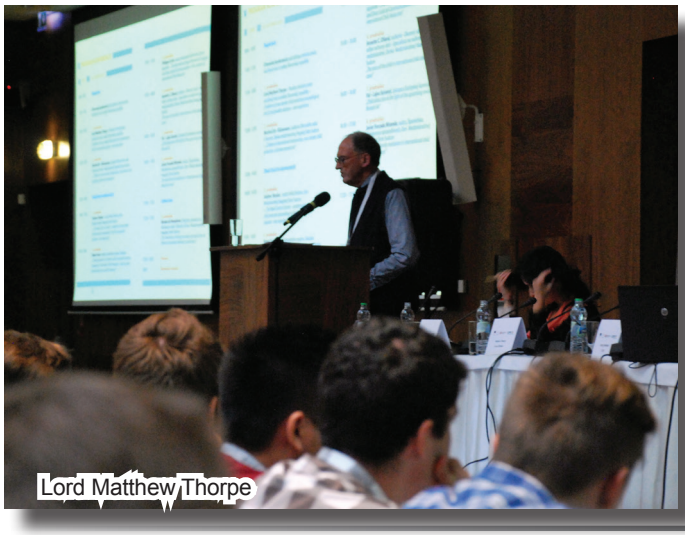
Lord Matthew Thorpe

kúsku biologickým rodičom odnímu dieťa iba vo veľmi vážnych prípadoch, napríklad, ak rodičia o dieťa neprejavujú žiaden záujem. V Rakúsku sú adopcie veľmi ojedinelé, úrady sa vždy snažia, aby deti zostali buď u biologických rodičov, a ak to nie je možné, tak v pestúnskej starostlivosti.

Prednáška sudcu z Holandského kráľovstva Phillippe Lortie bola zameraná na to, aby poradil svojim kolegom, sudcom, ako majú spolupracovať medzi sebou v návratových konaniach v rámci Medzinárodnej Haagskej siete sudcov. Phillippe Lortie je prvým tajomníkom Medzinárodnej Haagskej siete sudcov. Presadzuje názor, aby sudcovia z rôznych štátov medzi sebou priamo komunikovali. Zároveň ako príklad uviedol prípad z roku 1998, kedy sa komunikácia medzi sudcami z rôznych štátov využila. Matka uniesla svoje dve deti z Kalifornie do Quebecu v Kanade. Sudca v Quebecu aplikoval Dohovor o občianskoprávnych aspektoch medzinárodných únosov detí, takže deti sa mali hneď vrátiť do Kalifornie. Problémom bolo, že otec požiadal súd o vydanie príkazu na zatknutie matky, to znamená, že po jej návrate do Kalifornie by išla do väzenia. Sudca z Quebecu však vedel, že zatknutie matky by nebolo dobré pre deti, preto zatelefonoval sudcovi do Kalifornie a požiadal ho, či je možné stiahnuť trestné stíhanie voči tejto matke, aby sa vyhla väzeniu v USA a či je možné garantovať, aby sa pojednávanie uskutočnilo čo najrýchlejšie. Sudcovia sa medzi sebou dohodli, že zatykač na matku bude zrušený, a že konanie o zverení detí bude uskutočnené čo najskôr po ich návrate do Kalifornie. Rozhodnutie bolo vydané hneď po návrate matky s deťmi do Kalifornie, pretože nie je dobré udržiavať deti v neistej situácii.

Annette C. Olland, sudkyňa na Okresnom súde v Haagu na odbore ochrany detí, hovorila o tom, akú váhu má hlas dieťaťa v procese o jeho návrate po neoprávnenom premiestnení jedným z rodičov. Článok 13 Dohovoru o občianskoprávnych aspektoch medzinárodných únosov detí ustanovuje, že justičný alebo správny orgán môže odmietnuť nariadiť návrat dieťaťa aj vtedy, ak zistí, že dieťa nesúhlasí s návratom, a ak dosiahlo vek a stupeň vyspelosti, v ktorom je vhodné zohľadniť jeho názory. Podľa pani Olland by sudca nemal dieťa vypočúvať v súdnej sieni, ale vo svetlej a farebnej miestnosti, kde sa deti budú cítiť príjemne a môžu si napríklad kresliť. Sudca by sa mal s dieťaťom dohodnúť, že určité informácie, ktoré dieťa povie o jeho rodičoch, nebude sudca pred nimi na pojednávaní hovoriť.

Veľmi pútavý prejav mal pán Javier Forcada Miranda, poradca Ministerstva spravodlivosti Španielskeho kráľovstva, ktorý sa zameral na význam nového mediačného zákona v Španielsku. Nový zákon umožňuje zabrániť neprimeraným prieťahom v konaní. Podľa pána Mirandu je hlavným problémom mediácie v oblasti medzinárodných únosov detí najmä geografická vzdialenosť, jazyková bariéra, vysoké náklady na cezhraničnú komunikáciu, nedostatok informácií, ovplyvňovanie detí, zneužitie dominantnej pozície, problémy s domácim násilím a mnohé ďalšie. Riešiť tieto problémy sa v roku 2014 pokúsil projekt LEPCA, na ktorom spolupracovalo vyše päťtisíc právnikov v snahe rozvíjať medzinárodnú sieť mediátorov.

Konferencia pokračovala aj na druhý deň. So svojimi prednáškami vystúpili piati odborníci. Tento deň otvorila JUDr. Barbara Illková, PhD., generálna riaditeľka Sekcie medzinárodnoprávnej a konzulárnej Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. Opäť vyberáme tie najzaujímavejšie prednášky.

S prvou prednáškou vystúpil druhý tajomník diplomatického zboru Panama Francisco J. Olivardía M. Tento štát Latinskej Ameriky musel riešiť veľa zaujímavých prípadov týkajúcich sa medzinárodných únosov detí. Jeden z prípadov repatriácie riešila Panama aj so Slovenskou republikou. V prípade Martina a Dominiky (známom aj ako prípad MG a DG) otec uniesol svoje deti zo Slovenskej republiky do Panamy. Po štyroch rokoch, keď sa to dozvedeli slovenské orgány, podniklo Centrum príslušné kroky, spolu s inými ministerstvami SR a panamskými orgánmi. Prípad je významný v tom, že sa podarilo zabezpečiť návrat detí Martina a Dominiky do 48 hodín.

V prípade AJK, švajčiarska občianka, ktorá trpela duševnou chorobou zabudla svoje dieťa v Paname. Súd pre deti a mladistvých v Paname pre toto dieťa zabezpečil ochranu, ale toto dieťa nemohlo byť umiestnené v náhradnej rodine, pretože nemôže zostať bez matky v Paname. Súd rozhodol, že dieťa má obvyklý pobyt vo Švajčiarsku.

Ako veľmi zaujímavý hodnotíme prípad SAPDH medzi Venezuelou a Panamou. Matka so svojím dieťaťom odišla z Venezuely do Panamy, odkiaľ chcela odletieť na Floridu. Úrady v USA jej nevydali príslušné povolenie a matka preto zostala v Paname. Matka reagovala na zamietnutie požiadaním o štatút utečenca, hoci to nebol jej úmysel, lebo Panama mala byť len jej tranzitnou krajinou. Hlavným argumentom matky bolo, že jej dieťaťu hrozí nebezpečenstvo, čo však panamský súd nezistil. Nepreukázali sa výnimky z čl. 10 a čl. 11 Haagskeho dohovoru, keďže obvyklý pobyt dieťaťa je vo Venezuele a preto má otec dieťaťa právo na styk s dieťaťom. Výmena dieťaťa sa uskutočnila na letisku v Panama City.

Panamské úrady sa snažili dodržať právo na styk s dieťaťom aj tým, že umožňovali rozhovory cez Skype. Konkrétne to bolo v prípadoch WTD (Kolumbia v. Panama), SPD (Venezuela v. Panama), LV (Francúzsko v. Panama).

Nasledovala prednáška Kristin Ugstad Steirem z nórskeho Kráľovského ministerstva spravodlivosti a verejnej bezpečnosti. Jej prezentácia bola zameraná na najdôležitejšie prípady týkajúce sa najlepšieho záujmu detí. Medzi také zaradila Ignaccolo-Zenide v. Rumunsko, Neulinger a Shuruk v. Švajčiarsko, X v. Lotyšsko, Blaga v. Rumunsko, Shaw v. Maďarsko, Hoholm v. Slovensko. V prípade Hoholm v. Slovensko sa ESĽP zaoberal neprimeranou dĺžkou konania o návrat dieťaťa do Nórska. Matka uniesla deti v roku 2005 a až v roku 2012 slovenské súdy rozhodli, že je v najlepšom záujme dieťaťa, aby ostali na Slovensku, kde strávili viac ako polovicu života. Štrasburský súd dospel k záveru, že dĺžka konania v danom prípade bola neprimeraná a súdy konali v rozpore s článkom 6 ods. 1 Dohovoru o občianskoprávnych aspektoch medzinárodných únosov detí.

S poslednou prednáškou vystúpil sudca Najvyššieho súdu Českej republiky JUDr.

Prednášajúci sudcovia

Doktor Dobrovodský so študentmi

Lubomír Ptáček. Haagsky Dohovor o občianskoprávnych aspektoch medzinárodných únosov detí je podľa jeho slov nástroj slúžiaci k ochrane detí a nie nástroj na odoberanie detí. Dieťa nemôže byť obeťou práva, má byť chránené pred neoprávneným premiestnením alebo zadržaním a nesmie byť vystavené neznesiteľnej situácii. Zaujímavosťou je, že pojem najlepší záujem dieťaťa české právo nepozná. Rozhodnutia súdov v oblasti medzinárodných únosov sú v Českej republike vždy predbežne vykonateľné zo zákona a právo nepripúšťa žiaden opravný prostriedok proti rozhodnutiu. Možno ho prerušiť len na posúdenie predbežnej otázky Súdneho dvora EÚ. Proti rozhodnutiu o zákaze opustiť štát bez súhlasu a rozhodnutiu o úprave styku s maloletým tiež nie je odvolanie prípustné.

Záverečné slovo predniesla riaditeľka Centra, ktorá sa poďakovala všetkým prednášajúcim ako aj tlmočníčkam za ich prácu na konferencii. Pani riaditeľka skonštatovala, že všetky prejavy na konferencii rozšírili povedomie o najlepšom záujme dieťaťa a vyjadrila presvedčenie, že Konferencia sa uskutoční opäť o rok.

Pavlína Holická
Filip Jurovatý
autor fotografií: Filip Jurovatý

Nenásilne o násilí na deťoch

V pondelok 26. októbra 2015 v podvečer sa konala v KC Dunaj ~ diskusia na tému Nenásilne o násilí na deťoch. Hosťami diskusie boli mnohí odborníci, ktorí sa venujú násiliu na deťoch, pomoci deťom a rodinnému právu. Úvodné slovo patrilo pánovi Mgr. Ivanovi Leitmanovi. Ten začal diskusiu prečítaním emotívneho listu šestnásťročného dievčaťa, ktoré žilo s matkou a sestrou. List, nazvaný „Moja cesta“, bol opisom príbehu, ktorý sa stal počas Vianoc. Mladé dievča túžilo po pekných Vianociach, preto sa snažilo vypražiť rybu namiesto svojej matky. Jej prianím bolo najesť sa pri jednom stole s rodinou. Ryba sa však pripiekla, za čo ju matka zbila, a dievčina utiekla na ulicu. Toto bol však len jeden z mnohých príbehov, ktoré sa dejú denne, ale my ich veľakrát nevidíme - tieto deti sa stávajú neviditeľnými.

Podľa názoru pána MUDr. Jozefa Mikloška, PhD., zakladateľa občianskeho združenia Spoločnosť Úsmev ako dar, nastáva transgeneračný prenos násilníckeho správania od 33 do 66%. Násilie na deťoch mladú osobnosť poznamenáva na celý život. Mikloško však konštatuje, že tento problém je potrebné riešiť komplexne, a to pomocou poskytovanou násilníkom.

K názoru Mikloška sa pripojila psychologička a psychoterapeutka Mgr. Hana Ševčíková. Vysvetlila, že v praxi existuje nemalý počet prípadov, keď si dieťa neuvedomuje, že je zneužívané. Pôvodom tejto situácie je, že dieťa nemá žiadnu skúsenosť s tým, že toto správanie je nonkomfortné. O tomto fakte svedčí aj prípad dvadsaťročnej klientky pani Ševčíkovej, ktorá si až postupne uvedomovala týranie zo strany jej otca. Samotným problémom nie je len páchanie násilia, ale i dlhé trestnoprávne konania, ktoré spôsobujú neistotu a psychické ťažkosti poškodeným osobám, čo sa stalo aj v tomto prípade.

Najlepšiemu záujmu dieťaťa venuje pozornosť aj novela Zákona o rodine č. 175/2015 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, s ktorou nás bližšie zoznámil JUDr. Róbert Dobrovodský, PhD. LL.M., zo sekcie legislatívy Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky a prodekan Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave. Širokospektrálna novela bola inšpirovaná rakúskou novelou, na ktorej participovali prizvaní odborníci, najmä psychológovia. Novela vyzdvihuje hodnotu najlepšieho záujmu dieťaťa: *Záujem maloletého dieťaťa je prvoradým hľadiskom pri rozhodovaní vo všetkých veciach, ktoré sa ho týkajú.*[1] Cieľom tejto novely je aj to, aby orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately mohli nájsť deti, na ktorých bolo páchané násilie a neboli tak viac pre systém neviditeľnými. Ďalšou zmenou, ktorú novela prinesie v procesnej rovine, je, že orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately budú môcť s povolením súdu vstúpiť do bytu.

Pán JUDr. Mgr. Anton Chromík, PhD., predseda *Aliancie za rodinu*, nepovažuje novelu za nutnú a problém vidí v nedostatku centier pomoci, prípadne nedostatočnej existujúcej pomoci. Nestotožňuje sa s ratifikáciou *Dohovoru Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním*, prijatým 25. októbra 2007 v Lanzarote (ďalej len „Lanzarotský dohovor“)[2] Slovenskou republikou, ktorý by podľa jeho slov znamenal „kobercový nálet“ na žiakov základných škôl a zaviedol by sexuálnu výchovu do škôl.[3] Chromík pri argumentácii vychádza z obsahu Lanzarotského dohovoru, konkrétne z jeho článku 6: *„Každá zmluvná strana prijme potrebné legislatívne a iné opatrenia, aby zabezpečila, že deťom budú počas vzdelávania na prvom*

[1] Článok 5 zákona č. 36/2005 Z.z. o rodine po novele zákonom č. 175/2015 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony s účinnosťou od 1.1. 2016. [cit.10.10.2015]. Dostupné na internete: https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2015/175/20160101

[2] Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním, prijatým 25. októbra 2007 v Lanzarote (Lanzarotský dohovor), schválený Národnou radou Slovenskej republiky dňa 29.9.2015. [cit.10.10.2015]. Dostupné na internete: https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/Download.aspx?DocID=417943

[3] „návrh Lanzarotského dohovoru, ktorý obsahuje povinné zavádzanie sexuálnej výchovy pre všetky deti, už na prvom stupni základnej školy, kde sa majú všetky deti učiť o sexuálnom zneužívaní, namiesto vzdelávania pediatrov a učiteľov ako identifikovať konkrétne zneužívané deti a pomôcť im.“ Ohrozenia rodiny vo svete a na Slovensku [cit.10.10.2015]. Dostupné na internete: http://www.alianciazarodinu.sk/preco-chranit-rodinu/ohrozenia/

Diskutujúci

Publikum

a druhom stupni poskytnuté informácie o rizikách sexuálneho vykorisťovania a sexuálneho zneužívania, ako aj o prostriedkoch na ich ochranu, prispôsobené ich vývojovému štádiu. Tieto informácie, poskytnuté v určitých prípadoch v spolupráci s rodičmi, sa poskytujú v rámci všeobecných informácií o sexualite a osobitná pozornosť sa venuje rizikovým situáciám, predovšetkým tým, ktoré zahŕňajú použitie nových informačných a komunikačných technológií.“ [4]

Po vyššie uvedenej argumentácii pána Chromíka nastala hlasná odozva z publika, k slovu sa prihlásila pani riaditeľka Mgr. Marianna Kováčová z neziskovej organizácie *Centrum Slniečko*. Tá nielenže súhlasila so vzdelávaním detí na prvom stupni základných škôl, ale apelovala aj na rozvoj vzdelávania detí v tejto problematike už v predškolskom veku.

Pán Chromík načrtol snahu oddeľovať rodinu od sociológie, na čo sa z publika ozývali nesúhlasné názory. K postupu riešenia problému sa vyjadril pán Mgr. Ondrej, bývalý podpredseda *Výboru pre deti a mládež*, nasledovne: deti je potrebné vyhľadať – pomôcť im – sprevádzať ich. Vždy sú však prítomné faktory, a to po prvé *primeranosť opatrení, po druhé spolupráca s rodičmi*, a pri tomto všetkom je dôležité nepodceňovať deti.

K záveru diskusie pán Dobrovodský trefne pomenoval problémy a zhodnotil aktuálny právny stav. Či už Lanzarotský alebo Istanbulský dohovor stoja na strane obete. Podľa Dobrovodského podstata veci spočíva v tom, že pri porovnaní práv páchateľa a obete je jasným víťazom páchateľ. Môže tento problém vyriešiť prezumpcia dôvery v to, že obeť je obeťou? Ďalšou oblasťou je i tzv. inštitucionálna viktimizácia obetí, t.j. ubližovanie obetiam tými, ktorí by ich mali chrániť. Ide napríklad o opakované vypočúvanie detí inštitúciami, ktoré spôsobujú ťažko napraviteľné dôsledky na psychiku detí.

Diskusia bola zavŕšená starým, ale vždy aktuálnym výrokom: *Úroveň spoločnosti sa hodnotí podľa toho, ako pomáha jej najzraniteľnejším členom.*

Filip Jurovatý
Petra Lukáčiková
autor fotografií: KC Dunaj ~

[4] Článok 6 Lanzarotského dohovoru, [cit.10.10.2015]. Dostupné na internete: http://www.alianciazarodinu.sk/preco-chranit-rodinu/ohrozenia/

Diskusia o stave o perspektívach slovenského súdnictva

Katedra teórie práva a ústavného práva a Slovak Legal Education Society (SLES) zorganizovali diskusiu o stave a o perspektívach slovenského súdnictva, s dôrazom aj na sudcovské previerky. Pozvanie na diskusiu prijali **Anton Jaček**, predseda Krajského súdu v Trnave, ktorý bol jedným z tých, ktorí v roku 2009 poukázali na zneužívanie disciplinárnych konaní voči sudcom (na dvojaký meter pri ich uplatňovaní) či na problematické zmeny v rozvrhoch práce, **Zuzana Wienk**, ktorá vyštudovala žurnalistiku, pracovala v novinách Domino fórum a v rádiu Twist, je programovou riaditeľkou Aliancie Fair-play, pričom súdnictvo a transparentnosť výkonu verejnej moci sú jej srdcovými témami, a **Lucia Žitňanská**, docentka práva, politička, bývalá ministerka spravodlivosti, ktorá sa síce v akademickej práci venuje obchodnému právu, no v politickej činnosti je za jej kľúčovú tému tiež možné označiť súdnictvo, ktoré sa pokúšala reformovať. Študenti, ktorí sa rozhodli spríjemniť si jedno novembrové dopoludnie, tak 10.11.2015 zavítali do miestnosti č. 8 na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave. Dozvedeli sa mnoho zaujímavostí či poznatkov z praxe a mohli si obohatiť svoje vedomosti aj o názory pozvaných hostí.

V úvode diskusie moderátorka, doktorka Lucia Berdisová, predstavila hostí v štýle Bridget Jones, ktorá „predstavujte ľudí s duchaplnými detailmi“. O pani Zuzane Wienk povedala: „Existuje veľa ľudí, ktorí jej nevedia prísť na meno. Napríklad pán sudca Harabin ju dlhodobo volá Wienk, nie Wink.“ Duchaplný detail k pani Lucii Žitňanskej znel: „Keď jedni politici okuliare odkladali, ona si kúpila hádam tie najhipsterskejšie na trhu. Definitívne sa tak zaradila do bratislavskej kaviarne.“ A o pánovi Antonovi Jačekovi si prítomní od moderátorky vypočuli: „Do súdnictva nastúpil vtedy, keď som mala ja osobne dva roky - pôsobí tam teda krátko :) - napriek tomu sa mu na Krajskom súde v Trnave podarilo vytvoriť akýsi ostrovček pozitívnej deviácie.“

Pre tých, ktorí sa diskusie nezúčastnili, prinášame myšlienky a pocity tých, ktorí si z tejto diskusie niečo odniesli.

Lucia Berdisová: „Motívom akcie bolo nasvietiť problematiku súdnictva takpovediac 3D, kde jednou dimenziou je pohľad z vnútra súdnictva (Anton Jaček), druhou pohľad z vnútra politiky, teda stanovovanie dobrého modelu súdnictva (Lucia Žitňanská) a pohľad na súdnictvo zvonku z perspektívy watchdogovej organizácie (Zuzana Wienk). Pre mňa osobne bolo zaujímavé vidieť príjemnú atmosféru pri diskusii ťažkej témy (hádam, neskromne, pomohol aj postmoderný príhovor v štýle Bridget Jones freestyle). Odlišné názory diskutujúcich napokon nekopali zákopy, hoc sú ich záujmy na prvý pohľad v konflikte. Na druhý pohľad napokon vlastne majú záujem rovnaký – efektívne a dôveryhodné súdnictvo. Skúsim teda naznačiť, v čom napokon panovala symbióza. Doktor Jaček na jednej strane popísal problémy zaťaženosti sudcov (vysoká súdivosť obyvateľov, hromadné žaloby, časté zmeny legislatívy), ale na druhej strane priznal, že istá časť problémov súdnictva spojená s jeho nízkou dôveryhodnosťou je spôsobená aj sudcami samotnými. Tie takpovediac objektívne dôvody pomalšieho a menej kvalitného rozhodovania nie je podľa jeho názoru možné riešiť bez zmien, ktoré by však vyžadovali zvýšenie rozpočtu súdnictva, a to napríklad zvýšením počtu sudcov alebo vyšších súdnych úradníkov. Docentka Žitňanská uznala, že skutočne už niektoré problémy nemožno riešiť bez prílevu financií, avšak licenciu na ne (od ministerstva financií) nie je možné získať bez riadneho auditu jednotlivých súdov, ich zaťaženosti, atď. Osobne si myslím, že časti sudcov a sudkýň by sa pri slove „audit“ ježili vlasy, čo však nie je nevyhnutne zlá vec. Zuzana Wienk zas konštatovala, že situácia v súdnictve sa v porovnaní s minulosťou zlepšila minimálne navonok, a to v tom zmysle, že sa vytvoril priestor na skutočné zlepšenie. Ak tomu správne rozumiem, vody sa upokojili v tom zmysle, že sa vytvoril priestor na skutočné zlepšenia, nie len na hasenie požiaru. Aj preto sa zrejme podľa Zuzany Wienk úloha watchdogových organizácií, akou je aj Aliancia Fair-play, v istom zmysle naplnila a loptička je najmä na strane think-tankov a (raz to muselo prísť, pozn. LB) akademického prostredia. Zbieranie a vyhodnocovanie dát o výkone súdnej moci, návrhy na zlepšenie koncepcie súdnictva v dlhodobom výhľade totiž nemôžu robiť iba aktivistky a aktivisti, ale predovšetkým odborníčky a odborníci. No, čaká nás veľa práce, priestor nám však bol vytvorený.“

Peter Gombala: „Prednáška organizovaná doktorkou Berdisovou a doktorom Káčerom bola obohatením štandardného vyučovania na našej fakulte. Pre nás, študentov, je vždy vzácne a zaujímavé stretnúť sa a diskutovať s osobnosťami z právnej praxe. Veľmi pozitívne hodnotím, že sa zúčastnili traja diskutujúci, zastupujúci zákonodarstvo, súdnictvo a tretí sektor. Tým sme mali možnosť vidieť a konfrontovať tri rôzne pohľady na justíciu, jej problémy a prípadné návrhy riešení. Bol by som veľmi rád, keby sa takéto podujatia organizovali na pôde našej fakulty častejšie.“

Dominik Fabian: „Bol som oslovený, aby som sprostredkoval svoje myšlienky a pocity z diskusie, ktorá sa uskutočnila na našej alma mater. Nuž ako všetky svoje pocity vystihnúť? Je vždy veľmi zaujímavé sledovať výborne moderátorkou vedenú diskusiu medzi odborníkmi na oblasť súdnictva, z ktorých každý je z inej oblasti právnej praxe. To, čo však podľa môjho názoru dodalo diskusii „šťavu“, boli práve situácie, v ktorých

Hostia počas diskusie

si už diskutéri nevystačili len so svojimi základnými názormi a nacvičenými frázami, ale dostávali sa do pozícií, kedy chtiac-nechtiac museli začať chápať a reflektovať aj názor z „druhej strany barikády". K takejto vyššej úrovni diskusie sa podarilo dospieť aj vďaka vtipnému a pohotovému prístupu moderátorky, ktorá nenechala diskutujúcich obísť pointu a miestami sa vďaka svojim dobre cieleným otázkam stávala štvrtým diskutujúcim. Práve preto sme mohli lepšie pochopiť: Ako to vlastne s tým súdnictvom je? Prečo je na súdoch nedostatok osobností? Kedy ustúpi rodinkárstvo kvalite vybraných uchádzačov? Kto vlastne na súdoch rozhoduje? Čo je de iure a de facto úlohou vyššieho súdneho úradníka? V čom spočíva nedôvera spoločnosti v súdnictvo? Môže okrasná zmena vedenia súdnictva zmeniť súdnictvo? Existuje už vôbec nádej na zmenu, alebo máme stále len, citujúc Zuzanu Wienk, „malú šancu na nádej" na zmenu? Čo je nebezpečné, sudcovské previerky alebo stav spoločnosti a chápanie demokracie? Na záver mi nedá neskonštatovať, že sa jednalo o jedinečnú, nevšednú a obohacujúcu diskusiu, ktorá sa naozaj vydarila, a preto prajem organizátorom, hlavne zoskupeniu SLES, expanziu nielen čo do počtu členov, ale aj do vyššieho počtu takýchto zaujímavých a študentmi obľúbených aktivít."

Dominika Kučerová: „Vo mne zanechali silný dojem tri situácie. Prvou bol okamih, kedy sa bývalá ministerka spravodlivosti dozvedela, že je pomerne bežnou praxou, keď dá sudca časť svojho platu „z ruky do ruky" vyššiemu súdnemu úradníkovi, a tento vykoná všetku prácu za neho. Bolo veľmi sympatické sledovať jej zaraženosť a pohoršenie. Druhým, pre mňa silne úsmevným momentom bolo, keď predseda Krajského súdu v Trnave rozprával o tom, ako je málo sudcov, ako sú všetci unavení a chorľaví, a ako majú málo peňazí, nakoľko on nemá prostriedky ani na to, aby mohol zaplatiť odmenu sudcovi, ktorý zastupoval svojho chorého kolegu. A v súvislosti s tým, najsilnejším momentom bolo, keď sa ho pani doktorka Berdisová spýtala: „Nestačilo by jednoducho povedať len: Ďakujem, že robíš svoju prácu?" A vtedy pán predseda stratil reč. Vzhľadom na to, že sledovanie stavu slovenského súdnictva je pre mňa akýmsi koníčkom, dúfam, že to nie je posledné podujatie takéhoto druhu."

Na záver by som už len dodala prianie pani Wienk, aby sa zákony, ktoré boli napísané „tam kdesi na hradnom kopci v Bratislave" efektívne dostali až do poslednej dedinky na východe Slovenska, a aby aj tam bol niekto, kto bude dohliadať na ich uplatňovanie v praxi.

Monika Martišková
autor fotografií: Marek Káčer

Medzinárodná vedecká konferencia Trestné právo Európskej únie a jeho dopad na stíhanie mládeže

Dňa 10. novembra 2015 sa uskutočnila medzinárodná vedecká konferencia organizovaná Katedrou trestného práva a kriminológie Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave, v rámci riešeného projektu VEGA č.1/0315/14 „Harmonizácia trestného súdnictva nad mládežou v Európskej únii".

Konferenciu otvorila pani prodekanka **JUDr. Mgr. Martina Gajdošová, PhD.** a hostí uvítala zodpovedná vedúca projektu pani prodekanka **doc. JUDr. Miroslava Vráblová, PhD.** Prvým príspevkom pán prodekan **doc. JUDr. Tomáš Strémy, PhD.**, ktorý spracoval príspevok spolu s **prof. JUDr. Ivanom Šimovčekom, CSc.**, nadviazal na predchádzajúcu konferenciu: *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v aplikačnej praxi*. Ústrednou témou príspevku boli alternatívne spôsoby riešenia trestných vecí mladistvých. Súčasťou príspevku boli aj pramene úpravy ochrany mladistvých, či v rovine medzinárodnej, európskej a ústavnoprávnej. Tu spomenul aj inými účastníkmi diskutovaný *zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)*, ktorý je osobitným právnym predpisom vo vzťahu k trestaniu mladistvých v Českej republike. Naproti tomu, slovenský zákonodarca zakotvil osobitnú úpravu o stíhaní mladistvých priamo do trestného zákona, ktorá pôsobí ako *lex specialis* k ostatným ustanoveniam trestného zákona. Úvodný príspevok zaujal poslucháčov aj skúsenosťami prednášajúceho.

Kritický názor na *návrh Smernice o procesných zárukách pre deti podozrivé alebo obvinené v trestnom konaní* predstavil **Dr. JUDr. Libor Klimek, PhD.** z Paneurópskej vysokej školy, Fakulty práva, Výskumného kriminologického centra. Dr. JUDr. Libor Klimek, PhD. upozornil na zbytočnú duplicitu obsahu Smernice týkajúcej sa práv a procesných záruk detí. Svoje tvrdenia zdôvodnil tým, že i mnohé ďalšie, medzinárodné a európske dokumenty prinášajú obsiahly katalóg procesných záruk, a preto nie je potrebné tento katalóg ustanoviť Smernicou. **Doc. JUDr. Ing. Adrián Jalč, PhD.** sa vo svojom príspevku venoval trestnoprávnym a kriminologickým súvislostiam väzobného stíhania mladistvých. Príspevok obsahoval právnu komparatistiku týkajúcu sa prieskumu osobitostí väzby mladistvých v krajinách Európy a USA. Zdôraznil, že v praxi by sa mali čo najčastejšie využívať inštitúty domácej väzby, čiže alternatívne riešenia. **Doc. JUDr. Filip Ščerba, PhD.** z Právnickej fakulty Univerzity Palackého v Olomouci prezentoval výsledky empirického výskumu uskutočneného ich katedrou trestného práva na 204 mladistvých páchateľov. Témou príspevku bola *Efektivita sankcionování mladistvých ve vztahu k vybraným proviněním*. V rámci príspevku sa venoval najmä krádeži a lúpeži, ktoré sú najčastejším trestným činom páchaným mladistvými (český ekvivalent: *provinění*). Zaujímavým faktom vyplývajúcim z výskumu bolo, že dohľad probačných úradníkov nenapĺňa účel, naopak krátkodobý „šokový" trest odňatia slobody pri prvom

previnení pôsobí odstrašujúco a zabraňuje recidíve. Mladiství páchatelia páchajú *previnenia* až po uplynutí skúšobnej doby, ktorá je v Českej republike maximálne 3 roky; tento fakt podmieňuje zamyslieť sa nad predĺžením skúšobnej doby. **Doc. JUDr. Darina Mašľanyová, CSc.** spolu s **JUDr. Štefanom Zemanom** z Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave prestavili vývoj kriminality mládeže a jej sankcionovania v Slovenskej republike. V príspevku sa potvrdili závery empirického výskumu kolegov z Právnickej fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, že mladiství najviac páchajú trestné činy podľa štvrtej hlavy Osobitnej časti trestného zákona: *trestné činy proti majetku*, z tých najviac trestný čin *krádeže*. Vývoj prináša pokles kriminality mladistvých páchateľov, najviac trestných činov spáchaných mladistvými sa spáchalo v Košickom kraji, najmenej v Trenčianskom a Trnavskom kraji.

Na konci prvého bloku príspevkov vystúpila erudovaná odborníčka v oblasti trestania mladistvých páchateľov pani prodekanka **doc. JUDr. Miroslava Vráblová, PhD.** Svojím príspevkom zorientovala poslucháčov v histórii trestania mladistvých (19. storočie: Nórsko, USA) a v prístupoch k trestaniu mladistvých (sociálno-opatrovnícky model, welfare a justičný model). K získaniu prehľadu v problematike trestania mladistvých pomohla i výmena zahraničných skúseností na konferenciách napr. vo Verone, v Ríme, v Gdansku či vo Valencii. Poslucháč získal výborný prehľad o najnovších celosvetových trendoch v oblasti trestného zákonodarstva vo veciach mládeže: vytváranie samostatných zákonov (spomínaná Česká republika, Rakúsko, Nemecko, Taliansko, Francúzsko a pod.) a oddelený systém justície nad mladistvými páchateľmi od systému plne trestne zodpovedných páchateľov. Doc. Vráblová zdôraznila využívanie restoratívnej justície, alternatívnych trestov, mediácie či rozširovania procesných záruk pre mladistvých páchateľov. Po prednesených príspevkoch nasledovala živá diskusia najmä k skúsenostiam s uplatňovaním *zákona o soudnictví ve věcech mládeže* v Českej republike. Doc. JUDr. Ščerba, PhD. poznamenal, že procesné záruky dané zákonom sú uspokojivé. Problém vidí v praktickom uplatnení niektorých hmotnoprávnych ustanovení, ktoré sa stávajú *„prázdnymi ustanoveniami zákona“*.

Druhý blok príspevkov otvoril pán **prof. PhDr. Gustáv Dianiška, CSc.**, ktorý vo svojom príspevku Kriminalita proti mládeži priblížil problematiku páchania trestných činov na mládeži dospelým páchateľom ale i mladistvým. Využívajúc poznatky z oblasti psychológie či kriminológie klasifikoval syndróm zneužívaného a zanedbávaného dieťaťa, syndróm sexuálne zneužívaného dieťaťa a syndróm komerčne-sexuálne zneužívaného dieťaťa. Pokiaľ tieto problémy nezvláda spoločnosť, veľmi ťažko sa zvládnu trestnoprávnou cestou. Vyriešenie tohto problému je veľmi náročné, až nevyriešiteľné; podľa prof. PhDr. Gustáva Dianišku, CSc. treba začať od zlepšovania kvality rodinného zázemia. **JUDr. Lucia Šimunová, PhD.** vychádzala vo svojom príspevku z vlastného empirického výskumu realizovaným spolu s prof. PhDr. Dianiškom, CSc., ktorého sa zúčastnili dievčatá a chlapci jednak ako delikventi (54 mladistvých, z toho 34 chlapcov a 20 dievčat) tak aj nedelikventi (62 mladistvých, z toho 40 chlapcov a 22 dievčat). Pri výskume vytvorila 4 kriminogénne faktory, v rámci ktorých posudzovala jednotlivé vybrané skupiny výskumu: 1.faktorom bola orientácia na seba/iných, 2. faktorom konformita voči dospelým, 3.faktor vyhľadávanie rizika až násilia, 4. a najzásadnejší faktor(!) narušené vs. nenarušené rodinné prostredie. Najväčšie riziko spočívalo v narušenom rodinnom prostredí, v ktorom *„absentuje motivácia dobrom“*. Tento kriminogénny faktor hodnotí JUDr. Lucia Šimunová, PhD. ako neodstrániteľný. V ďalšom sa zaoberala i prevenciou pred delikvenciou mládeže.

Príjemné osvieženie priniesol príspevok doktorandov **Mgr. Kristíny Jurišovej** a **Mgr. Ivana Smieška**: *Dieťa ako obeť počítačovej kriminality*. V rámci príspevku sa zaoberali napr. aj kybergroomingom, ktorého cieľom je v prvom kroku vzbudiť dôveru a izolovať obeť, budovať priateľský vzťah, vyvolať emočnú závislosť obete na útočníkovi (kybergroomerovi). Tieto fázy vrcholia v osobnom stretnutí útočníka a obete a nasleduje sexuálne zneužitie obete (dieťaťa). V príspevku poskytli taktiež analýzu *Smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV*. K záveru konferencie predniesla príspevok **JUDr. Ing. Anna Jurovčíková**, ktorého názov bol: *Vatikán o trestných činoch proti ľudskej dôstojnosti páchaných na deťoch*. Príspevok so zaujímavým názvom splnil svoj účel, prednášajúca poslucháčov oboznámila s výskumom, ktorý je základom jej dizertačnej práce. Jadro príspevku tvorili poznatky a analýza spáchaných trestných činov proti ľudskej dôstojnosti na deťoch rôznymi páchateľmi, rozdelení podľa povolania. Špeciálnu pozornosť venovala povolaniu duchovného. Posledný príspevok konferencie poslucháčom predstavil **JUDr. Róbert Dobrovodský, PhD., LL.M.** zo sekcie legislatívy Ministerstva spravodlivosti SR a prodekan Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave. Ako vedúci pracovnej skupiny novely zákona o rodine účinnej od 1.1. 2016 (*zákon č. 175/2015 Z.z. z 26. júna 2015, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony*) sa snažil dosiahnuť celospoločenský konsenzus. Zámerom tejto novely bolo zlepšiť postavenie detí, keďže prax ukázala zjavné nedostatky. JUDr. Róbert Dobrovodský, PhD., LL.M prízvukuje garanciu a rešpekt najlepšieho záujmu dieťaťa (the Best interests of the Child) aj v trestnom procese. Ako inšpirácia má slúžiť spomenutá novela, ktorá prináša aj zrovnoprávnenie poručníckeho súdu a orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Výstupom z tejto konferencie bude recenzovaný zborník príspevkov, v ktorom sa môžeme tešiť aj na ďalšie zaujímavé príspevky, napr. **JUDr. Andrey Gregušovej**, **Mgr. Moniky Škrovánkovej** a **Mgr. Viliama Hečka** z Právnickej fakulty TU a **doc. JUDr. Jaroslava Klátika, PhD.** z Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

Petra Lukáčiková
autor fotografií: archív, MiroslavaVráblová

Beánie Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave 2015

Dňa 12.11.2015 sa už tradične v Mestskej športovej hale v Trnave konali Beánie Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave. Viac slov je zbytočných. Autor fotografií: lookstudio.sk

Na káve s novou pani dekankou

Trnava, Právnická fakulta TU v Trnave, december 2015
Rozhovor viedli: Petra Lukáčiková, Monika Martišková, Anna Žembéryová

Určite viacerí z vás postrehli, že dňa 08.10.2015 sa na našej právnickej fakulte uskutočnili dekanské voľby, pričom pozíciu dekanky obsadila doc. JUDr. Mgr. Andrea Olšovská, PhD.

Pani doc. JUDr. Mgr. Andrea Olšovská, PhD. je v rámci Slovenskej republiky uznávanou odborníčkou pre oblasť pracovného práva. Vo svojej vedecko-výskumnej činnosti sa zaoberá najmä problematikou atypických pracovných pomerov, skončeniu pracovného pomeru a aktuálnym otázkam daného právneho odvetvia. Je riešiteľkou a spoluriešiteľkou viacerých výskumných projektov. V rámci svojho pôsobenia sa venuje nielen výskumnej a publikačnej činnosti, ale aj prednášateľskej činnosti pre širokú odbornú verejnosť. Takisto sa zúčastňuje mnohých domácich ako aj zahraničných konferencií a organizuje vedecké konferencie a odborné podujatia. Na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave pedagogicky a vedecky pôsobí od roku 2001. Je autorkou a spoluatorkou viacerých vedeckých monografií vydaných v domácich a zahraničných vydavateľstvách, vysokoškolských učebníc, odborných knižných prác a učebných textov.

Pracovnému právu sa venuje aj vo svojej advokátskej praxi, pôsobí ako spolupracujúca advokátka so spoločnosťou PRK Partners s.r.o., Bratislava a je predsedníčkou občianskeho združenia Labour Law Association/Asociácia pracovného práva, ktorého členmi sú priaznivci pracovného práva a práva sociálneho zabezpečenia.

Aby sme našim čitateľom priblížili pani dekanku, redakcia časopisu Corpus Delicti s ňou spravila krátky rozhovor. Veríme, že pomôže k bližšiemu zoznámeniu sa s novou pani dekankou.

Pani dekanka, ako prvé nás zaujíma, či ste na post dekanky Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave kandidovali z vlastnej iniciatívy? Bolo Vaším primárnym záujmom zastúpiť tento post?

O tejto funkcii sa v našich učiteľských kruhoch diskutovalo už niekoľko mesiacov až rokov vopred. V prvom rade musím uviesť, že išlo hlavne o popud kolegov, ktorí ma dlhší čas nahovárali ku kandidovaniu. Osobne sa musím priznať, že rozhodovanie o tom, či súhlasiť alebo nesúhlasiť s návrhom na kandidovanie na funkciu dekana fakulty bolo pre mňa veľmi ťažké. Funkciu dekana fakulty považujem za veľmi náročnú a zodpovednú. Nakoniec k môjmu definitívnemu rozhodnutiu prispela už spomínaná podpora zo strany kolegov a aj študentov, ktorí dávajú mojej práci zmysel a aj nové impulzy. Tu by som si dovolila poďakovať všetkým kolegom, ktorí ma v mojom rozhodnutí podporili a s potešením môžem povedať, že túto podporu mi prejavujú doteraz, čo si nesmierne vážim. Čo ma prekvapilo, bola pozitívna reakcia študentov na moju voľbu.

Pani dekanka, na tomto poste ste iba necelé dva mesiace, stihli ste sa už oboznámiť s Vašou prácou?

V rámci právnickej fakulty som pred piatimi či šiestimi rokmi pôsobila ako prodekanka pre externé štúdium, doktorandské štúdium, čiže som bola sčasti oboznámená s agendou dekana. Približne som si bola vedomá toho, čo táto práca obnáša, hlavne čo sa týka práce pre študentov a systému MAIS. Dovolím si však poznamenať, že v oblasti finančnej a personálnej politiky som nevedela do detailov, s čím všetkým sa treba vysporiadať. V prvom rade sa venujem študentským záležitostiam a postupne sa dostávam do problematiky chodu celej fakulty.

Po chodbách fakulty sa už začínajú šíriť správy o krokoch, ktoré postupne podnikáte pre študentov, a tí ich vnímajú veľmi pozitívne. Čo môžu študenti v priebehu Vášho funkčného obdobia očakávať?

Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave disponuje skutočne dobrým menom v rámci Slovenskej republiky. Budem veľmi rada, ak fakulta bude pokračovať v takomto trende. Mojou prioritou je rozvíjanie fakulty, pričom potrebuje stavať na pevných základoch svojej histórie a dosiahnutých výsledkoch. Na tomto mieste a v tejto súvislosti by som rada poďakovala zakladateľom tejto fakulty, ktorých si vážim a zásluhou ktorých je Právnická fakulta Trnavskej univerzity tým, čím je. Podľa môjho názoru je v prvom rade potrebné otvoriť fakultu viac praxi. Uvedomujem si, že niektoré zmeny sa dajú zrealizovať v krátkom čase, iné potrebujú na realizáciu času viac.

Zaujíma nás, čom vidíte potenciál rozvoja a rastu Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave?

V prvom rade je dôležitá tímová práca nielen na úrovni študentov, ale aj na úrovni pedagogických a nepedagogických zamestnancov. Efektívna práca v tíme si vyžaduje efektívnu komunikáciu, a preto ma zaujíma názor každého z kolegov na fungovanie katedry. Aby sa fakulta mohla rozvíjať správnym smerom, je potrebné budovať zásadu rovnosti šancí a vzťahy bez výnimiek v prístupe či už k zamestnancom alebo k študentom. Snaha o rovnomerné zaťaženie pedagógov sa spája so stanovením jasných pravidiel, čo sa od učiteľa na fakulte vyžaduje, a v prípade neplnenia týchto pravidiel je potrebné vyvodiť aj dôsledky, a naopak v prípade nadštandardných výkonov motivovať takýchto učiteľov.

Čo sa týka vzťahu k študentom, za veľmi dôležité považujeme

rozvoj rôzne zameraných študentských spolkov, v rámci ktorých sa budú môcť spoznať študenti všetkých ročníkov. Jedným z mojich prianí je, aby naša fakulta mala dobré a kolegiálne vzťahy medzi študentmi a učiteľmi. Rada by som na pravidelnej báze komunikovala so študentmi, aby fakulta vedela promptne reagovať na potreby študentov.

Zároveň je v rámci rozvoja potrebné prezentovať úspechy pedagógov, ale aj študentov, a to aj na regionálnej úrovni, a podieľať sa na spoločenskom dianí regiónu, v ktorom pôsobí naša fakulta. Ďalšiu možnosť rozvoja fakulty vnímam aj v prehĺbení vzťahov s inými fakultami v rámci našej univerzity.

Mohli by ste bližšie špecifikovať Vaše zámery v konkrétnych oblastiach? Tu by nás, ako študentov právnickej fakulty, zaujímala najmä oblasť vzdelávania.

Okrem konkurencieschopnosti našej fakulty je mojím hlavným zámerom ponúknuť študentom niečo viac v možnom napojení na lepšie vedomosti a lepšie praktické zručnosti. V tejto oblasti sa primárne pokúsim o vytvorenie užšej spolupráce s advokátmi, notármi, zamestnancami orgánov verejnej správy, či mimovládnymi organizáciami, a to formou nových výberových predmetov. Ako potrebné vnímam zavedenie predmetov, ktoré im pomôžu naučiť sa, ako majú komunikovať s klientom, ako vystupovať na úradoch, prezentovať svoje názory a správne napísať stanovisko k určitému právnemu problému. Popri klasickej výučbe by bolo podľa môjho názoru zaujímavé usporadúvať pre študentov rôzne semináre a kurzy zamerané na aktuálne a praktické témy. Okrem vytvorenia nových výberových predmetov zameraných na prax, sa ako potrebné javí ponúknuť študentom predmety, ktoré budú mať nadodvetvový charakter, čím študent získa jasnejší prehľad o fungovaní určitého právneho inštitútu v právnom systéme. Ďalšia oblasť, ktorú považujem za dôležitú, je oblasť celoživotného vzdelávania.

Pani dekanka, čo by ste čitateľom časopisu Corpus Delicti odkázali, resp. povedali na záver?

Mojou snahou bude, aby som bola dekankou, ktorej budú ľudia dôverovať a ktorá sa bude snažiť ich dôveru nesklamať, a ktorá zvládne úlohy súvisiace s touto funkciou, a to na fakulte, kde slušnosť a spravodlivosť sú a aj zostanú základnými hodnotami.

Rozhovor spracovala: Anna Žembéryová
Autorka fotografie: Anna Žembéryová

Pojmy do vrecka študenta práva

Analógia - proces podriadenia, t.j. subsumpcie prípadu, ktorý nie je právnou normou upravený, pod ustanovenie zákona, ktoré upravuje iný, ale subsumovanému prípadu podobný prípad. Rozoznávame dva typy analógie: **analógia legis**: použitie „*práva na prípady, ktoré nie sú upravené v žiadnom ustanovení právneho predpisu, tj. nachádzanie práva v oblasti mimo rozsah pojmu*“ (*Melzer, F. Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace. Praha: C. H. BECK, 2010, s. 211) (z Nálezu ÚS SR IV. ÚS 414/2013-26)* a **analógia iuris**: proces aplikácie právnej normy obsiahnutej v inom zákone, resp. v inom právnom odvetví.

Denegatio iustitiae - z lat. odmietnutie spravodlivosti, z judikatúry: *v konkrétnych okolnostiach uvedenej veci okresný súd tým, že neprejednal námietku zaujatosti vznesenú sťažovateľkou..., hoci rozsudok o obmedzení spôsobilosti sťažovateľky na právne úkony zo 14. apríla 1993 nadobudol právoplatnosť až 26. júla 1994 (teda v čase vznesenia námietky zaujatosti sťažovateľka ešte nebola právoplatne obmedzená v spôsobilosti na právne úkony), došlo nekonaním okresného súdu k* ***denegatio iustitiae*** *tým, že okresný súd sa námietkou sťažovateľky vôbec nezaoberal v čase, keď bol povinný v súlade s platným právom v danej veci konať, a zároveň uvedeným postupom sťažovateľka nemala možnosť obrany proti uvedenej nečinnosti okresného súdu podaním opravného prostriedku proti uzneseniu o prerušení konania. (z Nálezu ÚS SR sp. zn. III. ÚS 46/04 z 20. apríla 2005)*

Diskrečná právomoc - *Ukladanie pokút za správne delikty sa uskutočňuje v rámci úvahy správneho orgánu (diskrečná právomoc), zákonom dovoleného rozhodovacieho procesu, v ktorom správny orgán v zákonom stanovených limitoch, hraniciach uplatňuje svoju právomoc a určí výšku sankcie, pričom použitie správnej úvahy musí byť v súlade so zásadami logického uvažovania a rozhodnutie, ktoré je výsledkom tohto procesu (uváženia) musí byť aj náležite zdôvodnené. (z Rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky 8Sžo/163/2010)*

Koadjutórium - povinnosť dieťaťa pomáhať rodine. V zákone č. 36/2005 Z. z. o rodine v znení neskorších predpisov je upravené v § 43 ods. 2: *Dieťa je povinné svojim rodičom prejavovať primeranú úctu a rešpektovať ich. Ak dieťa žije v domácnosti s rodičmi, je povinné podieľať sa osobnou pomocou na spoločných potrebách rodiny a prispievať na úhradu potrieb rodiny podľa svojich schopností, možností a majetkových pomerov.* Na rozdiel od vyživovacej povinnosti podľa § 66 zákona o rodine ide o primeranú náhradu spoločných nákladov rodiny, a nie o na úhradu osobných potrieb oprávnenej osoby z výživného.

Lege artis - z lat. podľa zákona, v súlade so zákonom, podľa pravidiel lekárskej vedy. Z judikatúry ÚS SR: *„....keďže postup krajského súdu v súvislosti s rozhodnutím o odvolaní sťažovateľa bol* ***lege artis****, ústavný súd konštatuje, že v tejto časti je sťažnosť zjavne neopodstatnená, čo bolo dôvodom na jej odmietnutie.* V zákone č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v § 4 ods. 3: *Zdravotná starostlivosť je poskytnutá správne, ak sa vykonajú všetky zdravotné výkony na správne určenie choroby so zabezpečením včasnej a účinnej liečby s cieľom uzdravenia osoby alebo zlepšenia stavu osoby pri zohľadnení súčasných poznatkov lekárskej vedy [t.j.* ***postup lege artis****]. (z Rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, 1Szd/2/2013)*

Moderačné právo súdu - právo súdu znížiť zmluvnú pokutu či náhradu škody. Nájdeme ho v *§ 450 Občianskeho zákonníka*: *Z dôvodov hodných osobitného zreteľa súd náhradu škody primerane zníži. Vezme pritom zreteľ najmä na to, ako ku škode došlo, ako aj na osobné a majetkové pomery fyzickej osoby, ktorá ju spôsobila; prihliadne pritom aj na pomery fyzickej osoby, ktorá bola poškodená. Zníženie nemožno vykonať, ak ide o škodu spôsobenú úmyselne.* Obdobne je upravený aj inštitút možnosti zníženia neprimerane vysokej zmluvnej pokuty (§545a Občianskeho zákonníka, §301 Obchodného zákonníka).

Vigilantibus iura scripta sunt - z lat. práva patria bdelým. Z judikatúry: *„Najvyšší súd dáva do pozornosti zásadu, ktorá platila už v rímskom práve, podľa ktorej „vigilantibus iura scripta sunt“ t.j. „práva patria len bdelým“ (pozorným, ostražitým, opatrným, starostlivým), teda tým, ktorí sa aktívne zaujímajú o ochranu a výkon svojich práv a ktorí svoje procesné oprávnenia uplatňujú včas a s dostatočnou starostlivosťou a predvídavosťou. V slobodnej spoločnosti je totiž predovšetkým vecou nositeľov práv, aby svoje práva bránili a starali sa o ne, inak ich podcenením či zanedbaním môžu strácať svoje práva majetkové, osobné, satisfakčné a pod. To platí obdobne aj o využívaní zákonných procesných ustanovení včítane využitia možnosti podania opravných prostriedkov.“ (z Rozsudku Najvyššieho súdu SR sp. zn. 5 Sžf 65/2011). Tento princíp v spotrebiteľských veciach v konkrétnych súvislostiach ustupuje dôležitejšiemu princípu, ktorým je ochrana práv spotrebiteľa. (z Uznesenia Najvyššieho súdu SR sp. zn. 5 Cdo 61/2012)*

Spracovala: Petra Lukáčiková

Aktuálne z legislatívnej dielne

Milí kolegovia, štúdium práva je zložité nielen pre náročnosť samotnej matérie, ale i z dôvodu jej dynamických zmien. Z tohto titulu Vám prinášame v Corpus Delicti stručný rozbor zmien Zákona o rodine a nového Autorského zákona účinných od 1. januára 2016. Účelom novej rubriky je oboznámenie sa so zásadnými zmenami v zákonoch, a tým uľahčenie orientácie v právnych predpisoch, ktoré sú nosné pre štúdium práva.

Zmeny v rodinnom práve a v občianskom súdnom konaní (civilnom konaní)*

Praktická stránka uplatňovania ochrany maloletých si vyžiadala novelu zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine v znení neskorších predpisov a ďalších súvisiacich predpisov. Túto novelu prináša ***zákon č. 175/2015 Z. z.*** *z 26. júna 2015, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej ako „novela" alebo „zákon")*, ktorý nadobudne účinnosť od 1. januára 2016. Okrem Zákona o rodine[1] sa dopĺňa aj Občiansky súdny poriadok[2] a Zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele[3]. V nasledujúcom texte sa zameriame na hlavné zmeny, a to:

- legislatívne zakotvenie zásady najlepšieho záujmu dieťaťa,
- úprava zapierania otcovstva určeného podľa prvej domnienky otcovstva (otcovstvo manžela matky),
- zmeny v postupe osvojenia,
- zavedenie nového konania: Konanie o návrat maloletého do cudziny pri neoprávnenom premiestnení alebo zadržaní,
- vstup do obydlia zamestnancom orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately za účelom preverenia stavu dieťaťa.

Najlepší záujem dieťaťa

Novela vkladá do základných zásad Zákona o rodine **článok 5**, ktorý vyzdvihuje najlepší záujem dieťaťa na úroveň zásady, ktorá má interpretačný a aplikačný význam. Táto zásada bude „prežarovať" do všetkých inštitútov rodinného práva a bude rozhodujúcim kritériom pri všetkých postupoch tak súdov, ako i orgánov sociálnoprávnej ochrany a kurately dieťaťa. Inými slovami povedané: pri každom výklade a použití ustanovení Zákona o rodine sa bude prihliadať na najlepší záujem dieťaťa. Zákon o rodine **neupravuje legálnu definíciu najlepšieho záujmu dieťaťa**, ale poskytuje demonštratívnym výpočtom **kritériá**, ktoré pôsobia ako „vodítko" pri zisťovaní najlepšieho záujmu dieťaťa:

- úroveň starostlivosti o dieťa,

- bezpečie dieťaťa, ako aj bezpečie a stabilita prostredia, v ktorom sa dieťa zdržiava,

- ochrana dôstojnosti, ako aj duševného, telesného a citového vývinu dieťaťa,

- okolnosti, ktoré súvisia so zdravotným stavom dieťaťa alebo so zdravotným postihnutím dieťaťa,

- ohrozenie vývinu dieťaťa zásahmi do jeho dôstojnosti a ohrozenie vývinu dieťaťa zásahmi do duševnej, telesnej a citovej integrity osoby, ktorá je dieťaťu blízkou osobou,

- podmienky na zachovanie identity dieťaťa a na rozvoj schopností a vlôh dieťaťa,

- názor dieťaťa a jeho možné vystavenie konfliktu lojality a následnému pocitu viny,

- podmienky na vytváranie a rozvoj vzťahových väzieb s obidvomi rodičmi, súrodencami a s inými blízkymi osobami,

- využitie možných prostriedkov na zachovanie rodinného prostredia dieťaťa, ak sa zvažuje zásah do rodičovských práv a povinností

Každé kritérium je potrebné zvážiť samostatne pri jednotlivom dieťati a s prihliadnutím na ich **nehierarchické usporiadanie**. Zakotvenie kritérií neznamená povinnosť orgánov skúmať len tieto kritériá, v pestrej praxi je možné, že orgán si stanoví vlastné kritérium, ktoré je dané špecifickým prípadom. Keďže Slovenská republika je od roku 2014 viazaná **Opčným protokolom k Dohovoru o právach dieťaťa o procedúre oznámení (sťažností)**, a dieťa má právo sa obrátiť pri porušení jeho práva alebo najlepšieho záujmu priamo na Výbor pre práva dieťaťa, sú Zákonom o rodine stanovené kritéria veľkou výzvou pre prax.[4]

Prvá domnienka určenia otcovstva

Nakoľko Ústavný súd Slovenskej republiky rozhodnutím sp. zn. PL ÚS 1/2010-57 z 20. apríla 2011[5] vyhlásil ustanovenie § 86 ods. 1 Zákona o rodine **za nesúladné** s čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a Národná rada Slovenskej republiky neuviedla toto ustanovenie do súladu s týmto Dohovorom, po šiestich mesiacoch stratilo platnosť.

Novela prináša zmenu § 86 ods.1, ktorý je reakciou na uvedený nález. Ústavný súd konštatoval, že subjektívna lehota v trvaní troch rokov určená na podanie návrhu manžela matky na zapretie otcovstva, plynúca od momentu narodenia dieťaťa, nezohľadňuje prax a je neprimeraným zásahom do jeho práv. Zákonodarca mení okamih začiatku plynutia lehoty a viaže ho na **nadobudnutie pochybnosti** manžela o tom, že je biologickým otcom a nie na okamih narodenia dieťaťa.

Osvojenie

Nový zákon uvádza ďalší dôvod, kedy na osvojenie nie je potrebný súhlas rodičov osvojovaného maloletého dieťaťa ani súhlas maloletého rodiča maloletého dieťaťa: ak je rodičom žena, ktorá požiadala **o utajenie svojej osoby v súvislosti s pôrodom** podľa *§ 11 ods. 11 zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých predpisov v znení neskorších predpisov*[6] a počas najmenej dvoch mesiacov po narodení dieťaťa nepre-

---

* Pri tvorbe príspevku pomáhal cennými poznámkami vedúci pracovnej skupiny novely Zákona o rodine a prodekan Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave JUDr. Róbert Dobrovodský, PhD., LL.M.

[1] Zákon č. 36/2005 Z.z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov. [cit.10.11.2015]. Dostupný na internete: https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/36/20151001

[2] Zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov. [cit.10.11.2015]. Dostupný na internete: https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1963/99/20150901

[3] Zákon č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov. [cit.10.11.2015]. Dostupný na internete: https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/305/20150720

[4] Bližšie porovnaj: Dobrovodský, R.: K aktuálnym výzvam slovenskej praxe ochrany práv detí po ratifikácii Opčného protokolu k Dohovoru o právach dieťaťa o procedúre oznámení (sťažností). 1. časť In: Súkromné právo. Roč. 1, č. 2 (2015), s. 30-35; Dobrovodský, R.: K aktuálnym výzvam slovenskej praxe ochrany práv detí po ratifikácii Opčného protokolu k dohovoru o právach dieťaťa o procedúre oznámení (sťažností). 2. časť In: Súkromné právo. Roč. 1, č. 3 (2015), s. 8-17 (dostupné v knižnici PF TU).

[5] Nález Ústavného súdu publikovaný v Zbierke zákonov pod č. 290/2011 Z.z. [cit.15.11.2015]. Dostupný na internete: https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2011/290/20110908

[6] *„Žena, ktorá písomne požiadala o utajenie svojej osoby v súvislosti s pôrodom, má právo na osobitnú ochranu svojich osobných údajov."* [cit.15.11.2015]. Dostupný na internete: https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/576/20150501

javila žiadny záujem o dieťa. Popri už existujúcich troch dôvodoch tak pribudol štvrtý dôvod; avšak táto skutočnosť nemení fakt, že do šiestich týždňoch odo dňa pôrodu môže rodička svoju žiadosť o utajenie odvolať.

Zmenám sa nevyhol ani inštitút **predosvojiteľskej starostlivosti**. Do § 103 ods. 2 sa vkladá druhá veta, ktorá upravuje oprávnenie **súdu zrušiť predosvojiteľskú starostlivosť** z dôvodu, že budúci osvojiteľ nepodá do osemnástich mesiacov od zverenia maloletého dieťaťa do osobnej starostlivosti budúceho osvojiteľa návrh na osvojenie.

Konanie o návrat maloletého do cudziny pri neoprávnenom premiestnení alebo zadržaní[7]

Novelou sa do § 178a až § 178j O.s.p. vkladá nový druh konania: *Konanie o návrat maloletého do cudziny pri neoprávnenom premiestnení alebo zadržaní*. Toto konanie je obsiahnuté aj v zákone č. 161/2015 Z.z. Civilný mimosporový poriadok[8] účinnom od 1. júla 2016 v ustanoveniach § 123 až § 134 pod identickým názvom. Konanie vychádza z *Dohovoru o občianskoprávnych aspektoch medzinárodných únosov detí (Haagsky dohovor)*[9] a z *nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní pri výkone rozhodnutí v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností (nariadenie Brusel IIa)*[10]. Cieľom konania je dosiahnuť návrat dieťaťa v čo najkratšej lehote do štátu jeho obvyklého pobytu, pričom súd má rozhodnúť do šiestich týždňov od začatia konania, pokiaľ neexistujú dôvody hodné osobitného zreteľa. Na účely tohto konania sa pod pojmom maloletý rozumie osoba mladšia ako 16 rokov.

Povolenie súdu na výkon oprávnenia vo veci starostlivosti o maloletých

V nadväznosti na problematickú prax ochrany maloletých osôb zákonodarca vložil do Občianskeho súdneho poriadku (ďalej ako „O.s.p.“) § 179 b.[11] V tomto ustanovení sa konštatuje, že ak orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately má k dispozícii informácie o tom, že dieťa je **vystavené ohrozeniu života, zdravia, neľudskému alebo zlému zaobchádzaniu**, a tieto informácie nie je možné overiť oprávneniami podľa zákona o sociálnoprávnej ochrany detí a o sociálnej kuratele uvedené v § 93b ods.1 po novele zákonom č. 175/2015 Z.z.[12], môže tento zamestnanec podať návrh na súd o povolenie súdu **vstúpiť do obydlia za účelom preverenia stavu dieťaťa**. Oprávnením otvoriť obydlie disponuje výlučne zamestnanec orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a nie príslušník Policajného zboru, alebo prizvané osoby (ošetrujúci lekár dieťaťa, zástupca školy, školského zariadenia a pod.), ktorí vstupujú do obydlia za účelom ochrany a pomoci zamestnancovi pri preverení stavu dieťaťa.

Na rozhodnutie je príslušný súd, v obvode ktorého sa obydlie nachádza. Lehota na rozhodnutie, ktorým je uznesenie o povolení alebo uznesenie o zamietnutí, je 24 hodín plynúcich od doručenia návrhu aktívne legitimovanou osobou (zamestnancom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately).

Zákonodarca v dôvodovej správe k novele[13] podrobuje tento zásah do ústavného práva na obydlie podľa čl. 21 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky **testu ústavnosti**. Niet pochýb že ide o o legitímne, vhodné a primerané opatrenie, nakoľko sa stretáva právo na obydlie a ochrana života a zdravia. Primeranosť (proporcionalita) tohto zásahu je garantovaná viacerými čiastkovými právnymi inštitútmi:

- **súdna kontrola zásahu**: slúži ako prostriedok proti zneužívaniu vstupu do obydlia a znamená, že súd má diskrečnú právomoc rozhodnúť, či povolí alebo zamietne návrh na vykonanie preverenia stavu dieťaťa,
- **zákonné podmienky návrhu**: okrem všeobecných náležitostí[14] musí návrh obsahovať aj osobitné náležitosti: dôvod preverenia stavu dieťaťa, zdroj informácií, ktoré treba preveriť, využité oprávnenia pred podaním návrhu alebo dôvod ich nevyužitia, identifikácia obydlia a iné dôležité informácie o stave dieťaťa, ktoré sú známe,
- **zásah do práva na obydlie ako možnosť *ultima ratio***: pred podaním návrhu na súd je nutné, aby zamestnanec využil iné zákonné oprávnenia a oznámil osobe, ktorá sa o dieťa stará, že môže byť podaný návrh na súd; samotný inštitút má pôsobiť ***preventívne***, nakoľko už existujúca možnosť podania návrhu a následného povolenia súdom je hrozbou pre osoby, ktoré sa starajú o dieťa a odmietajú vstup zamestnancovi orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately,
- **výkon povolenia**: pred uplatnením súdneho povolenia je nutné, aby zamestnanec vyzval osobu, ktorá sa o dieťa stará a znemožňuje vstup zamestnancovi na dobrovoľné plnenie svojej povinnosti; z výkonu povolenia je zamestnanec povinný vyhotoviť obrazovo- zvukový záznam,
- **dĺžka povolenia**: uznesenie súdu o povolení je limitované časovo na sedem pracovných dní od doručenia povolenia orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, za predpokladu, že súd nevyužije svoje oprávnenie stanoviť kratšiu lehotu; ďalšími dôvodmi zániku platnosti uznesenia o povolení je jeho vykonanie alebo dobrovoľné otvorenie obydlia pred výkonom povolenia,
- **aktívna legitimácia na podanie návrhu**: výlučnú právomoc (nie povinnosť) podať návrh má orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Uvedený významný procesný inštitút je zakotvený skrátene aj v zákone č. 161/2015 Z.z. Civilný mimosporový poriadok, ktorý nadobudne účinnosť 1. júla 2016, v jeho tretej časti *„Niektoré ustanovenia o neodkladných a iných opatreniach súdu“* v **§ 368** ako **„Neodkladné opatrenie o povolení súdu na výkon oprávnenia vo veci starostlivosti o maloletých“**[15].

Spracovala: Petra Lukáčiková

---

[7] Bližšie k mechanizmu konania o návrat maloletého do cudziny pri premiestnení alebo zadržaní maloletého spojeného s porušením opatrovníckeho práva pozri: Dobrovodský, R.: Internacionalizácia a europeizácia rodinného práva in: Lazar, J. a kol: Občianske právo hmotné. 1 diel. Iuris Libri, Bratislava, 2014, s. 233-243

[8] Zákon č. 161/2015 Z.z. Civilný mimosporový poriadok. [cit.10.11.2015]. Dostupný na internete: https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2015/161/20160701

[9] Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 119/2001 Z. z. [cit.10.11.2015]. Dostupný na internete: https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2001/119/20010403.html

[10] Nariadenie Brusel IIa.[cit.10.11.2015]. Dostupné na internete: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:32003R2201&qid=1449440761671

[11] Bližšie k novému inštitútu porovnaj: Dobrovodský, R.: Ochranný mechanizmus života a zdravia detí v občianskom práve s účinnosťou od 1. januára 2016. In: Súkromné právo. Roč. 1, č. 10-11 (2015). Wolters. Bratislava (dostupné v knižnici PF TU).

[12] Ustanovenie §93b obsahuje oprávnenia zamestnancov orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately napr. preverovať starostlivosť o výchovu, zdravie, výživu a všestranný vývin dieťaťa návštevou dieťaťa a rozhovor s ním a s jeho rodičmi alebo vyhotoviť aj bez súhlasu prítomnej fyzickej osoby obrazový, obrazovo-zvukový, zvukový záznam, ak je to potrebné na účely preukázania ohrozenia života a zdravia dieťaťa, neľudského alebo zlého zaobchádzania s dieťaťom. Na daný režim sa vzťahuje tzv. úradná licencia, upravená zákone č. 40/1964 Zb. Občianskom zákonníku v znení neskorších predpisov v § 12 ods.2, ktorá slúži ako ochrana orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

[13] Dôvodová správa k zákonu č. 175/2015 Z.z. [cit. 15.11.2015]. Dostupná na internete: https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=5445

[14] § 42 ods. 3 O.s.p. prvá veta: *„Pokiaľ zákon pre podanie určitého druhu nevyžaduje ďalšie náležitosti, musí byť z podania zjavné, ktorému súdu je určené, kto ho robí, ktorej veci sa týka a čo sleduje, a musí byť podpísané a datované.“*

[15] Zákon č. 161/2015 Z.z. Civilný mimosporový poriadok. [cit.10.11.2015]. Dostupný na internete: https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2015/161/20160701

Vybrané inštitúty nového Autorského zákona

ÚVOD

Dňa 1. júla 2015 bol Národnou radou Slovenskej republiky schválený nový ***Autorský zákon č. 185/2015 Z. z.*** (ďalej len ako „***NAZ***"), ktorý podpísal prezident Slovenskej republiky dňa 24. júla 2015 s účinnosťou od 01.01.2016. NAZ zároveň zruší účinnosť zákona č. 618/2003 Z. z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (ďalej len „**SAZ**"). Vzhľadom k celkovej rozsiahlosti zmien a paragrafového znenia (NAZ obsahuje až 193 paragrafov oproti 90 paragrafom SAZ), nebola vykonaná novela SAZ, ale bol prijatý úplne nový právny predpis.

Podľa Ministerstva kultúry Slovenskej republiky cieľom koncepcie NAZ bola príprava moderného a flexibilného právneho predpisu, ktorý zabezpečí autorom a iným nositeľom práv efektívnejší výkon ich práv v rámcoch stanovených európskym a medzinárodným právom. Pri príprave návrhu autorského zákona bolo potrebné zohľadniť medzinárodné záväzky Slovenskej republiky v oblasti autorského práva a práv súvisiacich s autorským právom, ako aj náležite inkorporovať právo Európskej únie v danej oblasti (transpozícia smerníc).

Prehľad najpodstatnejších zmien, ktoré prináša NAZ

Nový pojmový znak autorského diela

K doterajším znakom definujúcim „dielo" pribudol ďalší znak – **j e d i n e č n o s ť**. Ostatné pojmové znaky zostávajú zachované. Aby teda dielo mohlo byť predmetom autorskoprávnej ochrany musí ísť o dielo z oblasti literatúry, umenia alebo vedy, ktoré je jedinečným výsledkom tvorivej duševnej činnosti autora vnímateľným zmyslami, bez ohľadu na jeho podobu, obsah, kvalitu, účel, formu jeho vyjadrenia alebo mieru jeho dokončenia. NAZ zároveň vymedzuje pojmy ako **divadelné dielo** a **dielo výtvarného umenia**, ktoré SAZ používal, ale už bližšie nepribližoval.

Rozširuje sa aj negatívny výpočet **predmetu autorského práva**, kde podľa § 5 pribúda: územnoplánovacia dokumentácia; štátny symbol, symbol obce, symbol samosprávneho kraja (s výnimkou, ak ide o dielo, ktoré je podkladom na vytvorenie symbolu); dielo tradičnej ľudovej kultúry a výsledok výkonu činnosti znalca, tlmočníka.

Vysielanie a retransmisia diela

Dochádza k definovaniu pojmu **vysielanie diela** a zavedeniu nového pojmu **retransmisia diela**, nakoľko súčasná právna úprava pozná iba pojem *káblová retransmisia*. Dôvodom doplnenia týchto pojmov bola potreba rozlíšiť vysielanie od retransmisie, nakoľko tú vo svojom mene a na svoj účet uskutočňuje iná osoba ako pôvodný vysielateľ, alebo iná osoba ako tvoriaca programovú službu (napr. webcaster), alebo iná osoba ako osoba technicky zabezpečujúca vysielanie. Retransmisiou je vysielanie, ktoré už bolo odvysielané.

Informovanie autora o pláne zničiť jeho dielo na verejnom priestranstve

Za podstatné považujeme zavedenie novej povinnosti vlastníka/užívateľa veci, ktorou je **informovanie autora diela o zámere zničiť alebo trvalo premiestniť vec umiestnenú na verejnom priestranstve**. Napriek tomu, že podľa platného SAZ a aj NAZ, zničením veci, prostredníctvom ktorej je dielo vyjadrené, autorské právo k tomuto dielu nezaniká, v minulosti sa vyskytovali situácie, kedy autorov diel, ktoré boli vystavené na verejnom priestranstve, neinformovali o premiestnení alebo odstránení diela a túto informáciu sa dozvedeli často až po vykonaní týchto činností. Okrem podmienky umiestnenia diela na verejné priestranstvo je potrebné aby sa úmysel zničiť alebo premiestniť veci týkal originálu diela. Zámerom tejto úpravy bolo poskytnúť autorom diela priestor dohodnúť sa s vlastníkom alebo užívateľom veci, prostredníctvom ktorej je dielo vyjadrené, na prípadnom alternatívnom postupe.

Výnimky a obmedzenia autorského práva

Za účelom transpozície smernice 2001/29/ES boli zavedené **nové výnimky z majetkových práv autora**. Od 01.01.2016 sa bude k výnimkám zaraďovať: karikatúra, paródia, pastiš; použitie diela prostredníctvom koncového zariadenia; použitie architektonického diela; použitie diela na úradné účely; náhodné použitie diela a použitie diela pri oprave a ukážke zariadenia.

Náhrady osobitných odmien pre autorov

Medzi pravdepodobne najvýznamnejšiu zmenu v NAZ sa považuje zavedenie povinnosti zaplatiť autorovi, resp. inému nositeľovi práv **osobitnú autorskú odmenu**. Táto povinnosť sa týka predovšetkým dovozcov z tretích štátov, príjemcov z členského štátu EÚ alebo výrobcov, ktorí na účely prvého predaja umiestnia na trh v Slovenskej republike **technické zariadenie umožňujúce dočasne alebo trvalo vyhotovenie rozmnoženiny diela, uloženie alebo uchovanie rozmnoženiny diela,** alebo **nenahratý nosič záznamu umožňujúci uloženie alebo uchovanie rozmnoženiny diela** alebo osoba, ktorá poskytuje reprografické služby za odplatu. Malí predajcovia, ktorí takúto elektroniku predávajú už po prvom umiestnení na slovenský trh, ani podnikatelia, ktorí takéto zariadenia vyvážajú do iných krajín, túto povinnosť nemajú. Výška autorskej odmeny, stanovená novým autorských zákonom účinným od 01.01.2016, sa vypočíta ako zákonom stanovené percento z dovoznej alebo predajnej ceny v závislosti od typu zariadenia. Prehľad základov na výpočet náhrady osobitných odmien sa nachádza v Prílohe č.2 k NAZ.

Podnikateľ, ktorý vyrobí alebo na slovenský trh dovezie niektoré z vyššie uvedených zariadení, je povinný oznámiť príslušnej organizácii kolektívnej správy (ďalej len „**OKS**") informácie o druhu, počte a dovoznej alebo predajnej cene týchto zariadení. Táto povinnosť musí byť splnená **vždy štvrťročne**, a to vždy do desiateho dňa prvého mesiaca nasledujúceho kalendárneho štvrťroka. Pri nesplnení danej povinnosti ani v dodatočnej lehote určenej príslušnou OKS, sa sadzba autorskej odmeny **zvyšuje na dvojnásobok**. Pokiaľ si podnikateľský subjekt ani na vyzvanie OKS (SOZA, LITA, SLOVGRAM, a. i.) nesplní túto povinnosť, tá môže od neho túto sumu vymáhať v občianskoprávnom konaní, čo vie celý dlh navýšiť o súdny poplatok a náhradu nákladov advokáta.

Je možné predpokladať, že **zavedenie tejto poplatkov povinnosti pre podnikateľov sa prejaví aj vo výslednej cene zariadení** a tak na toto opatrenie v konečnom dôsledku doplatia bežní spotrebitelia.

Odstúpenie od licenčnej zmluvy z dôvodu nevyužívania výhradnej licencie

V § 73 ods. 1 NAZ sa definuje nové právo autorov v súvislosti s udelenou výhradnou licenciou. Autorovi vzniká **právo na odstúpenie od výhradnej licencie** v prípade, že nadobúdateľ túto licenciu nevyužíva dohodnutým spôsobom alebo v dohodnutom rozsahu. Právo na odstúpenie od licenčnej zmluvy vzniká autorovi najskôr **uplynutím jedného roka** od udelenia výhradnej licencie. Odstúpiť od licenčnej zmluvy bude môcť autor **len v tej časti, ktorej sa porušenie povinnosti využívať licenciu týka** a až po tom, čo **písomne výzve** nadobúdateľa, aby v primeranej lehote od doručenia výzvy výhradnú licenciu využil, ale nadobúdateľ ju napriek tejto výzve nevyužije.

Rozšírená hromadná licenčná zmluva

Ako úplne nový zmluvný typ je v NAZ zavedená **rozšírená hromadná licenčná zmluva**. V SAZ sa poskytovanie licencie zo strany OKS vyskytovalo len v rámci dobrovoľnej a povinnej kolektívnej správy. Pri povinnej kolektívnej správe OKS udeľuje súhlas na použitie aj tých predmetov ochrany, ktorých nositeľov práv

zmluvne nezastupuje. Autor pritom túto správu OKS nemôže vylúčiť. Nakoľko ide o výrazný zásah do práv autora, ktorý si nemôže svoje práva spravovať individuálne, prípady kolektívnej správy sú **obmedzené na taxatívny výpočet majetkových práv**. OKS ich nemôže ľubovoľne rozširovať na ďalšie prípady. Pri dobrovoľnej kolektívnej správe sa udeľuje súhlas na používanie len vo vzťahu k zastupovaným nositeľom práv. Ide o výlučné právo autora, ktorý je v prvom rade oprávnený samostatne rozhodovať o použití svojho diela a rozhodnutí záujemcovi licenciu udeliť alebo neudeliť.

Rozšírená hromadná licencia by mala práve vystupovať medzi dobrovoľnou a povinnou správou. Rozumejú sa ňou prípady, keď sa **licencia udeľovaná OKS rozširuje aj na tých nositeľov práv, ktorí ňou nie sú priamo zastupovaní**. OKS bude môcť uzavrieť rozšírenú hromadnú licenčnú zmluvu len ak pôjde o organizáciu s najväčším počtom zastúpených nositeľov práv na území SR. Splnenie tejto podmienky zaeviduje Ministerstvo kultúry SR v evidencii organizácií kolektívnej správy.

Nositeľ práv **môže požiadať OKS o vylúčenie správy jeho majetkových práv**. V opačnom prípade OKS, ktorá bude spĺňať podmienku reprezentatívnosti, bude môcť uzavrieť rozšírenú hromadnú licenčnú zmluvu na použitie všetkých predmetov ochrany zastupovaných subjektov, ako aj predmetov ochrany nezastupovaných subjektov, **pokiaľ výslovne nevylúčili kolektívnu správu práv**, teda neuplatnili tzv. princíp ***opt-out***. Autor bude môcť princíp *opt-out* uplatniť písomným oznámením OKS v úplnom alebo v čiastočnom rozsahu. Pokiaľ nedôjde k uplatneniu tohto princípu, nezastupovaný autor, na ktorého sa vzťahuje rozšírená licencia, bude mať rovnaké práva ako zastupovaný subjekt. Doba trvania rozšírenej hromadnej licencie je **maximálne jeden rok** a bude ju možné predlžovať najviac o ďalší rok, ak niektorá zo zmluvných strán písomne, najneskôr mesiac pred koncom doby trvania rozšírenej hromadnej licenčnej zmluvy, neprejaví záujem túto zmluvu ukončiť, alebo ak OKS neprestala počas doby trvania hromadnej licenčnej zmluvy spĺňať podmienku reprezentatívnosti.

Multiteritoriálna hromadná licenčná zmluva na on-line použitie hudobných diel

Podľa úpravy SAZ je možné získať prostredníctvom OKS licenciu na použitie len v tom štáte, v ktorom táto OKS pôsobí. Pokiaľ má subjekt záujem o výkon kolektívnej správy aj v iných krajinách, musí sa snažiť licenciu získať u OKS tej konkrétnej krajiny. Limitovaním tohto princípu teritoriality bolo vydanie smernice 2014/26/EÚ, ktorú NAZ reflektoval v zavedení nového zmluvného typu – **multiteritoriálnej hromadnej licenčnej zmluvy na on-line použitie hudobných diel**. Touto zmluvou udelí OKS súhlas na použitie viacerých hudobných diel vzťahujúcich sa na územie viac než jedného členského štátu EÚ alebo zmluvného štátu, a to vyhotovením rozmnoženiny hudobných diel on-line a verejným prenosom hudobných diel on-line.

Postupovanie práv zamestnávateľov na tretie osoby

Prijatím NAZ bola odstránená častá prekážka pri prevode majetkových práv autora k zamestnaneckému dielu, ktorým bol samotný súhlas zamestnanca. Išlo predovšetkým o situácie, keď zamestnávateľ nevyžiadal od zamestnanca súhlas na postúpenie majetkových práv k zamestnaneckému dielu alebo zamestnanec v čase rozhodnutia o postúpení už u zamestnávateľa nepracoval, prípadne tento súhlas svojvoľne nechcel udeliť. V spomenutých situáciách zamestnávateľ nemohol tretím osobám tieto práva postúpiť, ale mohol len udeliť licenciu, čo často predstavovalo prekážku pri zahraničných obchodoch, najmä v oblasti predaja počítačových programov. Podľa § 90 ods. 5 NAZ už tento **súhlas zamestnanca nie je viac potrebný**, pokiaľ sa na tom zamestnanec so zamestnávateľom nedohodli inak, a to v zmluve zakladajúcej pracovnoprávny pomer.

Dielo na objednávku

Novým pojmom je **aj dielo na objednávku**, ktoré nahrádza súčasný pojem *„Zmluva o vytvorení diela“*. Pôjde o dielo vytvorené autorom na základe zmluvy o dielo podľa ustanovení Občianskeho zákonníka. **Ak autor vytvoril dielo na objednávku, platí, že udelil súhlas na jeho použitie na účel vyplývajúci zo zmluvy**, ak nie je dohodnuté inak. Objednávateľ je oprávnený použiť toto dielo na iný účel len so súhlasom autora. Zavedením tohto ustanovenia sa zjednocuje občianskoprávny a obchodnoprávny režim, ale pritom sa nelimituje možnosť strán uzatvoriť zmluvu na vytvorenie predmetu chráneného autorským zákonom aj podľa Obchodného zákonníka. Rozdiel oproti súčasnej právnej úprave je teda ten, že na použitie predmetu diela na objednávku jeho vlastníkom sa už nebude vyžadovať licenčná zmluva. Dielo vytvorené na objednávku bude možné použiť aj bez osobitného súhlasu autora, pokiaľ pôjde o použitie na účel vyplývajúci zo zmluvy. Pri každom použití nad rozsah účelu vymedzeného v zmluve o dielo sa však osobitný súhlas už vyžaduje. A kým podľa súčasnej právnej úpravy je súhlas na použitie diela potrebné udeliť výlučne vo forme licenčnej zmluvy, podľa NAZ sa už vyžaduje iba **všeobecný súhlas** na použitie, takže napríklad aj jednostranný súhlas.

Obmedzenie zastupovania nositeľov práv

Podľa § 164 ods. 1 NAZ je síce OKS povinná zastupovať za rovnakých podmienok a bez ohľadu na členstvo každého autora pri jeho výkone majetkových práv, ak o to nositeľ práv požiada, ale nejde o povinnosť absolútnu. OKS **môže odmietnuť zastupovanie** nositeľa práv **v prípade preukázateľne objektívnych dôvodov**, najmä ak by zastupovanie nositeľa práv bolo v rozpore s vydaným oprávnením alebo majetkové práva k predmetu zastúpenia nevznikli. Nakoľko ide len o demonštratívny výpočet dôvodov, vzniká tu široký priestor pre vymedzenie ďalších dôvodov, ktoré hypoteticky môžu viesť k prípadnému zneužitiu tohto práva zo strany OKS.

Individuálny výkon práv

V súvislosti so zastupovaním nositeľov práv bol zavedený aj **paralelný individuálny a kolektívny výkon práv**, ktorý umožňuje nositeľovi práv spravovať svoje autorské práva individuálne aj v prípade, ak je zastupovaný kolektívne prostredníctvom OKS. Takúto individuálnu správu však môže vykonávať len na nekomerčné účely. **Toto právo nemôže OKS autorovi obmedziť**.

Nahlasovanie hudobných diel

Zmeny sa dotkli aj povinnosti usporiadateľov verejných kultúrnych podujatí, v rámci ktorých majú byť živo predvedené chránené hudobné a slovesné diela. Týmto usporiadateľom od 01.01.2016 vzniká **dvojitá nahlasovacia povinnosť**, týkajúca sa zoznamu hudobných a slovesných diel, ktoré majú byť na podujatí živo predvedené. Tento zoznam musí usporiadateľ predložiť OKS najmenej 5 dní pred uskutočnením a najviac 15 dní po uskutočnení podujatia.

Pozitívnou zmenou v rámci nahlasovania sa zdá byť **vylúčenie voľných diel**, ktorých doba ochrany už uplynula (napr. klasické alebo ľudové diela), z režimu povinného nahlasovania usporiadateľmi podujatia.

ZÁVER

Nový autorský zákon prináša značnú radu zmien, z ktorých za najvýznamnejšie osobne považujeme nové predmety, na ktoré sa nevzťahuje autorskoprávna ochrana, zavedenie osobitnej autorskej odmeny, nový zmluvný typ – rozšírená hromadná licenčná zmluva a úprava užívania diela na objednávku. Väčšina ostatných zmien, ktoré neboli predmetom tohto príspevku, sa vzťahujú k samotnej štruktúre OKS a úprave ich povinností.

Spracoval: Adam Keseg

Short insight into the problems of the preliminary ruling system in the European Union

Judges apply European Union law as an essential part of national law of the Member States. They have primary and standard jurisdiction for the application of Union law, but they are also required to cooperate with the judges from the Court of Luxembourg for the preservation of legal unity by ensuring the uniform interpretation and application of Union law. In this manner, legal redress for the individual is safeguarded and further development of EU law is guaranteed through the means of the preliminary ruling procedure. The preliminary ruling procedure consists of interlocutory proceedings, in which the national judge – not the individual – refers a question regarding Union law application to the Court of Justice of the European Union (CJEU), which gives judgment independently of the pending national case. I will attempt to make a brief and chronological analysis of the issues raised by the procedure's development over time and respectively propose a series of alternative solutions, aiming at outlining the specific of the institution at stake.

In the early days of its existence, the procedure, despite being regarded as ‚the jewel in the Crown of the CJEU's jurisdiction' (Craig, 2009, p.576), a stroke of genius of the EU's legal system, presented itself essentially like a paradox, being altogether unpopular. The Court had to encourage the increase in number of referred cases through the establishment of a rather broad definition for the competency of national courts to refer a matter and deliberately refraining from appreciating a question's pertinence. This attitude has been so effective that over the years, the preliminary ruling procedure became a possible victim of its own success, in it laying ‚the roots of future danger' (Norberg, 2005, p.18). But in order to refrain from further instilling undesirable skepticism related to the subject (Şandru, Banu, Călin, 2013), it should in my opinion only be noted that a series of problems unequivocally exist in what it is concerned: firstly, the increased workload of the Court, secondly, the problems relating to the actual proceedings and lastly, the problem of remedying breaches against the obligation of national judges to refer a case to the CJEU.

Regarding the most notorious problem – the increased caseload facing the Court – I must stress upon the fact that the number of references brought before it has increased drastically over the years: from 10 cases in 1954, 102 in 1974, 344 in 1994 to 531 in 2004 (Annual Report of the CJEU, 2013, p.91-110). This led to a number of problems including, according to Weiler (1987, p. 368), the risk of lower quality of the rulings and of dilution of their normative effect, meaning that the Court was prone to compromising on quality since it had less time to thoroughly analyse every reference and that the inflation in cases made each ruling less likely to become a relevant legal precedent.

Furthermore, criticism from its own Advocate General, Ruiz-Jarabo Colomer, in case C-17/00 François De Coster v. Collège des bourgmestre et échevins de Watermael-Boitsfort stated that the CJEU produces too flexible and not sufficiently consistent case-law, with the lack of legal certainty which that entails and such vague outlines that a question referred for a preliminary ruling by Sancho Panza as governor of the island of Barataria would be accepted. Bordering the absurd, the example stands and touches on the procedural problem also, considering that what we measure it against is nothing else than the original purpose itself - the obligation of the CJEU to ensure the uniformity of the EU law- a goal situated as far away as possible from the arbitrary. In fact, it has long been emphasised by the doctrine (D. O'Keeffe, 1998, p.509) that the spirit of the preliminary ruling procedure has been tempered with by the ever-changing distribution of coordinates in cooperation. On the other hand, given that the issue concerns a rather young, unique and expanding structure such as the European Union, a search for optimal judicial architecture seems to me opportune, if not mandatory, and time has shown a clear evolution towards predictability and specificity. It was only natural that it would be so too, since the growth of the list enumerating the Union's domains of competence paralleled territorial expansion and the more the legislation, the greater the number of issues raised by its application. From this perspective, a stagnation appears to be the most likely scenario, considering the relatively small number of states remaining yet unattached, but more importantly the fact that every preliminary ruling equals one less issue to solve in the future.

And still, the problem remains that the time it takes for the Court to give a ruling could allegedly lead to a breach of the right to a fair trial, as established by Article 6 of the European Convention of Human Rights (ECHR). In fact, such was the case with Greece, on trial for national proceedings still pending after eleven years, due to, among others, a reference to the CJEU prolonging the case by two years and seven months. While the ECtHR understandably refrained from it (being in a more or less similar conundrum), one can undoubtedly argue that this points to the gravity of the problem for individuals, re-emphasising the legal maxim ‚justice delayed is justice denied'.

In 2013 however, the CJEU announced in its report a number of 450 such rulings, with a medium duration for the proceeding extending up to 16.3 months. This was achieved primarily through the enhancements in the inner workings of the Court, consisting of the possibility to dispense of the oral phase, the simplified, accelerated, and urgent procedures, the possibility of ruling without the conclusions of the Advocate General, introduced by the Nice Treaty, as well as the introduction of the Court of First Instance (CFI) which has (limited) procedural jurisdiction in the procedure. Aside from the observation that all of these appear to be Union-level measures, more obvious ones such as increasing the number of judges, creating specialised departments for the domains that the Union aims at regulating, following a long-standing tradition of extracting institutions from the member states' legal order and, in turn, training national judges more efficiently in the spirit of the EU legislation should in my view be found at the top of the list. An interesting suggestion presented in two important papers prior to the Nice Treaty, the ‚Courts' paper' and the ‚Due Report', was to give greater ‚docket-control' for the CJUE (control over the official list of proceedings pending, similar to how the ECHR is currently coping with the impossibly large number of cases) to decide which cases to take on.

While it becomes evident that not much has been done at national level, another gap in legal protection arguably exists when a national court does not share a party's conviction that a preliminary reference on a question of Community law is necessary to reach a decision. The discussions on legal policy, primarily among practicing lawyers, have as a main topic the right of individuals to bring a matter before the CJUE, a right based on the effective legal protection. In a number of Member States it is also an objective breach of internal (administrative) law. The Romanian legal system offers the specific means of admission of the motion for revision. To date, it is worth mentioning however that the infringement has remained of little or no practical significance and it therefore becomes debatable whether the problem should not rather be handled prior to this stage. As far as I am concerned, what it all essentially amounts to is stopping the questions from arising, and that becomes a problem of clarification of legal texts

Tento článok je uverejnený v Corpus Delicti v rámci medzinárodnej spolupráce s časopisom Lawyr.it.

and their understanding. Rather than using a coercive method and enforcing legal redress (by making it an object of positive EU law), a re-statement of advantages and values that brought the member states together would benefit the Union not only as an anti-euroskepticism move, but also as a reminder of the obligations implied when signing the treaty.

To conclude, this dichotomous representation of both problems and solutions, stemming from the fact that the preliminary ruling procedure, an important yet not central element of integration (Fahey, 2007), was created on the basis of descentralisation, could perhaps be bridged by professing and acquiring an enhanced general view on the workings of the European Union, striving both ways towards achieving coherence.

References

• Craig, Paul, 2012. *The Jurisdiction of the Community Courts Reconsidered*, The Texas International Law Journal, Volume 36, 3rd Issue.

• Fahey, Elaine, 2007. *Practice and Procedure in Preliminary References to Europe:30 Years of Article 234 EC Caselaw from the Irish Court*, Firstlaw.

• O'Keeffe, D., 1998. *Is the Spirit of Article 177 under Attack? Preliminary References and Admissibility*,European Law Review, Issue no 23.

• Norberg, Andreas, 2005. *Preliminary rulings and the cooperation between national and European Courts*, Brussels.

• Toth, A.G., 1987. *Observations on Certain Problems Involved in the Application of Article 177* EEC in Article 177 EEC: Experiences and Problems Schermers et al (eds.) p. 394-400 North-Holland.

• Tridimas, T., 2003. *Knocking on Heaven's Door: Fragmentation, Efficiency and Defiance in the Preliminary Reference Procedure*, Common Market Law Review, Issue no 40.

• Şandru, Mihai, Banu, Mihai and Călin, Dragoş, , 2013. *Refuzul instanţelor naţionale de a trimite întrebări preliminare-Jurisprudenţă românească*, Editura C.H.Beck, Bucureşti.

• Weiler, J.H.H., 1987. *The European Court, National Courts and References for Preliminary Rulings – The Paradox of Success: A Revisionist View of Article 177 EEC* in Article 177 EEC: Experiences and Problems, Schermers et al (eds.).

• *Annual Report of the Court of Justice of the European Union, 2013*, p.91-110.

Diana Mocanu

Mrs. Diana Mocanu is enrolled in her fourth year at the Faculty of Law of the "Alexandru Ioan Cuza" University in Iaşi, Romania.

Obrana materiálneho jadra ústavy - je ľud skutočne neobmedzeným vládcom?*

K napísaniu tohto článku ma podnietil článok Andreja Kováča v ostatnom čísle tohto časopisu, ktorý sa zaoberal problematikou teórie materiálneho jadra ústavy.[1] Okrem charakteristiky samotnej teórie v ňom poukázal na viaceré negatíva, voči ktorým sa pokúsim argumentačne vyhradiť a obhájiť tak tézu, že materiálne jadro ústavy zo svojej podstaty a účelu existencie má svoje opodstatnenie – že len prostredníctvom garancie princípov a hodnotového základu demokratického a právneho štátu môže dôjsť k jeho zachovaniu v materiálnom zmysle.

Teória materiálneho jadra ústavy je klasickým zhmotnením prirodzeného práva a opiera sa o bohaté skúsenosti so zlyhaním bezhodnotového právneho pozitivizmu.[2] Vznikla ako reakcia na tézu, že zákon je zákon, že obsahom právnej normy či predpisu môže byť akýkoľvek obsah a postačí, keď právny predpis spĺňa formálne podmienky svojej platnosti a účinnosti. Takýto výklad sa však v minulosti ukázal ako ľahko zneužiteľný a otvoril cestu legalizovania nedemokratických, totalitných režimov, kde sa naplnilo latinské príslovie *Summum ius, summa iniuria* - teda že striktná aplikácia zákona môže často viesť k tej najhoršej nespravodlivosti. [3]

Brzda akého vývoja? Účel materiálneho jadra ústavy

Teória materiálneho jadra ústavy operuje predovšetkým s pojmom demokratický a právny štát. Demokracia ako forma vlády je *„vládou ľudu, ľudom a pre ľud."*[4] Určuje pôvodcu moci, adresáta jej výkonu a jej účel. Demokratický charakter štátu však nutne nemusí reflektovať hodnoty a princípy práva a spravodlivosti. Aj suverén môže legálnym spôsobom stanoviť neprávo, ktoré síce spĺňa formálne požiadavky právneho predpisu, no jeho obsah nereflektuje práva a záujmy menšiny alebo časti obyvateľstva. Z pohľadu nelimitovanej vlády väčšiny ide o tzv. tyraniu väčšiny. O tej Tocqueville píše: *„Považujem za rúhačskú a hanebnú zásadu, že pokiaľ ide o vládu, väčšina národa má právo na všetko, a predsa pôvod každej moci vidím vo vôli väčšiny. Protirečím sám sebe?"*.[5]

Na túto otázku možno odpovedať koexistenciou demokracie s koncepciou materiálneho právneho štátu. Jeho účelom je limitovať vládu suveréna princípom právneho štátu a jeho čiastkovými princípmi ako verziou politického režimu. Tocqueville na svoju, zdanlivo protirečiacu, otázku odpovedá, že *„existuje všeobecný zákon, ktorý stvorila alebo aspoň prijala nielen väčšina toho či iného národa, ale väčšina ľudstva. Týmto zákonom je spravodlivosť."*[6] Koncepcia materiálneho právneho štátu teda voči demokracii a jej väčšinovému rozhodovaniu pôsobí ako spravodlivostný korektív pozitívneho, formálneho práva.

Hans Kelsen o svojej čistej právnej náuke hovorí, že jej úlohou je oslobodiť definíciu práva od etických noriem a morálnych zákonov[7], a že *„svoju antiideologickú tendenciu preukazuje čistá právna náuka tým, že sa snaží izolovať výklad pozitívneho práva od akéhokoľvek druhu prirodzenoprávnej, alebo na pojme spravodlivosti spočívajúcej, ideológie."*[8] Ak však vychádzame z

* Článok recenzoval Mgr. Marek Káčer, PhD., ktorý pôsobí na Katedre teórie práva a ústavného práva Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave.

[1] KOVÁČ, A.: Teória materiálneho jadra ústavy. In: Corpus delicti, č. 1/2015, s. 22-25

[2] Niektorí autori však upozorňujú, že práve prirodzené právo vylučuje morálnu kritiku práva, pretože predpokladá, že toto je vo svojej podstate morálne (spravodlivé). napr. SOBEK, T.: Právní myšlení. Kritika moralismu. 1. vyd. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2011. s. 381 a nas.

[3] RADBRUCH, G.: O napětí mezi účely práva. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2012. s. 95

[4] PROCHÁZKA, R. – KÁČER, M.: Teória práva. 1. vyd. Bratislava: C. H. Beck, 2013. s. 74

[5] TOCQUEVILLE, A. de: O demokracii v Amerike. 2. vyd. Bratislava: Kalligram, 2009. s. 404

[6] Tamtiež s. 404

[7] KELSEN, H.: Ryzí nauka právní. Metoda a základní pojmy. Praha: Orbis, 1933. s. 16

[8] Tamtiež, s. 23.

hierarchie právnych predpisov, kde každý predpis je vydaný na základe zmocnenia jeho autora predpisom vyššej právnej sily, nevyhnutne sa dostaneme k otázke, na základe akého právneho predpisu je vydaná ústava. Ústava demokratického a právneho štátu je fikciou spoločenskej zmluvy suveréna, ľudu, ten však nie je pri jej prijímaní viazaný žiadnym právnym predpisom. Suverén do nej, okrem iného, vkladá normy, ktoré sa, aspoň v minimálnej miere, opierajú o potrebu spravodlivosti, rovnosti, a tak o požiadavku minimálneho dobra. Právo demokratického právneho štátu teda nie je hodnotovo neutrálne a ústavy štátov poučených skúsenosťou s nedemokratickým režimom, ktorý sa často dostal k moci legálnym spôsobom, reflektujú negatívnu skúsenosť s „čistým", bezhodnotovým právom. Napríklad judikatúra Ústavného súdu ČR jasne hovorí, že Česká republika ako aj jej ústava nie sú hodnotovo neutrálne: *„Princíp „zákon je zákon" sa prejavil proti bezpráviu vo forme zákona ako bezmocný. Vedomie, že nespravodlivosť musí zostať nespravodlivosťou, i keď sa halí do plášťa zákona sa premietlo i do ústavy povojnového Nemecka a v súčasnej dobe i do Ústavy Českej republiky. Naša nová ústava nie je založená na hodnotovej neutralite, nie je len obyčajným vymedzením inštitúcií a procesov, ale včleňuje do svojho textu i určité regulatívne idei, vyjadrujúce základné nedotknuteľné hodnoty demokratickej spoločnosti. ...podmieňuje právo rešpektovaním základných konštitučných hodnôt demokratickej spoločnosti."*[9]

V zásade je účelom materiálneho jadra ústavy ochrana tých ideí, ktoré zakotvujú princípy demokracie a vlády práva (právneho štátu), vrátane ochrany ľudských práv každého jednotlivca, jeho ochranu pred zneužitím moci a pred situáciou, kedy sa domnelé „dobro a záujmy" národa, vodcu, strany, atď. postavia do protikladu k jeho základným právam.

Účelom materiálneho jadra ústavy teda nie je, ako píše Kováč, ochrana „dobrých" hodnôt a konzervácia právneho stavu, ktorý brzdí zmenu.[10] Aj ústavy nedemokratických štátov, napríklad Ústava ČSSR, sa odvolávajú na zmenu, pokrok, vývoj a dosahovanie nových, „vyšších" cieľov.[11]

Diskrécia ústavodarcu a imperatív nezmeniteľnosti materiálneho jadra ústavy

V ideálnom prípade by zásady demokracie, ako prejavu účasti na tvorbe práva, a právneho štátu – jeho účelu a obsahu, nemali navzájom kolidovať. Otázka teda stojí: Naozaj je to tak? Pri pohľade do vzdialenejšej aj do nedávnej histórie je zrejmé, že odpoveď znie: „nie". Uvediem dva príklady:

V roku 1942 prijal parlament (Snem Slovenskej republiky) ústavný zákon,[12] ktorý legalizoval odňatie štátneho občianstva, prepadnutie majetku a vysťahovanie (deportáciu) časti občanov z územia Slovenska. Cieľová stanica: Auschwitz-Birkenau. Všetko v súlade s vtedajšou ústavou,[13] formálnoprávne v poriadku, veď predsa ústavodarca je neobmedzený a právom je to, čo sám povie, že ním je.

Keď pred niekoľkými rokmi ústavný súd judikoval[14], že niektoré ustanovenia zákona o ochrane utajovaných skutočností[15] sú v rozpore s Ústavou SR, Národná rada prijala ústavný zákon,[16] ktorý obsahoval pôvodné znenie zákona č. 215/2004 Z. z.. o ktorom ústavný súd vyhlásil, že je protiústavný. Tým parlament *de facto* obišiel kontrolnú a rozhodovaciu právomoc ústavného súdu a ignoroval princíp zvrchovanosti ústavy. Čo tam po princípoch právneho štátu...

Ústavy niektorých štátov obsahujú ustanovenia, ktoré výslovne zakazujú meniť určité ústavné normy,[17] ktoré majú konštitutívny význam pre suverénny, demokratický a právny štát. Obsahujú teda imperatív nezmeniteľnosti materiálneho jadra ústavy, ktoré je tým postavené do pozície *ultra vires* parlamentu. Andrej Kováč proti imperatívu nezmeniteľnosti argumentuje F. Weyrom, ktorý tvrdí, že ak *„vieme za akých podmienok táto norma podľa právneho systému, ktorého je súčasťou, platne vznikla, musíme nutne logicky uznať, že za týchto podmienok je aj jej odstránenie juristicky možné."*[18] Tento argument je však ľahko spochybniteľný, keďže v takom prípade by imperatív nezmeniteľnosti nemal zmysel. Ako poznamenáva Pavel Holländer, *„ak ústavodarca oddelil kvalifikované a jednoduché ústavné právo, pričom ku kvalifikovanému zakotvil výhradu nezmeniteľnosti, tak podradením samotného vyňatia materiálneho ohniska ústavy z normy zmocňujúcej meniť a dopĺňať ústavu do rámca jednoduchého ústavného práva stráca táto ústavná úprava význam. Týmto argumentom, čiže argumentom ad absurdum, alebo teleologickou redukciou nemožno ináč, len dospieť k záveru, že aj čl. 9 ods. 2 Ústavy, čiže imperatív nezmeniteľnosti materiálneho ohniska Ústavy treba podradiť do rámca rozsahu pojmu „podstatných náležitostí demokratického právneho štátu."*[19]

Na tomto mieste sa zákonite dostávame k problematike rozlíšenia medzi mocou konštitutívnou (*pouvoir constituant*), teda ľudom ako originárnym ústavodarcom, a mocou konštituovanou (*pouvoir constitué*), reprezentovanú parlamentom, teda ústavodarcom odvodeným. Radoslav Procházka je odporcom normotvorného obmedzenia odvodeného ústavodarcu a tvrdí, že takéto obmedzenie je nepochopením základov demokratického právneho štátu.[20] Takéto rozdelenie a z toho plynúci kvalitatívny rozdiel je však zrejmý. Parlament, teda zmocnený ústavodarca, je zriadený ústavou. Ak ústava obsahuje imperatív nezmeniteľnosti jej jadra, toto jeho obmedzenie je založené normou rovnakej právnej sily (dokonca minimálne parlamentom samotným nezmeniteľnou), akou je konštituovaný on samotný. Aj preto sa v rakúskej konštitucionalistike rozlišuje medzi jednoduchým ústavným právom, na ktoré je parlament oprávnený, a na kvalifikované ústavné právo, ktoré požíva väčšiu mieru rigidnosti, a je potrebné odsúhlasiť ho aj v referende – teda potvrdiť jeho zmenu mocou konštitutívnou. Ústava totiž slúži ako referenčný rámec vymedzujúci právomoci parlamentu, ktoré mu vymedzil tvorca ústavy – suverén. Proti tomu by sa dalo argumentovať, že odvodený ústavodarca čerpá súhlas na akúkoľvek zmenu ústavy od originárneho ústavodarcu, a to prostredníctvom volieb ako prejavu súhlasu. K tomu správne píše Marek Káčer: *„Keď sa občania zúčastňujú volieb do parlamentu, na hlasovacom lístku majú uvedený zoznam mien konkrétnych kandidátov, nie zoznam činností, s ktorými súhlasia, aby ich štát v budúcnosti vykonával."*[21] To platí aj o zá-

[9] Nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. Pl. ÚS 19/93.

[10] KOVÁČ, A.: Teória materiálneho jadra ústavy. In: Corpus delicti, č. 1/2015, s. 25

[11] Prehlásenie Ústavy Československej socialistickej republiky č. 100/1960 Sb.

[12] Ústavný zákon č. 68/1942 Sl. z. o vysťahovaní Židov.

[13] Ústava Slovenskej republiky č. 185/1939 Sl. z.

[14] Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 6/04-67.

[15] Zákon č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

[16] Ústavný zákon č. 254/2006 Z. z. o zriadení a činnosti výboru Národnej rady Slovenskej republiky na preskúmavanie rozhodnutí Národného bezpečnostného úradu.

[17] Napríklad čl. 9 odst. 2 Ústavy Českej republiky, čl. 79 ods. 3 Základného zákona SRN, čl. 110 ods. 1 Ústavy Gréckej republiky a čl. 288 Ústavy Portugalskej republiky.

[18] KOUDELKA, Z.: Transcendentní pramen práva. In: BLAHO, P. – ŠVECOVÁ, A. (eds.): Hodnotový systém práva a jeho reflexia v právnej teórii a praxi. 1. diel. 1. vyd. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2013. s. 162. Rovnako v KOVÁČ, A.: Teória materiálneho jadra ústavy. In: Corpus delicti, č. 1/2015, s. 23.

[19] HOLLÄNDER, P.: Filipika proti redukcionizmu. 1. vyd. Bratislava: Kalligram, 2009. s. 98

[20] PROCHÁZKA, R.: Ľud a sudcovia v konštitučnej demokracii. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. s. 31.

[21] KÁČER, M.: Prečo zotrvať pri rozhodnutom. Teória záväznosti precedentu. 1. vyd. Praha: Leges, 2013. s. 142.

sadných zmenách ústavy alebo o zmenách kvalifikovaného ústavného práva.

Znamená to však, že imperatív nezmeniteľnosti materiálneho jadra ústavy môže zmeniť samotný ľud? Nie a zároveň áno. V. Klokočka o moci ustanovujúcej hovorí, že *„konštitutívna moc ľudu stojí nad štátom a za štátom a nemá miesto v právnom štáte, pretože nerozhoduje vnútri štátu, ale o štáte.“*[22] Ak teda ľud rozhoduje v štáte právom, je ním sám viazaný. Napríklad podľa Ústavy SR predmetom referenda nemôžu byť základné práva a slobody.[23] Ak iným spôsobom imperatív nezmeniteľnosti či samotné materiálne jadro zruší, fakticky dôjde k jeho odstráneniu. Toto odstránenie však už nebude právom. V takomto prípade sa však podľa C. Schmitta nejedná o zmenu ústavy, pretože pri nej musí ostať zachovaná identita a kontinuita ústavy ako celku. Jedná sa o prelomenie, resp. suspendovanie ústavy, čo chápe ako výmenu suveréna a ústavy.[24] V takomto prípade je však otázne, či suverén stále vytvára demokratický právny štát alebo štát totalitný, a to so všetkými dôsledkami.

Súdna ochrana materiálneho jadra ústavy

Problémom teórie materiálneho jadra je jeho ochrana. Jeho ochrana samotným ústavodarcom (parlamentom) je koncepciou ideálnou, avšak už vyššie som načrtol, že i samotný ústavodarca môže stanoviť neprávo a nebrať ohľad na princípy právneho štátu. Vytvoriť z parlamentu zároveň orgán, ktorý bude posudzovať súlad vlastnej činnosti s materiálnym jadrom je aj v rámci trojdelenia zložiek verejnej moci a z jeho viazanosti ústavou ťažko predstaviteľné. Možno protiargumentovať otázkou, kto bude kontrolovať ústavný súd. Primárnou úlohou ústavného súdu však nie je tvorba právnych predpisov.

Za ochrancu materiálneho jadra sa v rámci svojej rozhodovacej činnosti stanovili ústavné súdy ako súdne orgány ochrany ústavnosti. Hlavnou výčitkou voči tomu, aby ústavný súd mohol vyhlásiť ústavný zákon ako výsledok normotvorby parlamentu za protiústavný, stojí tvrdenie, že ústavné súdy nedisponujú takou mierou legitimity ako priamo volené parlamenty, a tiež tvrdenie, že ústavný súd nemá právomoc posudzovať právne predpisy rovnakej právnej sily. K druhému z nich som sa vyjadril v časti, kde som opisoval rozdiel medzi mocou konštitutívnou a konštituovanou, teda rozdiel medzi „jednoduchým“ a „kvalifikovaným“ ústavným právom. Okrem toho, ústavné súdy, napr. Ústavný súd ČR v dnes už slávnom náleze ku kauze „Melčák“,[25] zakladajú svoju právomoc na argumente, že ústavný zákon vydaný v rozpore s materiálnym jadrom ústavy je ústavným zákonom len svojou formou, nie však obsahom. Preto vlastne o ústavný zákon nejde a ústavný súd má právomoc takýto „ústavný zákon“ zrušiť ako protiústavný.

K problému legitimity Procházka tvrdí, že právomoc ústavného súdu je spochybniteľná, keďže ochranou ústavnosti je poverená skupina ľudí, ktorá sa nijako nemusí uchádzať o obnovu svojho mandátu, ktorá ako *„múdri staršinovia kmeňa strážia svoje ovečky pred pokušením rozhodovať o sebe samých.“*[26] Netreba však zabúdať na to, že ústavný súd, rovnako ako parlament, je ústavným orgánom, že v rámci trojdelenia verejnej moci a z princípu vzájomnej rovnovážnosti mocí ako aj z princípu vzájomných brzd a protiváh ani jeden z nich nie je podriadený tomu druhému. Že ústavný súd aj parlament boli konštituované ústavou ako prejavom konštitučnej právomoci ľudu. V tejto veci Káčer poznamenáva: *„Ak teda populista tvrdí, že občan súhlasí so štátnou mocou práve preto, že si vo voľbách zvolil „svojich“ poslancov, prečo podľa rovnakej logiky netvrdí aj to, že poslanci súhlasia s rozhodnutiami ústavného súdu práve preto, že si samy vybrali „svojich“ ústavných sudcov? ...Teda v konečnom dôsledku buď platí, že ak občania nutne súhlasia so všetkými zákonmi parlamentu, tak musia súhlasiť aj so všetkými rozhodnutiami ústavného súdu, alebo platí, že ak môžu nesúhlasiť s rozhodnutiami ústavného súdu, potom môžu nesúhlasiť aj so zákonmi parlamentu.“*[27]

Záverom

Diskusia o materiálnom jadre ústavy je nielen diskusiou o obsahu a účele práva, ale aj o spôsobe, akým bude verejná moc pristupovať k jednotlivcom, k základnému prvku spoločnosti. Jeho účelom je najmä zaručiť ľudské práva, dôstojnosť, spravodlivosť, právnu istotu, limitáciu moci právom. Účelom práva a spravodlivosti nemôže byť len všeobecné blaho národa. Ako poznamenáva Radbruch, *„právo jediného človeka je rovnako sväté ako právo miliónov ľudí.“*[28]

Ak do pozície ochrancu materiálneho jadra postavíme ľud, nemôžeme očakávať, že táto masa ľudí bude právo každého jednotlivca, napríklad člena nepopulárnej menšiny, považovať za sväté. Ak Procházka zastáva tézu, že len ľud samotný je sám sebe neobmedzeným vládcom, nemožno od priemerného občana, ktorého typovo charakterizuje ako Jozefa Maka, ktorý si nad krivdou len zanadáva, ale vie, že krivdy k životu nevyhnutne patria,[29] očakávať, že tento sa postaví na odpor nespravodlivosti a útlaku. Pojem súdny aktivizmus, dnes považovaný skôr za urážku, je len reakciou na ústavodarný aktivizmus dovedený do krajnosti za účelom obchádzania kontroly ústavnosti.

Kováč tvrdí, že konzervácia hodnôt materiálnym jadrom, resp. klauzulou nezmeniteľnosti, je konzerváciou súčasného stavu a brzda zmeny a vývoja spoločnosti. Teória materiálneho jadra však nevylučuje akékoľvek zmeny. Vylučuje len tie, ktoré by odstránili konštitutívne hodnoty a princípy demokratického právneho štátu. Preto je otázkou, či máme uprednostniť vývoj za akúkoľvek cenu. Za cenu obmedzenia, prípadne odstránenia ľudských práv, dôstojnosti, spravodlivosti, princípov demokracie a právneho štátu. A či nám takýto „vývoj“ za to stojí. Pretože práve toto sú tie hodnoty a princípy, ktoré teória materiálneho jadra a jeho nezmeniteľnosti konzervuje.

BIBLIOGRAFIA:

Knižné zdroje:

HOLLÄNDER, P.: Filipika proti redukcionizmu. 1. vyd. Bratislava: Kalligram, 2009. ISBN 978-80-8101-244-0. 176 s.

HOLLÄNDER, P.: Základy všeobecné státovědy. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380395-7. 429 s.

KÁČER, M.: Prečo zotrvať pri rozhodnutom. Teória záväznosti precedentu. 1. vyd. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-7502-011-6. 168 s.

KELSEN, H.: Ryzí nauka právní. Metoda a základní pojmy. Praha: Orbis, 1933. 55 s.

KOUDELKA, Z.: Transcendentní pramen práva. In: BLAHO, P. – ŠVECOVÁ, A. (eds.): Hodnotový systém práva a jeho reflexia v právnej teórii a praxi. 1. diel. 1. vyd. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2013. ISBN978-80-8082-586-7. 153-172 s.; 590 s.

PREUSS, O.: Klauzule věčnosti. Je možné odstranit liberální demokracii? 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-556-2. 271 s.

PROCHÁZKA, R.: Ľud a sudcovia v konštitučnej demokracii. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-328-5. 139 s.

[22] cit. podľa: PREUSS, O.: Klauzule věčnosti. Je možné odstranit liberální demokracii? 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. s. 67.

[23] Čl. 93 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb.

[24] HOLLÄNDER, P.: Základy všeobecné státovědy. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. s. 321 – 322.

[25] Nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. Pl. ÚS 27/09.

[26] PROCHÁZKA, R.: Ľud a sudcovia v konštitučnej demokracii. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. s. 125 – 126.

[27] KÁČER, M.: Prečo zotrvať pri rozhodnutom. Teória záväznosti precedentu. 1. vyd. Praha: Leges, 2013. s. 142 – 143.

[28] HOLLÄNDER, P.: Základy všeobecné státovědy. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. s 76

[29] KÁČER, M.: Prečo zotrvať pri rozhodnutom. Teória záväznosti precedentu. 1. vyd. Praha: Leges, 2013. s. 154.

PROCHÁZKA, R. – KÁČER, M.: Teória práva. 1. vyd. Bratislava: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-89603-14-5. 308 s.

RADBRUCH, G.: O napětí mezi účely práva. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 978-80-7357-919-7. 160 s.

SOBEK, T.: Právní myšlení. Kritika moralismu. 1. vyd. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2011. ISBN 978-80-87439-03-6. 620 s.

TOCQUEVILLE, A. de: O demokracii v Amerike. 2. vyd. Bratislava: Kalligram, 2009. ISBN 978-80-8101-061-3. 1040 s.

Časopisy:

KOVÁČ, A.: Teória materiálneho jadra ústavy. In: Corpus delicti, č. 1/2015. ISSN1338-6603. 22-25 s.; 28 s.

Právne predpisy:

Ústava Slovenkej republiky č. 460/1992 Zb.

Ústava Československej socialistickej republiky č. 100/1960 Sb.

Ústavný zákon č. 68/1942 Sl. z. o vysťahovaní Židov.

Judikatúra:

Nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. Pl. ÚS 19/93.

Nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. Pl. ÚS 27/09.

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 6/04-67.

Peter Gombala
študent druhého ročníka bakalárskeho štúdia na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave, zaujíma sa o ústavné právo, teóriu práva a právo Európskej únie.

Právna úprava pracovnej zmluvy pedagogických zamestnancov na dobu určitú, ktorá nesmie byť kratšia ako je školský rok*

Témou, ktorú sa v nasledujúcom texte budeme snažiť priblížiť, je zmena právnej úpravy pracovnoprávnych vzťahov pedagogických zamestnancov smerujúca k striktnému dodržiavaniu jednej zo základných zásad pracovného práva, vyjadrenú v druhej vete v článku 2 Základných zásad zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej v texte len ako „Zákonník práce“), a ktorou sú dobré mravy: „Výkon práv a povinností vyplývajúcich z pracovnoprávnych vzťahov musí byť v súlade s dobrými mravmi; nikto nesmie tieto práva a povinnosti zneužívať na škodu druhého účastníka pracovnoprávneho vzťahu alebo spoluzamestnancov.“

Okrem dobrých mravov možno na tomto mieste spomenúť aj smernicu Rady 1999/70 založenú na článku 139 ods. 2 ES o rámcovej dohode o práci na dobu určitú[1]. Signatárske strany vyjadrili uzatvorením tejto rámcovej dohody želanie zvýšiť kvalitu pracovného pomeru na dobu určitú, ktorý je atypickým pracovnoprávnym vzťahom. „Účelom citovanej smernice je zvýšiť kvalitu práce na určitú dobu zabezpečením uplatňovania zásady nediskriminácie a vytvoriť rámec na zamedzenie nezákonného opakovaného uzatvárania pracovných zmlúv na určitú dobu. Podľa doložky č. 4 uvedenej smernice zamestnanci, ktorí majú uzatvorený pracovný pomer na určitú dobu, nesmú byť voči porovnateľným stálym zamestnancom znevýhodňovaní len preto, že majú uzatvorenú pracovnú zmluvu na určitú dobu, pokiaľ na odlišné zaobchádzanie neexistujú objektívne dôvody.“[2]

Doložka 3 v odseku 1 rámcovej dohody[3] nazvaná „Vymedzenia“ stanovuje: „Na účely tejto dohody termín ‚pracovník na dobu určitú‘ sa vzťahuje na osobu, ktorá uzavrela pracovnú zmluvu alebo pracovnoprávny vzťah priamo so zamestnávateľom a ktorých koniec platnosti je vymedzený objektívnymi podmienkami, ako napríklad určitým dátumom, splnením určitej úlohy alebo určitou udalosťou.“[4]

Zámerom tejto rámcovej dohody je poskytnúť ochranu zamestnancom v pracovnom pomere na dobu určitú. Tento cieľ sa má dosiahnuť dvoma spôsobmi. Prvým z nich je eliminovanie diskriminácie medzi pracovnými zmluvami uzatvorenými na dobu určitú a na čas neurčitý. Druhý spôsob je prevencia zneužívania zamestnancov zamestnaných na dobu určitú využitím kontinuálneho uzatvárania pracovných zmlúv na neurčitý čas.[5]

Vychádzajúc z ustanovení Zákonníka práce, súčasťou dojednaní v pracovnej zmluve - okrem podstatných náležitostí, ktorými sú druh práce, miesto výkonu práce, deň nástupu do práce, mzdové podmienky, ako aj ďalšie náležitosti, ktorými sú výplatné termíny, pracovný čas, výmera dovolenky a dĺžka výpovednej doby - by malo byť dojednanie strán o tom, či sa pracovný pomer uzatvára na dobu určitú, alebo na čas neurčitý. „Zákonník práce síce dohodnutie doby, na ktorú sa pracovný pomer uzatvára, neurčuje ako podstatnú náležitosť pracovnej zmluvy, avšak dojednanie uvedenej skutočnosti je významné pre práva a povinnosti a odstránenie neistoty obidvoch zmluvných strán, tak zamestnanca, ako aj za-

* Článok recenzoval doc. JUDr. Miloš Lacko, PhD., ktorý pôsobí na Katedre pracovného práva a práva sociálneho zabezpečenia Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave.

[1] Smernica Rady 1999/70/ES z 28. júna 1999 o rámcovej dohode o práci na dobu určitú, ktorú uzavreli ETUC, UNICE a CEEP, a rámcová dohoda uzavretá 18. marca 1999, ktorá je uvedená v prílohe tejto smernice, sa majú vykladať v tom zmysle, že sa neuplatňujú na pracovný pomer na dobu určitú medzi dočasným agentúrnym pracovníkom a agentúrou dočasného zamestnávania, ani na pracovný pomer na dobu určitú medzi takým pracovníkom a užívateľským podnikom.

[2] Z dôvodovej správy k vládnemu návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, najmä pokiaľ ide o výnimky ustanovené v § 48 ods. 4 a 6 Zákonníka práce, vychádzajúc z požiadavky Európskej komisie ohľadom transpozície smernice Rady 1999/70/ES z 28. júna 1999 o rámcovej dohode o práci na dobu určitú. [online].[cit.10.11.2015]. Dostupné na internete: http://www.nrsr.sk/web/Dynamic/Download.aspx?DocID=382838.

[3] Smernica Rady 1999/70/ES z 28. júna 1999 o rámcovej dohode o práci na dobu určitú, ktorú uzavreli ETUC, UNICE a CEEP, ktorá stanovuje povinnosť zabrániť zneužívaniu reťazenia pracovných pomerov na dobu určitú. (The Framework Agreement on Fixed-Term Work concluded by ETUC, UNICE, and CEEP, acting on the basis of Article 139(2) EC Treaty has been fully incorporated into Community law by virtue of Directive 99/70.)

[4] Watson, P.: EU SOCIAL AND EMPOLYMENT LAW. Policy and Practice in an Enlarged Europe. United States, New York: Oxford University Press Inc., New York, 2009, s. 285. ISBN 978-1-90-450153-4.

[5] Ibidem.

mestnávateľa."[6]

Nuž nemusí tomu byť tak, a to vzhľadom na dikciu § 48 ods. 1 prvá veta Zákonníka práce: „Pracovný pomer je dohodnutý na neurčitý čas, ak nebola v pracovnej zmluve výslovne určená doba jeho trvania alebo ak v pracovnej zmluve alebo pri jej zmene neboli splnené zákonné podmienky na uzatvorenie pracovného pomeru na určitú dobu." Rovnako je to aj v prípade, ak pracovná zmluva na určitú dobu nebola uzatvorená v písomnej forme.[7] Avšak aj napriek existencii nevyvrátiteľnej právnej domnienky[8], že každý pozná právo, a teda neznalosť práva neospravedlňuje, je pre zamestnanca ako aj pre zamestnávateľa lepšie, ak je aj otázka založenia pracovného pomeru na dobu určitú alebo na čas neurčitý explicitne upravená v pracovnej zmluve.

Istota existencie trvalého pracovného pomeru je v dobe globalizácie ohrozená požiadavkami trhu súvisiacimi s flexibilitou pracovných miest. Práve globalizácia, flexibilizácia a privatizácia sú tie dynamické faktory, ktoré pri ich spojení ovplyvňujú pretváranie pracovnoprávnych vzťahov v 21. storočí.

Flexibilizácia odkazuje na meniace sa pracovné postupy, v rámci ktorých zamestnávatelia nevyužívajú vnútorné trhy práce ani implicitne nesľubujú svojim zamestnancom istotu celoživotného zamestnania, no namiesto toho sa snažia vytvoriť flexibilné pracovné vzťahy, ktoré im dovoľujú podľa aktuálnej potreby zvýšiť či znížiť počet pracovných síl, ktoré využívajú, a to preradením či presunutím zamestnancov na inú pracovnú pozíciu s väčšou ľahkosťou.[9] Výhody a nevýhody uvedeného však možno riešiť na inom mieste. Pre účely tohto textu možno snáď ešte spomenúť, že faktorom pozitívne ovplyvňujúcim akýkoľvek pracovnoprávny vzťah je známe pracovné prostredie a priaznivé pracovné vzťahy, ktoré sa pri neustálej zmene pracovných miest a pozícii vytrácajú, a tým v mnohých prípadoch ovplyvňujú kvalitu výkonu práce.

Pocit vnútornej pohody a istoty sú pre zamestnanca kľúčové.[10] Pre pedagogického zamestnanca o to viac, že jeho pracovný pomer je častokrát viazaný na školský rok. V minulosti sa mnohokrát stávalo, že učiteľ nemal istotu, keďže uzatvoril pracovnú zmluvu na dobu určitú, a to zvyčajne na desať mesiacov, a následne v septembri nasledujúceho roka dostal rovnakú zmluvu na ďalších desať mesiacov, pričom táto situácia sa mohla opakovať nespočetne veľakrát. Okrem neistoty učiteľ každoročne dva mesiace z dvanástich mesiacov prichádzal o výhody pracovnoprávneho vzťahu, čoho následkom bolo napríklad menej odpracovaných rokov, ktoré sa započítavajú do obdobia dôchodkového poistenia. Okrem spomenutého trvalo dlhšiu dobu, kým bol učiteľ zaradený do vyššej platovej triedy, čím prichádzal o možnosť zvýšenia mzdy. Navyše v prípade nespočetného predlžovania pracovnej zmluvy mohla nastať situácia, že pedagóg počas trvania školských prázdnin zostal dva mesiace bez príjmu, nakoľko nemal nárok na dávku v nezamestnanosti z príslušného úradu prácu, sociálnych vecí a rodiny. Takáto situácia nenastane v prípade, ak daná osoba bola dobrovoľne poistená v nezamestnanosti aspoň dva roky obdobia poistenia v nezamestnanosti z posledných štyroch rokov pred zaradením do evidencie uchádzačov.[11]

V súčasnosti pracovný pomer na dobu určitú upravuje ustanovenie § 48 Zákonníka práce, na základe ktorého pracovný pomer môže byť uzatvorený na určitú dobu a čas neurčitý.[12] Ustanovenie § 48 odsek 2 Zákonníka práce ustanovuje: „Pracovný pomer na dobu určitú možno dohodnúť najdlhšie na dva roky. Pracovný pomer na určitú dobu možno predĺžiť alebo opätovne dohodnúť v rámci dvoch rokov najviac dvakrát." Uzákonenie tohto ustanovenia napomohlo tomu, aby sa neopakovala vyššie opísaná situácia, a teda aby pedagógovia nemuseli znášať všetky spomenuté nevýhody zmluvy na dobu určitú. Riaditeľ, ktorý si chce učiteľa udržať na jeho pracovnej pozícii, by ho nemal zamestnávať viackrát na dobu určitú, keď vie, že ho bude potrebovať aj ďalší školský rok a zároveň zamýšľa znova zamestnať toho istého konkrétneho zamestnanca, pretože je to nemorálne. Podľa aktuálnej právnej úpravy musí ich vzájomný pracovnoprávny vzťah upraviť v pracovnej zmluve na neurčitý čas po tom, ako túto pracovnú zmluvu najviac dvakrát predĺži v rámci dvoch rokov.

„Pre pracovný pomer na dobu určitú je charakteristické, že pracovný pomer na dobu určitú končí uplynutím dohodnutej doby – právnou udalosťou. Doba skončenia pracovného pomeru teda môže byť vymedzená konkrétnym dátumom alebo dobou trvania určitých prác alebo kombinovane, a to časovým vymedzením doby vykonávania určitých prác, ale aj kalendárnym vymedzením maximálnej doby trvania pracovného pomeru. Pracovný pomer sa skončí uplynutím tej doby, ktorá uplynula skôr."[13] Z uvedeného vyplýva, že ak pracovný pomer zamestnancovi skončil 30. júna, nevyplýva mu žiadny právny nárok na to, aby pracovný pomer trval ďalej, a to aj napriek tomu, že mzdový normatív Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (ďalej v texte len ako „Ministerstvo školstva") pokrýva obdobie dvanástich mesiacov. Čiže riaditeľ má finančné prostriedky na výplatu mzdy pre zamestnanca, a teda neexistuje odôvodnená potreba prepustiť zamestnanca skôr ako v posledný deň školského roka, ktorým je 31. august daného roka.

Jedna z novelizácií zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony priniesla riešenie ďalšieho problému, ktorý sa často vyskytoval v praxi. Týmto problémom bolo prijatie zamestnanca na pozíciu učiteľa na dobu určitú, a to na desať mesiacov, od septembra do júna nasledujúceho roka, teda do začiatku letných prázdnin. Štátny tajomník Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, Branislav Ondruš, tvrdí, že v tomto prípade ide o porušovanie Zákonníka práce: „Školy, ktoré takto konajú, tak porušujú Zákonník práce. Ten v nadväznosti na európsku smernicu veľmi presne hovorí, za akých podmienok sa má využívať pracovný pomer na dobu určitú."[14]

Legislatívna úprava, ktorá zabráni doterajšiemu konaniu riaditeľov základných a stredných škôl, má veľký význam pre učiteľov

[6] [online].[cit.03.01.2015]. Dostupné na internete: http://www.epi.sk/priklad-z-praxe/Pracovny-pomer-na-dobu-urcitu-neurcitu.aspx.

[7] Barancová, H.: Zákonník práce. Komentár. 3. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2013, s. 359.

[8] Právne domnienky sú právnymi pravidlami, stanovujú teda to, čo má byť, a nie to, čo skutočne je. Normatívny následok v právnej domnienke je stanovený autoritatívne, pričom tento následok platí bez ohľadu na to, či reflektuje všeobecnú skúsenosť, ktorá existovala pred samotnou platnosťou právnej domnienky. Právne domnienky sa členia na vyvrátiteľné (praesumptiones iuris) alebo nevyvrátiteľné (praesumptiones iuris ac de iure). Pri nevyvrátiteľných domnienkach je dôkaz opaku vylúčený.
K tomu pozri bližšie: Brostl, A., Dobrovičová, G., Kanárik, I.: Teória práva. 3.vyd. Košice: Edičné stredisko UPJŠ, 2007, s.91. alebo Káčer, M.: Domnienky v práve. In Právny obzor. 2009, roč. 92, č. 6, s. 503-505. alebo Prusák, J.: Teória práva. Bratislava: Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty UK, 2001, s. 274.

[9] Stone, K. VW.: Flexibilization, Globalization, and Privatization: Three Challenges to Labour Rights in Our Time: Eds.: Bercusson, B., Estlund, C.: Regulating Labour in the Wake of Globalisation. New Challenges, New Institutions. North America (US and Canada): Hart Publishing, 2007, s. 115,116. ISBN 978-1-84113-766-7.

[10] Dôležitosť pocitu istoty zamestnanca ako aj zamestnávateľa možno odôvodniť aj tým, že práca ako základná ľudská činnosť „stanovuje podmienku umožňujúcu založiť si rodinu, ktorej existenčné prostriedky sa získavajú prostredníctvom práce." (Pozri: Križan, V., Moravčíková, M.: Sloboda jednotlivca a svet práce. Praha: Leges, 2014, s. 92.)

[11] Pozri ust. § 104 ods. 2 Zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov.

[12] [online].[cit.03.01.2015]. Dostupné na internete: http://www.epi.sk/priklad-z-praxe/Pracovny-pomer-na-dobu-urcitu-neurcitu.aspx.

[13] Ibidem.

[14] [online].[cit.05.01.2015]. Dostupné na internete: http://www.vssr.sk/clanok-z-titulky/zmluvu-s-ucitelom-budu-moct-uzavriet-najmenej-na-12-mesiacov-10-2014.htm.

z toho hľadiska, že sa nebudú musieť prihlásiť na Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, kde zotrvajú v tom lepšom prípade dva mesiace, v tom horšom si budú musieť hľadať nové pracovné miesto, čo nie je pre pedagóga v dnešnej dobe jednoduché. Hľadanie práce sťažuje v praxi mnohokrát sa opakujúca situácia, keď učiteľ, ktorému skončil pracovný pomer v júni, takpovediac ráta s tým, že bude jeho pracovnoprávny vzťah so školou, alebo so školským zariadením, prirodzene obnovený od septembra, no zrazu sa zamestnávateľ rozhodne, že daného pedagóga do pracovného pomeru neprijme. V tomto prípade je nesmierne náročné nájsť voľné pracovné miesto na začiatku školského roka. Vtedy je už viac ako neskoro. Pokiaľ sa učiteľovi nenaskytne pracovné miesto, ktoré sa uvoľní napríklad z dôvodu čerpania materskej či rodičovskej dovolenky alebo odchodu do dôchodku, častokrát sa stáva, že daný učiteľ zostane nezamestnaný po celý školský rok. Školský rok je definovaný v školskom zákone[15] ako obdobie začínajúce sa 1. septembrom a končiace 31. augustom nasledujúceho roka, a považujeme za nesporné, že zamestnávanie učiteľov iba na dobu určitú do konca júna je motivované finančne.

Súčasný minister práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky Ján Richter sa k tejto otázke vyjadril nasledovne: „Podľa štatistík do evidencie úradov práce pribudlo v júni a v júli celkovo 2 059 učiteľov, asistentov učiteľa a vychovávateľov a v septembri sa z nich 1 649 opäť zamestnalo. Najviac skončilo pred letnými prázdninami na úrade práce učiteľov zo základných škôl, ktorých zaevidovali 912, po prázdninách ich z evidencie odišlo 703.“ Konanie riaditeľov škôl, ktorí posielajú cez leto pedagógov na úrady práce, označil Richter za „amorálne zneužívanie učiteľov“.[16] Podľa vtedajšieho šéfa rezortu školstva Petra Pellegriniho tak niektorí riaditelia konajú, lebo chcú ušetriť na mzdovom normatíve, ktorý, mimochodom, Ministerstvo školstva posiela na každého pedagóga na jeho plných 12 mesiacov.[17] „Prostriedky, ktoré sa takto ušetria, sú použité napríklad aj na odmeny alebo sú súčasťou platov ostatných pedagógov.“[18]

Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre sociálne veci po prerokovaní vládneho návrhu zákona priniesol riešenie vyššie diskutovaného problému. Vo svojom Uznesení zo dňa 19. novembra 2014 súhlasí s vládnym návrhom zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Z hľadiska témy je predmetom nášho záujmu § 11b zákona č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý sa vkladá za §11a a ustanovuje, že: „Pracovný pomer na určitú dobu s pedagogickým zamestnancom podľa § 12 písm. a) až d), f) a g) možno dohodnúť najkratšie do 31. augusta; to sa nevzťahuje na pracovný pomer dohodnutý na určitú dobu z dôvodu zastupovania zamestnanca podľa osobitného predpisu.[19]“[20]

Uvedená právna úprava je účinná od 1. januára 2015, z prechodných a záverečných ustanovení, konkrétne z § 63c, vyplýva, že „Pracovný pomer na určitú dobu s pedagogickým zamestnancom dohodnutý pred 1. januárom 2015 sa posudzuje podľa predpisov účinných do 31. decembra 2014.“[21]

Novelizácia zákona predstavuje významný posun, ktorého sa učitelia prostredníctvom Odborového zväzu pracovníkov školstva a vedy na Slovensku domáhali desaťročia. Prínosom je najmä zrovnoprávnenie učiteľov, ktorí majú pracovnú zmluvu špecifikovanú na dobu určitú, s učiteľmi, ktorí majú pracovný pomer dojednaný na neurčitý čas. Pre konkrétneho pedagóga je významná aj istota, prinášajúca psychickú pohodu, ktorá je pri povolaní učiteľa nesmierne dôležitá.

BIBLIOGRAFIA:

Knižné zdroje:

BARANCOVÁ, H.: Zákonník práce. Komentár. 3. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-89603-10-7. 1075 s.

KRIŽAN, V., MORAVČÍKOVÁ, M.: Sloboda jednotlivca a svet práce. Praha: Leges, 2014, ISBN 978-80-7502-067-3. 191 s.

STONE, K. VW.: Flexibilization, Globalization, and Privatization: Three Challenges to Labour Rights in Our Time: Eds.: Bercusson, B., Estlund, C.: Regulating Labour in the Wake of Globalisation. New Challenges, New Institutions. North America (US and Canada): Hart Publishing, 2007. ISBN 978-1-84113-766-7. 281 s.

WATSON, P.: EU SOCIAL AND EMPOLYMENT LAW. Policy and Practice in an Enlarged Europe. United States, New York: Oxford University Press Inc., New York, 2009. ISBN 978-1-90-450153-4. 538 s.

Právne predpisy:

Smernica Rady 1999/70/ES o rámcovej dohode o práci na dobu určitú ktorú uzavreli ETUC, UNICE a CEEP, ktorá stanovuje povinnosť zabrániť zneužívaniu reťazenia pracovných pomerov na dobu určitú.

Uznesenie Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre sociálne veci z 19. novembra 2014.

Zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

Zákon č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Internetové zdroje:

http://www.epi.sk/priklad-z-praxe/Pracovny-pomer-na-dobu-urcitu-neurcitu.aspx. [online].[cit.03.01.2015].

https://www.minedu.sk/skoly-uz-nebudu-moct-zamestnat-ucitelov-na-menej-ako-12-mesiacov/. [online].[cit.04.01.2015].

http://www.nrsr.sk/web/Dynamic/Download.aspx?DocID=382838. [online].[cit.10.11.2015].

http://www.vssr.sk/clanok-z-titulky/zmluvu-s-ucitelom-budu-moct-uzavriet-najmenej-na-12-mesiacov-10-2014.htm. [online].[cit.05.01.2015].

Bc. Monika Martišková
študentka druhého ročníka magisterského štúdia na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave, zaujíma sa o teóriu práva a ústavné právo. Pracuje ako právna asistentka v advokátskej kancelárii, a jej najväčšou záľubou je byť šéfredaktorkou tohto časopisu.

[15] Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

[16] [online].[cit.04.01.2015]. Dostupné na internete: http://www.vssr.sk/clanok-z-titulky/zmluvu-s-ucitelom-budu-moct-uzavriet-najmenej-na-12-mesiacov-10-2014.htm.

[17] Ibidem.

[18] [online].[cit.04.01.2015]. Dostupné na internete: https://www.minedu.sk/skoly-uz-nebudu-moct-zamestnat-ucitelov-na-menej-ako-12-mesiacov/.

[19] Ust. § 48 ods. 4 písm. a) zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

[20] Uznesenie Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre sociálne veci z 19. novembra 2014.

[21] Ibidem.

Radbruchov odkaz ríši práva*

„Spravodlivosť bez moci je bezbranná, moc bez spravodlivosti je tyrania.“

Blaise Pascal

Ešte ako zástanca právneho pozitivizmu Radbruch napísal: *„právo je skutočnosťou, ktorej zmyslom je slúžiť spravodlivosti“*.[1] Nadväzuje na to i ním predostretá myšlienka, že hodnotovým meradlom pozitívneho práva, ako aj cieľom zákonodarcu, by mala byť spravodlivosť. Rozlišoval medzi spravodlivosťou ako osobnou vlastnosťou: cnosťou (sudcu), ktorú označil ako subjektívnu spravodlivosť alebo právnosť (Rechtlichkeit). Druhá: objektívna spravodlivosť predstavovala vzťahy medzi ľuďmi. Okrem toho určil aj spravodlivosť v užšom zmysle, ako ideu predzákonnú a nadzákonnú, ktorá prislúchala zákonodarcovi. Thomas Hobbes, podľa ktorého jednotliví občania preniesli všetky práva na uznanú autoritu, v diele Leviathan uviedol: zákony sú pravidlá o tom, čo je spravodlivé, či naopak, čo spravodlivé nie je. Za nespravodlivé sa nepokladá nič, čo sa neprieči niektorému zo zákonov.[2] Radbruch daný problém zasadil do vtedajšej justičnej praxe – sudcovou profesijnou povinnosťou malo byť uviesť do platnosti dikciu zákona. Pre povinnosť autoritatívne aplikovať právo obetuje vlastné právne cítenie. Pýta sa iba, čo právo je, nikdy nie na to, či je aj spravodlivé. Akokoľvek nespravodlivo by sa svojím obsahom mohlo právo utvárať – ukázalo sa, že i v tomto prípade napĺňa svoj daný účel, a tým je právna istota. Aj keď sa sudca podrobuje zákonu bez ohľadu na hodnotu spravodlivosti, predsa nie je tendenčný náhodným účelom ľubovôle. Aj keď zákon vyžaduje, aby prestal slúžiť spravodlivosti, ešte vždy ostáva slúžiť právnej istote.[3] Radbruch v predvojnovom období nebol zástancom tzv. zákonného pozitivizmu vyjadreného „tézou identity“, ktorá by sa dala vyjadriť vzťahom: právo = zákony, ako uviedol hoci profesor Stanley L. Paulson. Pravdou však zostáva, že bol zákonným pozitivistom v zmysle „tézy záväznosti zákona“, ktorú vnímal tak, že sudca nesmie za žiadnych okolností rozhodnúť contra legem.[4]

Učenie Radbrucha o neplatnosti bezprávia, formálne vyjadreného v zákone, označovaného aj ako zákonné neprávo (gesetzliches Unrecht) a o jeho nahradení nadzákonným právom (übergesetzliches Recht) sa stalo dôsledkom ním ranejšie vymedzeného pojmu právo.[5] Sám Radbruch bol príkladom, ako historické skúsenosti zverstiev páchaných za totalitarizmu, či už nacionálneho socializmu alebo komunizmu, otriasli mienkou, presvedčením a paradigmami európskej, ba až svetovej intelektuálne a demokraticky ideovo orientovanej elity a ako tieto skúsenosti viedli k otvoreniu zložitej otázky vzťahu práva a spravodlivosti. Radbruch si kládol otázku, či autoritatívne stanovené právo ostáva platným právom napriek tomu, že jeho uplatnením nastáva nespravodlivý dôsledok a je v rozpore s jeho účelom. Dospel k myšlienke, podľa ktorej existujú právne princípy – prirodzené, ev. rozumové právo, ktoré sú silnejšími ako každé platné právo v pozitívnom zmysle.[6] Avšak i naďalej nespochybňoval platnosť pozitívneho práva a presadzoval nutnosť akceptovať ho aj vtedy, ak je obsahovo nespravodlivé a neúčelné. Na druhej strane zdôvodnil preferenciu princípov prirodzeného práva v situácii, keď rozpor pozitívneho práva so spravodlivosťou dosiahol neznesiteľnú mieru. Ak by zákon takýmto princípom odporoval, stal by sa neplatným, a to „ex tunc“. Rozpor z platného práva učiní neprávo a kritériom takéhoto stavu je spravodlivosť. Stanovisko, ku ktorému dospel, sa stalo neskôr známe pod označením „Radbruchova formula“. Koncipoval ju nasledovne:

„Konflikt medzi spravodlivosťou a právnou istotou je možné riešiť len tak, že pozitívne právo, zaisťované predpismi a mocou, má prednosť aj vtedy, ak je obsahovo nespravodlivé a neúčelné, okrem prípadu, ak rozpor medzi pozitívnym zákonom a spravodlivosťou dosiahne tak neznesiteľnej miery, že zákon musí ako „nenáležité právo“ (unrichtiges Recht) spravodlivosti ustúpiť.“[7]

Radbruchove naturalistické stanovisko bolo intelektuálne nerozvinuté a neopieralo sa o určitú robustnú teoretickú koncepciu. Keď napísal o extrémne nespravodlivom zákone, že nenapĺňa atribúty práva, tak sa síce takpovediac osobne prihlásil k ideám prirodzeného práva, ale nijakým spôsobom tým neargumentoval proti pozitívnemu právu. Pochopiteľné to bolo v zmysle, že Radbruchovi nešlo o naplnenie teoretických ambícií. Primárne sa totižto venoval praktickému problému: ako naložiť s kriminálnymi činmi, ktoré sa ukryli za závoj legality nacionálno-socialistického práva? V konečnom dôsledku sa paradoxne spoliehal na morálne suprapozitívne princípy, ktoré spoločnosť konsenzom akceptuje vo forme pozitívneho práva.[8] Smerodajným zdrojom tejto úvahy sa stal krátky článok: Päť minút právnej filozofie (Fünf Minuten Rechtsphilosophie) z roku 1945. Radbruch sa v „Piatej minúte“ zamyslel, opätovne nad právnymi princípmi:

„Existujú teda právne princípy, ktoré majú väčšiu váhu ako akýkoľvek legislatívny akt, takže zákon, ktorý im odporuje, stráca platnosť. Tieto princípy sa nazývajú prirodzené právo alebo rozumové právo. Isteže, v jednotlivostiach ich sprevádzajú určité pochybnosti, no prácou storočí sa aj tak dospelo k istým konštantám, ktoré sa s takým širokým súhlasom zahrnuli do takzvaných deklarácii ľudských a občianskych práv, že so zreteľom na niektoré z nich môže pochybnosti živiť už iba úmyselná skepsa.“[9]

V tom „najpodivuhodnejšom období v dejinách ľudstva“, ktoré si zaslúži označenie „vek extrémov“, ako ho nazval uznávaný britský historik Eric Hobsbawm, Radbruch považoval za nutné nájsť vyššiu formu práva. Tá sa mala stať smerodajnou v mene zachovávania hodnôt v spoločnosti. S odstupom času môžeme usúdiť, že sme sa zbavili alebo aspoň sme sa väčšmi snažili zbaviť relativistickej skepsy o inventári základných ľudských a občianskych práv. In facto boli princípy prirodzeného práva a morálne argumenty zasadzujúce sa o dôstojnosť ľudskej bytosti - tézy o ochrane ľudských práv - zapracované do dokumentov medzinárodnej povahy, ako je napr. Všeobecná deklarácia ľudských práv, a to inkorporáciou princípov prirodzeného práva do prepracovaného systému pozitívneho práva. Avšak nenapraviteľným stavom ostala skutočnosť, že idey ochrany hodnôt v spoločnosti prídu vždy ex post, po páchaní bezprávia.

Aplikácia Radbruchovej formuly

Radbruchova formula našla široké uplatnenie. Okrem neoddeliteľnej súčasti právnej filozofie 20. storočia sa stala významnou aj pre právnu prax - Spolkový ústavný súd SRN (Bundesverfassungsgericht (BVerfGE)) ju viackrát aplikoval vo svojej judikatúre, v prípadoch, v ktorých riešil rozpor medzi platnosťou analytickou a platnosťou korešpondujúcou s prirodzeným alebo rozumovým právom, ako ho načrtol Radbruch vo svojich elaborátoch. Po 2. svetovej vojne sa stala príznačným prostriedkom denacifikačnej politiky a dodnes tvorí jeden z ústredných pilierov povojnového nemeckého konštitucionalizmu. Obsahom Základného zákona SRN z 23. mája 1949 (Grundgesetz) sa stalo ustanovenie, podľa ktorého sa sudca pri rozhodovaní nemá striktne držať zákonného pozitivizmu a formalisticky riešiť

---

* Článok recenzoval JUDr. Peter Colotka, CSc., LL.M., ktorý pôsobí ako samostatný vedecký pracovník Ústavu štátu a práva SAV a ako externý člen na Katedre teórie práva a ústavného práva Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave.

[1] BARÁNY, E. 2007. Pojmy dobrého práva. Žilina : Poradca podnikateľa, spol. s r. o., 2007. s. 10.

[2] HOBBES, T. 1941. Leviathan, neboli, O podstatě, zřízení a moci státu církevního a občanského. 2. vyd. Praha: Melantrich. 1941. s. 226.

[3] HOLLÄNDER, P. 2000. Nástin filosofie práva :úvahy strukturální. 1. vyd. Praha: Všehrd, 2000. s. 89.

[4] SOBEK, T. 2009. Radbruchův mýtus. In Teorie práva. 2009. Dostupné na internete: [online].[cit.22.10. 2015] http://teorieprava.blogspot.sk/2009/05/radbruchuv-mytus.html.

[5] BRÖSTL, A. 2009. Frontisterion. 1. vyd. Bratislava : Kalligram, spol. s r. o., 2009. s. 279.

[6] HOLLÄNDER, P. 2000. Nástin filosofie práva :úvahy strukturální. 1. vyd. Praha: Všehrd, 2000. s. 63.

[7] Ibidem. s. 63.

[8] SOBEK, T. 2009. Radbruchův mýtus. In Teorie práva. 2009. Dostupné na internete: [online].[cit.22.10. 2015] http://teorieprava.blogspot.sk/2009/05/radbruchuv-mytus.html.

[9] RADBRUCH, G. 1945. Fünf Minuten Rechtsphilosophie. In Rhein-Neckar-Zeitung. 1945. Dostupné na internete: [online].[cit.22.10. 2015] http://www.servat.unibe.ch/rphil/t/Radbruch_Fuenf_Minuten.pdf.

prípady, ale práve naopak, opodstatnenou sa stala nepozitivistická interpretácia klauzuly – aplikácia práva má byť viazaná „zákonom a právom“[10]. Formulácia implicitne stanovuje, že právo sa vo všeobecnosti nemusí so zákonom vždy a nevyhnutne kryť, teda pojem právo a normy ustanovené v zákonoch nie sú identické. Preto Spolkový ústavný súd judikoval, že za určitých okolností musí v práve jestvovať protiváha k pozitívnym ustanoveniam o štátnej moci, tzv. prírastok súladný s ústavne konformným právnym poriadkom, ktorý by bol bezprostredne voči platnému zákonu spôsobilý zaujať pôsobnosť a prípadne vykonať korekciu. Identifikovať rozpor a aplikovať ho v rozhodnutiach má byť úlohou súdu – sudcovské dotváranie práva v protiklade so striktne doslovnou aplikáciou dikcie zákona.[11] V zmysle Radbruchovej formuly, ak by mal teda sudca aplikovať zákon hrubo porušujúci spravodlivosť ako všeobecnú rovnosť, musí vychádzať prioritne zo spravodlivosti a literu zákona ignorovať ako tzv. bezprávne právo (unrichtiges Recht). Pokiaľ by rozpor so spravodlivosťou nabral extrémne rozmery, to by in facto muselo ísť o situáciu zavádzania a realizácie totalitarizmu v štáte, či nástup „nového Hitlera“, vtedy má sudca povinnosť rozhodnúť contra legem.[12]

Spolkový ústavný súd sa v konkrétnom prípade (BVerfGE 6, 309) zaoberal aj všeobecnou otázkou, či všetky normy vydané na základe splnomocňujúceho zákona z 24. marca 1933 je nevyhnutné pokladať za platné právo: *„Spolu s uznaním nového kompetenčného poriadku nebolo ešte vyslovené nič o tom, či možno zákony a vyhlášky vydané na jeho základe uznať za platné právo. Z toho hľadiska záleží na ich obsahu. Nemôžu byť uznané za platné právo vtedy, ak porušujú podstatu a možný obsah práva.“*[13]

V prípade „Streľba na berlínskom múre“ sťažovatelia okrem iného tvrdili, že boli porušené ich práva garantované v Dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd, pretože aplikáciou Radbruchovej formuly im, bývalým občanom NDR, bolo znemožnené dovolávať sa porušenia zásady „nullum crimen sine lege/ nulla poena sine lege“, in concreto zákazu retroaktivity v neprospech páchateľa, zakotvenej v čl. 7 ods. 1 dohovoru. Na tomto mieste sme si ešte dovolili poukázať na judikovanú tézu v danej veci: ani obyčajný vojak nemôže slepo odkazovať na rozkazy flagrantne porušujúce princípy práva a ľudských práv v medzinárodnom merítku.[14] Postrehli sme analógiu s teoretickým dielom Gustava Radbrucha: Päť minút právnej filozofie, kde v *„Prvej minúte“ uvádza: „Pre vojaka platí, rozkaz je rozkaz...pre vojaka povinnosť a právo na poslušnosť zanikajú, keď vie, že rozkaz smeruje k zločinu alebo k priestupku...“*[15]

Nález o štátnej príslušnosti z roku 1968

Azda najskloňovanejším rozhodnutím, v ktorom súd uplatnil Radbruchovu formulu, bol nález o štátnej príslušnosti zo dňa 14. februára 1968 (BVerfGE 23, 98), kde šlo o flagrantné zákonné neprávo. Spolkový ústavný súd mal za úlohu posúdiť § 2 nariadenia č. 11 k zákonu o ríšskom občianstve z 25. novembra 1941 (RGBl. I., s. 772), na základe ktorého bolo Židom, ktorí emigrovali, z rasistických dôvodov odňaté nemecké štátne občianstvo a zhabaný ich majetok. Prípad sa týkal židovského právnika, ktorý krátko pred vypuknutím 2. svetovej vojny emigroval z vtedajšieho Nemecka do Amsterdamu a ex post podľa príslušného nariadenia stratil nemecké štátne občianstvo. Spolkový ústavný súd vo svojom náleze vychádzal z Radbruchovej formuly a odoprel právnym predpisom nacionálneho socializmu, normám v pozitívnom zmysle, platnosť ako právu, pretože boli flagrantne v rozpore s „fundamentálnymi princípmi spravodlivosti“. Ak by sudca aplikoval predpisy tohto charakteru s ich právnymi následkami, v konečnom dôsledku by vyslovil „neprávo namiesto práva“. Intenzita rozporu so spravodlivosťou stanovená v nariadení č. 11 dosiahla takej „neznesiteľnej miery“, že Spolkový ústavný súd zaujal stanovisko, v ktorom považoval za nevyhnutné takto nespravodlivý právny predpis považovať „ex tunc“ za neplatný. V konštatovaní sa ďalej uvádza, že právny predpis stanovujúci zákonné neprávo sa nestáva účinným ani niekoľkoročnou aplikáciou, a to ani vtedy, ak osoby postihnuté odňatím nemeckého štátneho občianstva v predmetnom čase proklamovali, že sa s opatreniami zavedenými politikou národného socializmu v konkrétnych prípadoch zmierili, ev. s nimi dokonca súhlasili. Raz stanovené neprávo, zakotvujúce flagrantný rozpor s konštitutívnymi zásadami práva, sa nemôže stať právom ani v prípade, ak sa in facto používalo a zachovávalo. Tu šlo implicitne o argument prirodzeným alebo rozumovým právom, kedy normy v zhode s vtedajším normatívnym systémom počas platnosti boli aj reálne účinné, avšak ex post im bola platnosť a ich právna povaha odopretá, s dôvodením, že vykazovali rozpor s „nadzákonným právom“ (übergesetzliches Recht).[16]

Rozhodnutie, ktoré zakladá neplatnosť právneho predpisu, stanovujúceho režim nepráva „ex tunc“, je nevyhnutné v prípade, ak normy príslušného predpisu prikazujú alebo dovoľujú perzekúciu, ev. akékoľvek konanie v rozpore s ľudskými právami. Odpoveďou potvrdzujúcou nevyhnutnosť takéhoto postupu je neskoršie sankcionovanie zodpovedných osôb. Ak majú byť páchatelia nepráva po konaní súladnom s dotknutými normami po zvrhnutí režimu bezprávia (unrichtiges Regime) potrestaní, a zároveň zákonodarca nevydal žiaden „retroaktívny zákon“, je nevyhnutnosťou, aby právne predpisy odporujúce princípom prirodzeného práva boli „ex tunc“ neplatné.[17]

Fuller o uplatnení Radbruchovej formuly

V denacifikačnom kontexte nemali podľa Fullera sudcovia inú možnosť, než zvážiť morálne otázky v pokuse o znovunastolenie životaschopného právneho poriadku, ktorý by zahŕňal hodnoty právneho štátu a ideu spravodlivosti. Radbruchova formula sa uplatní pri takých trestných činoch, ktorých „bezprávny obsah“ vykazuje také extrémy, ktoré možno rozoznať od „bežných trestných prípadov“. Takáto situácia nastala i v prípade rozsudku z 27. júla 1949, o ktorom pojednávali Hart s Fullerom v roku 1958, vydaný Vrchným krajinským súdom (Oberlandesgericht) v Bambergu, publikovaný v Sütddeutsche Juristen-Zeitung 1950, kedy nie je potrebné prijať ex post nové normy, zakladajúce trestnosť činov retroaktívne, ale prípad vyriešiť vylúčením zákonného nepráva, ktorému odnímeme „status práva“. Ak teda normy vykazujú extrémnu a zároveň evidentnú mieru neprávosti, ktorú každý slušne uvažujúci človek zreteľne rozpozná, nemôžeme sa baviť o uplatnení retroaktivity v neprospech páchateľa trestného činu. Vtedy len skonštatujeme, že takéto právo bolo už v dobe konania na jeho základe neprávom.[18]

Doslov

Sme si vedomí faktu, že sme opomenuli Radbruchov prerod z iuspozitivistu na iusnaturalistu a jeho kritiku pozitivizmu, že práve on učinil Nemecko v období „Tretej ríše“ bezbranným voči zlovoľnému právu. Jednak sa s týmto súdom nestotožňujeme, s odkazom na tzv. nacistické „prirodzené právo krvi a pôdy“, a jednak sme sa zamerali na upotrebenie Radbruchovej doktríny v konkrétnych prí-

[10] Art. 20 Abs. 3 Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland vom 23. Mai 1949.

[11] ALEXY, R. 2009. Pojem a platnosť práva. 1. vyd. Bratislava : Kalligram, spol. s r. o., 2009. s. 30 – 32.

[12] PŘIBÁŇ, J. 2010. Lesk a bída právního pozitivismu. In Jiné právo. [online]. 2010. [cit. 2015-22-10]. Dostupné na internete: <http://jinepravo.blogspot.sk/2010/08/jiri-priban-lesk-bida-pravniho.html>.

[13] ALEXY, R. 2009. Pojem a platnosť práva. 1. vyd. Bratislava : Kalligram, spol. s r. o., 2009. s. 98.

[14] Case of Streletz, Kessler and Krenz v. Germany, sťažnosť 34044/96, 35532/97 a 44801/98 a K.-H.W. v Germany, sťažnosť 37201/97, rozhodnutie z 22. marca 2001: Štrasburg. 2001. Dostupné na internete: [online]. [cit.22.10. 2015] http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=-001-59353#{„itemid“:[„001-59353“]}.

[15] RADBRUCH, G. 1945. Fünf Minuten Rechtsphilosophie. In Rhein-Neckar-Zeitung. 1945. Dostupné na internete: [online].[cit.22.10. 2015] http://www.servat.unibe.ch/rphil/t/Radbruch_Fuenf_Minuten.pdf.

[16] Fall: BVerfG, 14.02.1968, Aktenzeichen: 2 BvR 557/62. Dostupné na internete: [online].[cit.22.10. 2015] http://opinioiuris.de/entscheidung/1553.

[17] ALEXY, R. 2009. Pojem a platnosť práva. 1. vyd. Bratislava : Kalligram, spol. s r. o., 2009. s. 29 – 30.

[18] FULLER, L. L. 1958. Positivism and Fidelity to Law: A Reply to Professor Hart. In Harvard Law Review. [online]. 1958, vol. 71, no. 4. s. 657 – 661. Dostupné na internete: [online].[cit.22.10. 2015] http://jpkc.fudan.edu.cn/picture/article/92/d6f8e010-e437-4243-b5ab-f34e784a7b22/cf9bf1fd-89cf-43ad-a18d-62286b8667e4.pdf.

padoch vysporiadania sa s kriminálnymi činmi, ktorá beztak našla svoj nespochybniteľný prínos v ríši práva.

BIBLIOGRAFIA:

Knižné zdroje:

ALEXY, R.: Pojem a platnosť práva. 1. vydanie. Bratislava: Kalligram, spol. s r. o., 2009. ISBN : 978-80-8101-062-0. 176 s.

BARÁNY, E.: Pojmy dobrého práva. Žilina: Poradca podnikateľa, spol. s r. o., 2007. ISBN : 978-80-88931-75-1. 176 s.

BRÖSTL, A.: Frontisterion. 1. vydanie. Bratislava: Kalligram, spol. s r. o., 2009. ISBN : 978-80-8101-179-5. 328 s.

HOBBES, T.: Leviathan, neboli, O podstatě, zřízení a moci státu církevního a občanského. 2. vydanie. Praha : Melantrich. 1941. 375 s.

HOLLÄNDER, P.: Nástin filosofie práva :úvahy strukturální. 1. vydanie: Praha: Všehrd, 2000. ISBN : 80-85305-43-7. 125 s.

Internetové zdroje:

http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-59353#{„itemid“:[„001-59353“]}.[online].[cit.22.10.2015].

http://opinioiuris.de/entscheidung/1553.[online].[cit.22.10.2015].

http://jpkc.fudan.edu.cn/picture/article/92/d6f8e010-e437-4243-b5ab-f34e784a7b22/cf9bf1fd-89cf-43ad-a18d-62286b8667e4.pdf.[online].[cit.22.10.2015].

http://jinepravo.blogspot.sk/2010/08/jiri-priba+n-lesk-bida-pravniho.html.[online].[cit.22.10.2015].

http://www.servat.unibe.ch/rphil/t/Radbruch_Fuenf_Minuten.pdf.[online].[cit.22.10.2015].

http://teorieprava.blogspot.sk/2009/05/radbruchuv-mytus.html.[online].[cit.22.10.2015].

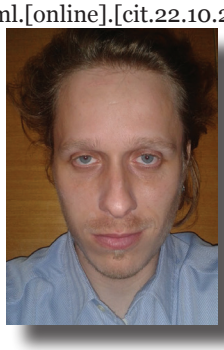

Bc. Peter Milčík
študent prvého ročníka magisterského štúdia na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave, zaujíma sa o súťažné právo a práva spotrebiteľa, pravdaže o filozofiu. Vo voľnom čase konštruuje automobily či cestné bicykle, venuje sa bojovým umeniam.

Leges Aelia Sentia et Fufia Caninia*

Abstrakt

Predkladaný článok sa pokúša analyzovať dva zákony o obmedzení vlastníckeho práva pri nakladaní s otrokmi, ktoré boli vydané za vlády rímskeho cisára Augusta. Ide o *Lex Fufia Caninia a Lex Aelia Sentia*. Uvádza dôvody ich vzniku, priebeh legislatívneho procesu a samotnú právnu analýzu predmetných noriem. Na niektorých miestach tieto predpisy konfrontuje s neskoršími vývojovými tendenciami a názormi najmä s ohľadom na Justiniánovo kodifikačné dielo. Prostredníctvom týchto zákonov poskytuje komplexný pohľad na život a právne postavenie otroka v období ranného cisárstva.

ÚVOD

Cisár Augustus vládol v rokoch 27. p. n. l. – 14. n. l. Už pätnásť rokov pred tým ako ho vyhlásili za principa, zastával najvýznamnejšie funkcie v hierarchii krachujúcej Rímskej republiky. Obdobie jeho vlády bolo poznačené mnohými reformami. Ich cieľom bolo upraviť právny poriadok Rímskej ríše do modernej a potrebám doby vyhovujúcej podoby. Zásadné zmeny sa dotkli celého spektra právneho a spoločenského života.

V najväčšom rozsahu sa zmenila prax štátneho práva, hoci paradoxne práve v tejto oblasti neboli vydané žiadne zásadné predpisy. Od základu pretvoril systém správnych orgánov (zriadil ústrednú cisársku kanceláriu s rôznymi oddeleniami, zaviedol úrad *Praefecta Praetorio*, pozmenil organizáciu miestnej verejnej správy). Zasiahol do oblasti trestného práva (*Lex Iulia de vi privata et de vi publica*).Venoval sa rodinnému (*Lex Iulia de maritandis ordinibus, Lex Papia Poppaea nuptialis*) a mravnostnému (*Lex Iulia de adulteriis*) zákonodarstvu. V rámci procesného práva určil formulový proces ako jediný druh riadneho súdneho procesu (*Lex Iulia iudiciorum privatorum*). Reformoval právnu reguláciu všetkých oblastí života od spolkov a združovacieho práva, verejného zásobovania, vodárenstva, predpisov o správaní sa na divadelných predstaveniach až po zákaz nemorálnych hostín.

Počas svojej vlády sa nevyhol ani úprave noriem, ktoré regulovali právne postavenie otrokov. Pre rímsku spoločnosť to bola mimoriadne dôležitá oblasť vzhľadom nato, že otroci predstavovali zásadný podiel pracovnej sily a rozhodujúci aspekt rozvoja rímskej ekonomiky, no zároveň vzbudzovali obavy o bezpečnosť rímskej spoločnosti. Každý otrok sa mohol stať potenciálnym rizikom pre svojho vlastníka. Zároveň otroci mohli ohroziť politickú a morálnu integritu rímskeho impéria, a to nielen vzburami. V posledných rokoch republiky sa totiž stalo módnym javom prepúšťať svojich otrokov na slobodu, najmä *in mortis causam*, v čase občianskych vojen ich ozbrojovať, a tak im vkladať do rúk čoraz väčšiu nádej na politickú moc.

Účelom zákonov, o ktorých tento článok pojednáva, bolo tieto negatívne javy obmedziť, stabilizovať situáciu v ríši a určiť konkrétne pravidlá pre nakladanie s otrokmi, najmä čo sa týka majetkovej dispozície vlastníkov otrokov, a tým odvrátiť hrozbu možných nepokojov zo strany otrokov v budúcnosti. „Mala sa nimi urobiť prietrž manumissiám bezdôvodným a nezaslúženým, manumissiám, ktoré sa diali z mladíckej nerozvážnosti, jednak z prepychu, jednak dokonca ako odmena za účastníctvo na zločine.“[1]

Ambíciou tohto krátkeho príspevku je preto poukázať na dva zákony cisára Augusta o otrokoch, konkrétne *Lex Fufia Caninia de manumissionibus a Lex Aelia Sentia*. Tieto zákony vzájomne súvisia, ba vytvárajú určitý harmonický celok. Za ich autora nemožno presvedčivo považovať priamo cisára Augusta, ale je nepochybné, že mal výrazný, hoci nepriamy vplyv na ich obsah prostredníctvom konzulov, ktorých viac či menej sám vybral.

LEX FUFIA CANINIA DE MANUMISSIONIBUS

Predmetný *lex* navrhol v roku 2 p. n. l. Gaius Fufius Geminus, konzul *suffectus* z jesene tohto roku, spolu so svojím kolegom, spolupredkladateľom Luciom Caniniom Gallusom. V rímskom zákonodarstve sa pomenovanie zákona odvodzovalo od rodového (gentilného) mena navrhovateľov.

Účelom prijatia tohto zákona bola snaha obmedziť „degeneráciu krvi rímskych občanov“ (*Quirites*) s otrockou tým,[2] že obmedzoval možnosti ich prepustenia. Rímska spoločnosť si nemohla dovoliť, aby naďalej rástol počet, inak užitočných, prepustencov, a celkom prevýšil občanov *ingenui*. Bolo dôležité, aby sa početná prevaha otrokov nezmenila na prevahu politickú. Nielen právne, ale aj historické zdroje zachytávajú túto nehodnú motiváciu. Významný životopisec prvých cisárov Suetonius napísal: „(Augustus) bol tej mienky, že je veľmi dôležité, aby si rímsky národ zachoval čistú a krvou otrokov a cudzincov nepoškvrnenú rasu; preto len zriedka udeľoval rímske občianstvo a obmedzil počet prepustených na slobodu.“[3]

Osobitným dôvodom jeho prijatia bolo aj to, aby testátor zásadným spôsobom neukrátil dediča na majetku tým, že závetom prepustí na slobodu väčšie množstvo otrokov. Zámerom zákona teda

---

* Článok recenzoval Prof. JUDr. Jozef Suchoža, DrSc. z Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach.

[1] HEYROVSKÝ, L.: Dějiny a systém soukromého práva římskeho. Šesté vydání. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského, 1927. str. 68.

[2] VAŇKOVÁ, J.: Rímske reálie pre právnikov. Bratislava: Iura edition, 2003. str. 265.

[3] TRANQUILLUS, G. S.: Životopisy rímskych cisárov. 2. vydanie. Bratislava: Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, 2010. str. 74.

bola aj ochrana práv dediča. Cenou bolo výrazné zasiahnutie do slobody vytvoriť testament podľa svojej vôle.

Ohľadom platnosti tejto normy možno dodať, že platila až do dôb Justiniána, ktorý ho svojimi *Institutiones seu Elementa* (konkrétne ustanovením Inst. 1,7 – *De lege Fufia Caninia sublata*[4]) zrušil. Tie tento zákon označujú „ako slobode prekážajúci a v istom zmysle jej odporujúci."[5] Toto hodnotenie bolo preto dôvodom pre jeho zrušenie. Nie neprávom, lebo ako sa konštatuje:

„*...vivos quidem licentiam habere totam suam familiam libertate donare, nisi alia causa impediat libertati, morientibus autem huiusmodi licentiam adimere*."

„...živým dával oprávnenie, aby všetkým svojím otrokom darovali slobodu, ak nestál v ceste nejaký zákonný dôvod, avšak mŕtvym toto oprávnenie vzal."[6]

Obsahovo zákon stanovoval pomerný rozsah osôb, ktorý vlastník smel prepustiť *per testamentum* a začleňoval ich do kategórií, či stupňov podľa celkového počtu vlastnených otrokov. Ak vlastník mal dvoch otrokov, mohol prepustiť obe osoby bez obmedzenia. Ak vlastnil troch až desiatich otrokov, mohol prepustiť len jednu polovicu z celkového počtu vlastnených otrokov. V prípade, že vlastnil viac ako desiatich otrokov, ale menej ako tridsiatich, bolo mu dovolené prepustiť jednu tretinu z celkového počtu, a ak vlastnil tridsiatich a viacerých otrokov, ale menej ako sto, mohol prepustiť jednu štvrtinu z celkového počtu. Ak vlastnil sto až päťsto otrokov mohol prepustiť najviac jednu pätinu.[7]

Vlastník, ktorý mal vo vlastníctve viac ako päťsto otrokov, smel stále prepustiť maximálne sto otrokov, bez ohľadu na kvantitu nad päťsto. Tým sa stanovila maximálna horná hranica, koľko otrokov sa dá prepustiť testamentom. *Manumissionen per testamentum*, ktoré prekračovali tieto zákonom určené limity, boli neplatné.

Tak, ako vyplýva z Inštitúcií, sa daný predpis nevzťahoval na tých vlastníkov, ktorí prepúšťajú inak než testamentom. Preto ten, kto prepúšťal prostredníctvom formy *censu*, *vindicta*, alebo prétorskou formou (menovite *in amicos*), teda nie *in mortis causam*, mohol prepustiť na slobodu ľubovoľný počet otrokov, aj všetkých, ak mu v tom nebránili iné normy.

LEX AELIA SENTIA

Tento zákon obsahovo a formálne nadväzoval a bol úzko spätý s predošlým právnym predpisom (*Lex Fufia Caninia*). Je založený na rovnakých ideových základoch. Jeho účelom bolo obmedziť ľahkomyseľné prepúšťanie otrokov na slobodu. Väčšina prepustencov sa totiž od okamihu nadobudnutia slobody oddávala nekalým živlom, stávali sa z nich nestabilné bandy, náchylné k zločinnosti a rebéliám. Práve z toho dôvodu bola vydaná predmetná norma, aby sa aspoň v určitých najnebezpečnejších prípadoch účinky *manumissie* obmedzili čo najviac.

Lex Aelia Sentia predstavoval spoločný návrh konzulov (*consules ordinarius*) z roku 4 n.l.,[8] Sexta Aelia Cata, v dejinách známeho viac tým, že sa jeho dcéra Aelia neskôr vydala za cisára Claudia[9] a Gaia Sentia Saturnia. Predchodcom tohto zákona bol *Lex Iunia Norbana* z roku 19 p. n. l., v zmysle ktorého otroci prepustení na slobodu inou formou než podľa ius civile (teda prostredníctvom *manumissiones praetoriae* - prepustenie listom, vyhlásením pred priateľmi, alebo pozvaním k stolu) nadobúdali len postavenie *Latini Iuniani*. Túto kategóriu zákon zriadil len pre prepustených otrokov na rozdiel od *Latini coloniarii* pôvodného latinského obyvateľstva.

Tento zákon ustanovoval najmä osobný status, ktorý otrok nadobudol po prepustení. S tým súviselo uplatňovanie súkromných a verejných práv prepustencov. Otrok sa mohol podľa zákona *Aelia Sentia* stať vzdaným cudzincom (*peregrini dediticii*), Latínom Iuniánskym alebo rímskym občanom. Podstatu tohto zákona nám približuje najmä právnik Gaius v *Commentarius primus* svojich Inštitúcií.[10] Týmto zákonom sa stanovilo, že tí otroci, ktorým boli uložené niektoré vymedzené tresty a následne boli pôvodným alebo iným vlastníkom prepustení na slobodu, sa síce stávali slobodnými, ale nikdy nedosiahli iné právne postavenie ako status *peregrini dediticii*. Z dikcie je jasné obmedzenie pre otrokov so sklonmi ku kriminalite. Týmito trestami boli: spútanie pánom (*vincti sint*), vypálenie znamenia hanby na telo (*stigmata inscripta sint*), mučenie a tortúra ako prostriedok procesného donútenia pri výsluchu za zločin, z ktorého boli usvedčení (*noxam quaestio tormentis*), väzenie a určenie, aby bojovali so zbraňou v ruke proti človeku alebo šelmám, za účelom zábavy ľudu na hrách v cirkuse alebo gladiátorských súbojoch (*ut ferro aut cum bestiis depugnarent traditi sint*).

Ak otroka postihol jeden z týchto trestov, nemohol sa po prepustení stať ani rímskym občanom ani Latínom, ale vždy len podrobeným cudzincom. Bol to najhorší a najpodradnejší stupeň slobodných osôb žijúcich v ríši, ktorí boli osobne slobodní, ale nedisponovali žiadnymi verejnými právami. Daná pozícia prislúchala jedine porazenému miestnemu obyvateľstvu, zväčša pôvodne barbarských kmeňov. Z toho dôvodu sa na rozlíšenie títo prepustenci nazývali všeobecne ako *dediticii ex lege Aelia Sentia*, resp. aj *Dediticii Aeliani*. Navyše oni a ich potomkovia (narodení ešte v čase ich otroctva) sa za žiadnych okolností nesmeli stať plnoprávnymi rímskymi občanmi (*nullius civitatis*).[11] Z toho aj logicky vyplýva právny dôsledok tohto postavenia - ako neobčania sa mohli dovolávať a brániť výlučne pomocou *ius gentium*. Nikdy nesmeli nadobudnúť majetkový prospech z nijakého testamentu, presne ako cudzinci, a taktiež si sami nemohli zriadiť testament.

Dediticii mali zakázané žiť v Ríme a v jeho okolí v rozsahu sto míľ od hraníc mesta. V prípade, že by tento zákaz nedodržali, a boli prichytení, strácali slobodu a boli predaní na dražbe s podmienkou, že nikdy nevstúpia do Ríma ani ako otroci. Gaius definoval ich stav výstižne takto:

„*Pessima iteque liberates eorum est, qui dediticiorum numero sunt; nec ulla lege aut senatusconsulto aut constitutione principali aditus illis ad civitatem Romanum datur*."[12]

„Veľmi obmedzená je sloboda tých, ktorí patria k Dediticii a žiaden zákon, uznesenie senátu, ani konštitúcia principa im prístup k rímskemu občianstvu neotvorí." Na tieto tvrdé ustanovenia pritom nemali žiadny vplyv ani skutočnosti, akou právnou formou ich vlastník prepustil na slobodu, či akého sú otroci veku. [13] V tomto prípade bola úplne irelevantná aj vôľa samotného vlastníka, ak chcel ovplyvniť právne postavenie otroka.

A predsa bolo možné vplyv tohto zákona na nehodného otroka eliminovať. Nedostatok rímskeho občianstva bolo možné odstrániť manželským zväzkom uzatvoreným s rímskou občiankou alebo aspoň Latínkou, za prítomnosti siedmich svedkov (prirodzene dospelých rímskych občanov). Nutnou podmienkou tohto aktu pritom bolo, aby sa z predmetného manželstva zrodilo dieťa.[14]

Otrok mohol získať postavenie rímskeho občana, ak v deň prepustenia dosiahol vek aspoň 30 rokov, bol vo vlastníctve *ex iure Quiritium*, a pán ho z otroctva prepustil zákonnou formou *manumissio per vindictam* alebo censom. Aby získal občianstvo, otrokovi nemohol byť uložený trest spútania, väzenia, prenechania na gladiátorský boj, vypálenia znaku hanby a tortúry. Inak mu bolo rímske občianstvo odopreté a stával sa *dediticii*.

Ak otrok nebol trestaný, ale bol mladší ako 30 rokov, a nebol v

[4] SKŘEJPEK, M.: Prameny římskeho práva/Fontes Iuris Romani. Praha: Lexis Nexis, 2004. str. 334.

[5] preložené v diele BLAHO, P.: Corpus Iuris Civilis: Justiniánske inštitúcie. Trnava: Iura edition, 2000. str. 47.

[6] preklad - BLAHO, P.: c. d. v pozn. č. 5 , str. 47.

[7] HEYROVSKÝ, L.: c. d. v pozn. č. 1, str. 68.

[8] Ottov slovník náučný za rok jeho vydania považuje 3 n. l. - In: Kol.: Ottův slovník naučný. První díl. Praha: J. Otto, 1888. str.259.

[9] SIME, R.: The Augustan Aristocracy. Oxford: Oxford University Press, 1986. str. 113.

[10] Gai Inst. 1, 4, 13. *De dediticiis vel lege Aelia Sentia*.

[11] BARTOŠEK, M.: Encyklopedie římského práva. Praha: Panorama, 1981. str. 129.

[12] Gai Inst 1, 26.

[13] Gai Inst 1, 5, 16.

[14] KOL.: c. d. v pozn. č. 8, str. 259.

kviritskom vlastníctve, alebo ho pán neprepustil predpísanou formou, teda hoci nebol trestaný, ale nespĺňal iné zákonné podmienky, stal sa len Latínom.

Tento zákon však neukladal právne nároky len na otrokov, ale aj na ich vlastníkov. *Manumissor*, prepúšťajúci vlastník, musel byť starší ako dvadsať rokov, pričom daný úkon nesmel urobiť s úmyslom ukrátiť svojho prípadného veriteľa (*manumissio in fraudem creditorum* sa zakázala).

Prvú spomenutú náležitosť - podmienku veku - pritom ustanovil práve zákon *Aelia Sentia*. Podľa Gaia (*De manumissione vel causae probatione*)[15] však tento zákon umožňoval, že v prípade dosiahnutia nižšieho veku, než aký predpis povoľoval u otroka (tridsať rokov), alebo u vlastníka (dvadsať rokov) na uskutočnenie prepustenia, bolo možné za určitých podmienok tento predpoklad veku odpustiť.

Túto výnimku bolo možné uplatniť, ak bol otrok prepustený formou súdneho procesu a pred zvláštnou komisiou bolo jasne dokázané a obhájené, že je na to riadny dôvod (*iusta causa*). Takýmto dôvodom mohlo byť napríklad ak niekto mienil prepustiť z otroctva vlastného syna či dcéru alebo rodného brata, ako aj sestru, ktorého si chcel ustanoviť za prokurátora, alebo prepustí otrokyňu, ktorú si chce vziať za manželku.

Ďalej sa Gaiova učebnica (*De consilio adhibendo*)[16] podrobne venuje náležitostiam zasadania tejto komisie, ktorej úlohou bolo posudzovanie jednotlivých výnimiek. Prirodzene, jej kreácia podliehala odlišným podmienkam v Ríme a v provinciách. V hlavnom meste bola zložená z desiatich osôb - z toho piatich senátorov a piatich *equites* (jazdcov) - dospelých mužov spôsobilých na právne úkony. Schádzala sa v presne stanovené dni. V provinciách sa skladala z dvadsiatich rekuperátorov, a zišla sa spravidla v posledný deň provinčného zhromaždenia.

Zákon Aelia Sentia však stanovoval aj inú možnosť ako sa otrok mladší ako tridsať rokov, predsa len mohol po prepustení stať aj rímskym občanom. Bolo to v takom špecifickom prípade, ak ho vlastník vo svojom testamente nielen oslobodil, ale aj stanovil za dediča. Vlastník takto konal len z dôvodu, že mal dlhy a bol insolventný. Preto za podmienky, že žiaden iný dedič otroka nevylučoval, otrok získal slobodu i rímske občianstvo, avšak s ním zároveň aj vlastníkove dlhy.[17]

Nielen právne normy za cisára Augusta upravovali prepúšťanie otrokov na slobodu. V ďalších štádiách vývoja rímskeho práva boli podobné normy ešte frekventovanejšie, pričom niektoré z nich boli v neprospech otrokov, iné v ich prospech. Napríklad cisár Claudius (41-54 n. l.) zaviedol kategóriu tzv. asklépiových otrokov. Chorí alebo starí otroci, ktorých vlastník pre ich neefektívnosť vyhodil, opustil, resp. poslal na tzv. Asklépiov ostrov, stávali sa slobodnými (nie rímskymi občanmi).

O možnostiach, prostredníctvom ktorých sa otroci mohli dostať na slobodu všeobecne, a obzvlášť o zákone Aelia Sentia pojednávajú aj Inštitúcie cisára Justiniána v I,5,3 a I,6.:

„*Libertinorum autem status tripertitus antea fuerat: nam qui manumittebantur, modo maiorem et iustam libertatem consequebantur et fiebant cives Romani, modo minorem et Latini ex lege Iunia Norbana fiebant, modo inferiorem et fiebant ex lege Aelia Sentia dediticiorum numero, sed dediticiorum quidem pessima condicio iam ex multis temporibus in desuetudinem abiit.*“

„Najprv existovali tri skupiny prepustencov: časť prepustencov získala úplnú právnu slobodu a prepustenci sa stali rímskymi občanmi, časť obmedzenú slobodu a prepustenci sa stali Latinmi podľa *legis Iunia Norbana*, časť získala len nepatrnú slobodu a patrili na základe *legis Aelia Sentia* k podriadeným bez práv. Tento najviac postihnutý status podriadených bez práv sa však už dlhší čas nevyskytoval.“[18]

Skutkový stav nasvedčoval tomu, že inštitúty zavedené týmito zákonmi sa v praxi prestali používať a status Dediticii (podriadených vzdaných), ako aj Latínov Iuniánskych, vymizol. Justinián sa preto rozhodol, že nadviaže na právo, ktoré sa uplatňovalo v počiatkoch rímskeho vývoja, kedy sa nadobúdala jednoduchá a jediná sloboda.[19] Tieto motívy napokon viedli k zrušeniu zákon *Aelia Sentia*. Augustov *Lex* derogovala konštitúcia cisára Justiniána z roku 530 n. l., o ktorej nachádzame krátku zmienku v Justiniánskom kódexe – C 7,5,1 *De dediticia libertate tollenda*, ktorá sa odvoláva na cisárovu vôľu zabezpečiť jednotné právne postavenie všetkým prepusteným otrokom. Následne konštitúcia z roku 531 n. l. (v Kódexe obsiahnutá pod C 7,6,1) zrušila zákon *Iunia Norbana*, a tým sa celý dômyselný systém prepúšťania otrokov na slobodu, ktorý zaviedol Augustus na prelome nášho letopočtu, stal právnou históriou.

ZÁVER

Na záver je potrebné pripomenúť, že tieto predpisy neboli jediným „výstupom“ Augustovej politiky voči otrokom. A to najmä vo vzťahu k norme *senatusconsultum Silanianum*, ktorá trestala otrokov smrťou, ak bol ich vlastník zavraždený a jeho vrah zostal neznámym alebo síce známym, ale otroci neprišli vlastníkovi pomôcť a dostatočne ho nechránili.

Pri hodnotení týchto zákonov je nutné mať na zreteli najmä Augustov cieľ stabilizovať rímske mravy a prinavrátiť im niekdajšiu rigoróznu podobu, pretože „na veľkú škodu pre štát sa v občianskych vojnách uvoľnili mravy a rozšírilo veľa nerestí, ktoré sa udomácnili aj v mieri.“[20] Tieto právne normy posilňovali reštriktívne opatrenia namierené proti otrokom a čiastočne boli úspešné.

Prínos týchto noriem pre našu dobu nespočíva len v ukážke obmedzenia ľudských práv v antickej spoločnosti. Takýto pohľad na rímske reálie by bol podľa nás skreslený. Otroka považovali rímsky právnici za „*instrumentum vocale*“ (hovoriaci nástroj). Nemožno ho bez teoretických výhrad nazvať vecou, ale je nepochybné, že bol objektom právneho konania, nikdy nie subjektom. Preto možno z právneho hľadiska skôr hovoriť o obmedzení vlastníka v práve voľne nakladať so svojím majetkom z dôvodu verejného záujmu ako o osobnom postavení otrokov.

Podľa platného právneho stavu je akákoľvek forma otroctva nelegálna. Na ústavné a medzinárodné garancie nadväzuje kontext trestnoprávnej úpravy. Ako príklad najvýznamnejších ustanovení možno uviesť čl. 14 Ústavy Slovenskej republiky, ktorý ustanovuje, že každý má spôsobilosť na práva, obsahovo rovnaké ustanovenie čl. 5 Ústavného zákona 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd, a obzvlášť dôležitý je čl. 4 ods. 1 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd, ktorý explicitne zakotvuje zákaz držania v otroctve alebo v nevoľníctve.

Právna báza je v rámci tejto problematiky jednotná a exaktná. Je preto už skôr otázkou filozofickou a sociologickou či vôbec a aké špecifické formy „novodobého otroctva“ dodnes pretrvávajú vo svete i v Slovenskej republike. Tieto filozofické východiská však následne môžu nájsť svoj odraz v normatívnej právnej úprave, a preto rozhodne nie sú bez významu ani pre právnika. Odkaz, ktorý nám zanechali Rimania v podobe rímskeho práva, nám môže byť pri týchto úvahách užitočný.

BIBLIOGRAFIA:

Knižné zdroje:

BARTOŠEK, M.: Encyklopedie římského práva. Praha: Panorama, 1981. 507 s.

BUCKLAND, W.: A Text-book of Roman law from Augustus to Justinian. Cambrindge: Cambridge university Press, 1963. ISBN 978-0-521-04360-1. 766 s.

ČIČ, M. a kol.: Komentár k ústave Slovenskej republiky. Bratislava: Eurokódex, 2012. ISBN 978-80-89447-93-0. 832 s.

HEYROVSKÝ, L.: Dějiny a systém soukromého práva římskeho. Šesté vydání. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského. 1927. 656 s.

KINCL, J. – URFUS, V. – SKŘEJPEK, M.: Římské právo. Praha:

[15] Gai Inst. 1, 6, 18.

[16] Gai Inst 1, 7, 20.

[17] Gai Inst 1, 7, 21

[18] Just. Inst. 1,5,3 (preložil BLAHO, P.: c. d. v pozn. č. 5, str. 44.)

[19] BUCKLAND, W.: A Text-book of Roman law from Augustus to Justinian. Cambrindge: Cambridge university Press, 1963. str. 156.

[20] TRANQUILLUS, G. S.: c. d. v pozn. č. 3, str. 70 (zlomok 32).

C. H. Beck,1997. ISBN 80-7179-031-1. 386 s.

KOL.: Ottův slovník naučný. První díl. Praha : J. Otto, 1888. 259 s.

SIME, R.: The Augustan Aristocracy. Oxford: Oxford University Press, 1986. ISBN 0-19-814731-7. 494 s.

SKŘEJPEK, M.: Prameny římskeho práva/Fontes Iuris Romani. Praha: Lexis Nexis, 2004. ISBN 80-86199-89-4. 375 s.

VAŇKOVÁ, J.: Rímske reálie pre právnikov. Bratislava: Iura edition, 2003. ISBN 978-80-8078-302-0. 222 s.

TRANQUILLUS, G. S.: Životopisy rímskych cisárov. 2. vydanie. Bratislava: Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, 2010. ISBN 978-80-8061-427. 311 s.

Pôvodné pramene:

Gaius – učebnice práva v štyřech knihách. Preložil: J. Kincl. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-054-3. 326 s.

The Digest of Justinian. Preložil: Charles H. Monro. Cambridge: Cambridge University press, 2014. ISBN 978-110765776. 436 s.

Corpus Iuris Civilis: Justiniánske inštitúcie. Preložil P. Blaho. Trnava: Iura edition, 2000. ISBN 80 – 887 15 – 80 -6. 439 s.

Bc. Martin Gregor
študent magisterského stupňa Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, zaujíma sa o právne dejiny a ústavné právo.

Obecná polícia a používanie radaru na meranie rýchlosti*

Postavenie a pôsobnosť obecnej polície

V súvislosti so zvyšujúcim sa počtom páchania protiprávnej činnosti v súčasnej dobe čoraz viac miest a obcí zriaďuje na zabezpečenie verejného poriadku a bezpečnosti a ochrany životného prostredia na svojom území obecnú políciu. Obecná polícia, popri Policajnom zbore Slovenskej republiky (ďalej len ako „Policajný zbor"), chráni predovšetkým záujem zriaďujúcej obce na zdravom životnom prostredí, a bezpečnosť obyvateľov nachádzajúcich sa na jej území v rozsahu stanovenom zákonom. K tomu jej slúžia zákonné oprávnenia a donucovacie prostriedky, ktoré sú taxatívne vypočítané v zákone SNR č. 564/1991 Zb. o obecnej polícii v znení neskorších predpisov (ďalej len ako „zákon o obecnej polícii").

Obecná polícia nie je štátnym ani obecným či mestským orgánom, nemá teda postavenie právnickej osoby. V zmysle zákona o obecnej polícii je obecná polícia **poriadkovým útvarom obce**, ktorý sa zriaďuje alebo zrušuje všeobecne záväzným nariadením obce.

Okrem toho, že obecná polícia sa od Policajného zboru líši tým, že nemá postavenie štátneho ani samosprávneho orgánu, možno medzi nimi spozorovať aj ďalšie rozdiely, najmä v územnej pôsobnosti vykonávania svojej činnosti. Kým územná pôsobnosť Policajného zboru je neobmedzená v rámci územia Slovenskej republiky, obecná polícia môže svoje právomoci vykonávať len na vymedzenom území. Pôjde o územie obce alebo mesta, ktoré obecnú (mestskú) políciu zriadilo.

Územie obce je územný celok, ktorý tvorí jedno katastrálne územie alebo viac katastrálnych území.[1] To, či sme v obci alebo už mimo nej, sa najčastejšie dozvieme z dopravného značenia IS 36a (začiatok obce) alebo IS 36b (koniec obce). V tejto súvislosti dávame do pozornosti rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len ako „Najvyšší súd") v ktorom sa okrem iného uvádza, že vedomosť o tom, že sme v obci, nevyplýva len *z dopravného značenia, ale aj z prostej znalosti miestnych pomerov,* ďalej z toho, že sa nachádzame v zastavenej zóne*, prechádzame po uliciach, na ktorých sa z oboch strán nachádzajú napríklad chodníky, priechody pre chodcov, pouličné osvetlenie a podobne, čo spravidla mimo obce nie je.*[2]

Nadobudnutím účinnosti zákona č. 105/2011 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon o obecnej polícii sa rozšírila pôsobnosť obecnej polície v tom zmysle, že svoje úlohy môže vykonávať aj v inej obci než je tá, ktorá ju zriadila. Jedinou podmienkou je, aby tieto obce spolu uzatvorili písomnú zmluvu, ktorá musí obsahovať predpísané náležitosti.[3]

Oprávnenia obecnej polície na úseku cestnej premávky

Obecná polícia má určité oprávnenia na úseku cestnej premávky, avšak v oveľa menšom rozsahu, v akom ich majú príslušníci Policajného zboru. Príslušníci obecnej polície sú oprávnení objasniť a prejednať v blokovom konaní priestupky proti bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky spáchané neuposlúchnutím pokynu vyplývajúceho

- z dopravnej značky zákaz zastavenia, zákaz státia, zákaz vjazdu, zákaz odbočovania, zákaz otáčania, prikázaný smer jazdy, prikázaný smer obchádzania, vyhradené parkovisko, obytná zóna, pešia zóna, školská zóna, zóna s dopravným obmedzením a parkovisko,
- zo všeobecnej úpravy cestnej premávky, ktorou sa zakazuje zastavenie, státie a vjazd vozidiel.

Ďalším oprávnením je zastavovanie vozidiel, ak vodič vozidla spáchal priestupok proti bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky, ktorý je oprávnený príslušník obecnej polície prejednať v blokovom konaní alebo ak ide o vozidlo, po ktorom bolo vyhlásené pátranie.

Zákonom č. 319/1999 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 564/1991 Zb. o obecnej polícii v znení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 250/1994 Z. z. pribudla príslušníkom obecnej polície ďalšia právomoc na úseku cestnej premávky, a to použitie technického prostriedku na zabránenie odjazdu motorového vozidla, ktoré stoji na mieste, na ktorom je to zakázané dopravnou značkou alebo všeobecnou úpravou cestnej premávky a vodič sa v blízkosti nezdržiava, alebo ide o vozidlo, po ktorom bolo vyhlásené pátranie.

Oprávnenia na úseku cestnej premávky obecnej polícii vyplývajú taktiež zo zákona o cestnej premávke – dávať pokyny, výzvy, príkazy alebo používať zvláštne výstražné znamenia.

Niektoré obce rozširovali rozsah používania technických prostriedkov o tzv. radar – technický prostriedok na meranie rýchlosti vozidiel.[4] Týmto mohli príslušníci obecnej polície kontrolovať dodr-

* Článok recenzoval JUDr. Pavol Zloch, CSc., ktorý pôsobí na Katedre správneho práva, práva životného prostredia a finančného práva Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave.

[1] § 2 ods. 1 zákona SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov

[2] Rozsudok Najvyššieho súdu zo dňa 12.6.2013 sp. zn. 10Sžd/3/2013

[3] Ide predovšetkým o tieto náležitosti: a) označenie zmluvných strán, b) určenie rozsahu úloh, ktoré bude obecná polícia vykonávať na území obce, ktorá nezriadila obecnú políciu, c) spôsob úhrady preukázateľných nákladov spojených s výkonom úloh podľa písmena b), d) spôsob odstúpenia od zmluvy a dôvody odstúpenia, e) vymedzenie času, na ktorý sa uzatvára, f) určenie nadobudnutia platnosti. Výpočet je demonštratívny, takže zmluva môže obsahovať aj iné, zmluvnými stranami dohodnuté náležitosti.

[4] Napríklad mesto Malacky malo v lete 2007 vypožičaný laserový radar, nesakôr (v novembri) si ho prenajali. Dostupné na: [online].[cit.06.11.2015].

žiavanie rýchlosti v obci. V nadväznosti na to Krajská prokuratúra v Bratislave iniciovala konanie o preskúmaní blokovej pokuty uloženej mestskou políciou Malacky za priestupok proti bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky spáchaný prekročením maximálnej povolenej rýchlosti. V konaní pred Krajským súdom Bratislava[5] žalovaný (mesto Malacky) svoje konanie odôvodnil tým, že zo žiadneho platného právneho predpisu nemožno vyvodiť, že by obecná polícia nebola oprávnená použiť tento technický prostriedok. Ďalej tvrdil, že „právomoc obce prejednávať priestupky na úseku bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky (§ 3 ods. 1 písm. f/ zákona o obecnej polícii účinného v rozhodnom čase[6]) je originálnou právomocou obce pri výkone samosprávy". Podľa názoru Krajského súdu Bratislava v predmetnom konaní, odvolávajúc sa na rozhodovaciu činnosť Najvyššieho súdu vo veciach vedených pod sp. zn. 8Sžo/282/2009 a 5Sžo/37/2010, však pri výkone obecnej polície išlo o prenesený výkon štátnej správy, pričom k prenosu týchto kompetencií došlo zákonom o priestupkoch. S týmto názorom Krajského súdu Bratislava a Najvyššieho súdu sa stotožňujeme aj v tomto článku, keďže podľa nás nemôže ísť o originálnu právomoc obce pri výkone samosprávy, pretože táto právomoc (prejednávanie priestupkov proti bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky v blokovom konaní) nie je upravená v zákone o obecnom zriadení, a aj napriek demonštratívnemu výpočtu v § 4 ods. 3 nemožno hovoriť o originálnej právomoci obce.

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len ako „Ústavný súd") č. II ÚS 8/97

Predmetné rozhodnutie Ústavného súdu pojednáva o používaní technických prostriedkov na zabránenie odjazdu dopravného prostriedku obecnou políciou. V tomto náleze išlo o vyslovenie nesúladu všeobecne záväzného nariadenia obce s ústavou a príslušnými zákonmi (zákon o obecnom zriadení a zákon o obecnej polícii), keď všeobecne záväzné nariadenie obce umožňovalo príslušníkom obecnej polície používanie technických prostriedkov na zabránenie odjazdu dopravného prostriedku, tzv. papuče.

Všeobecne záväzným nariadením hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy č. 3/1991 z 18. decembra 1991 o Mestskej polícii hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy v znení všeobecne záväzných nariadení hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy č. 7/1995 z 26. októbra 1995 a č. 7/1996 z 27. júna 1996 mestské zastupiteľstvo hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy priznalo v § 10 ods. 1 pracovníkom mestskej polície pri plnení úloh oprávnenie použiť technický prostriedok na zabránenie odjazdu dopravného prostriedku. Napriek nálezu ústavného súdu (viď text nižšie) je takáto právomoc obecnej polície potrebná, pretože už v danom čase mali príslušníci obecnej polície na úseku cestnej premávky určité oprávnenia, okrem iného, ukladať a vyberať pokuty za priestupky proti bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky spáchané neuposlúchnutím zákazu, ktorý vyplýva z miestnej úpravy cestnej premávky. Ak by vodič zastavil na mieste, kde to bolo zakázané a nezdržoval by sa v blízkosti vozidla, využitím tohto oprávnenia by sa lepšie zabezpečilo jeho sankcionovanie.

Ústavný súd vo veci samej skonštatoval: *„Bez výslovného splnomocnenia v zákone obec ako právnická osoba nemôže vlastným rozhodnutím prevziať úlohy štátnej správy, ani svojmu poriadkovému útvaru zveriť oprávnenia, ktoré sa podľa zákona priznávajú štátnym subjektom. Zákonom Slovenskej národnej rady č. 564/1991 Zb. o obecnej polícii, v znení neskorších predpisov, sa taxatívne vymedzujú oprávnenia obecnej polície. Taxatívne sa vymedzujú aj donucovacie prostriedky, ktoré obecná polícia môže použiť pri plnení svojich úloh.*"

Aj napriek tomu, že v náleze Ústavného súdu sa pojednávalo o problematike používania technických prostriedkov na zabránenie odjazdu dopravného prostriedku, Najvyšší súd vo svojom rozhodnutí vyslovil názor, že predmetný nález Ústavného súdu *je spôsobilým prameňom pre vyriešenie otázky zákonnosti použitia meračov rýchlosti a dôkazov z nich získaných obecnou políciou pri objasňovaní priestupkov proti bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky, nakoľko zákon o obecnej polícii vyhotovovanie zvukových, obrazových alebo iných záznamov z miest verejne prístupných (medzi ktoré možno jednoznačne zaradiť aj vyhotovovanie snímky z merača rýchlosti) medzi oprávnenia príslušníkov obecnej polície, nezačleňuje.*[7] Z tohto dôvodu Najvyšší súd, odvolávajúc sa na článok 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, vyhodnotil použitie merača rýchlosti a dôkazu z neho získaného za nezákonné.

Úlohy obce na úseku pozemných komunikácií

Zákon o obecnom zriadení v § 4 ods. 3 písm. f) hovorí, že obec pri výkone samosprávy vykonáva správu miestnych komunikácií. Správou sa vo všeobecnosti rozumie *„každá zámerná a uvedomelá činnosť, ktorej účelom je dosiahnuť a udržať určité usporiadanie predmetu správy. Činnosti, ktorú sú obsahom správy, sú rôznorodé; tvoria ich jednotlivé úkony, ktoré správca musí vykonávať, aby dosiahol účel správy.*"[8]

Ako príklad môžeme uviesť nasledovné: obec ako správca miestnej komunikácie, prípadne účelovej komunikácie v jej vlastníctve, má za úlohu zabezpečovať zjazdnosť a schodnosť miestnych komunikácií, najmä teda v zime. Tento cieľ správy dosiahne obec napríklad prostredníctvom posýpacích a odhŕňacích vozidiel.

Za správu komunikácií možno považovať aj právomoc obce určovať použitie dopravných značiek na miestnych komunikáciách a účelových komunikáciách (za predpokladu, že sú vo vlastníctve obce), vyplývajúcu zo zákona č. 135/1961 Zb. o pozemných komunikáciách (cestný zákon) v znení neskorších predpisov. Použitie dopravných značiek na miestnych komunikáciách je jednou z činností, ktorými obec uskutočňuje správu pozemných komunikácií, čo vyplýva aj zo zaradenia tejto právnej normy v § 3 ods. 2 cestného zákona. Podľa prvej vety *miestnu štátnu správu vo veciach miestnych komunikácií a účelových komunikácií vykonávajú obce ako prenesený výkon štátnej správy.*[9] V nadväznosti na to je ustanovená právomoc obce určovať použitie dopravných značiek na vymedzených kategóriách pozemných komunikácií, z čoho teda môžeme vyvodiť, že ide o rozvinutie a konkretizovanie predošlej právnej normy.

Keďže zákon nevymenováva, ani nezakazuje používať určité druhy dopravných značiek, môžeme povedať, že sa jedná o akúkoľvek dopravnú značku používanú v premávke Slovenskej republiky. Obec má potom vo svojej právomoci určiť použitie dopravnej značky B 31a (najvyššia dovolená rýchlosť) na pozemných komunikáciách, ktoré spravuje, teda miestne komunikácie a účelové komunikácie, ak sú v jej vlastníctve. Takúto dopravnú značku môže osadiť napríklad v blízkosti škôl, prípadne na iných úsekoch, kde by sa žiadalo zníženie rýchlosti vozidiel alebo úsekoch so zvýšenou nehodovosťou, spôsobenou predovšetkým nerešpektovaním predpísanej najvyššej dovolenej rýchlosti.

S prihliadnutím na vyššie uvedenú definíciu správy, osadenie dopravnej značky stanovujúcej najvyššiu dovolenú rýchlosť je teda činnosť obce, ktorá má *svoj cieľ* – obmedziť vodičov vozidiel v ich

http://www.malacky.sk/docs/kronika/kronika_2007.pdf

[5] Rozsudok Krajského súdu Bratislava zo dňa 22.9.2010 sp. zn. 2S/2/2009

[6] Obecná polícia ukladá a vyberá v blokovom konaní pokuty za priestupky ustanovené osobitným predpisom a tiež za priestupky proti bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky, spáchané neuposlúchnutím zákazu, ktorý vyplýva z úpravy cestnej premávky vykonanej dopravnými značkami alebo dopravnými zariadeniami, objasňuje priestupky, ak tak ustanovuje zákon. V zákone o obecnej polícii platnom v súčasnosti je právomoc na úseku bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky obecnej polície konkretizovaná.

[7] Rozsudok Najvyššieho súdu zo dňa 28.9.2011, sp. zn. 6Sžo/252/2010

[8] Machajová, J.: Verejná správa, In: Machajová, J. a kol. Všeobecné správne právo. 7. aktualizované vydanie. Žilina : EUROKÓDEX, s.r.o., 2014. 14 s.

[9] O tom, či ide v prípade správy miestnych komunikácií o samosprávu alebo prenesený výkon štátnej správy vznikajú diskusie v právnickom prostredí, najmä s prihliadnutím na nejednotnú právnu úpravu - § 4 ods. 3 písm. f) zákona o obecnom zriadení považuje správu miestnych komunikácií za výkon samosprávy, a naopak, cestný zákon v § 3 ods. 2 ju považuje za prenesený výkon štátnej správy.

rýchlosti na vymedzenom úseku pozemnej komunikácie, z dôvodu bezpečnosti cestnej premávky. Na to, aby obec dosiahla a udržala tento stav a cieľ správy, nestačí len osadenie dopravnej značky, ale nutná je aj kontrola, či sa dopravné značenie zo strany vodičov skutočne rešpektuje. K tomu, aby mohla byť táto kontrola efektívna, musí mať obec a jej poriadkový útvar k dispozícii aj legitímny prostriedok, ktorým by sa dodržiavanie rýchlosti na pozemných komunikáciách, ktoré spravuje (teda miestne komunikácie a účelové komunikácie, pokiaľ sú v jej vlastníctve) mohlo riadne kontrolovať. V opačnom prípade, teda aj podľa právnej úpravy de lege lata, obec nemá možnosť zistiť, či cieľ správy – obmedzenie rýchlosti na pozemnej komunikácii – je dosiahnutý.

Absencia radaru, ako technického prostriedku na meranie rýchlosti, v právnej úprave teda oslabuje činnosť obce pri výkone správy pozemných komunikácií, a teda neumožňuje obci vykonávať správu pozemných komunikácií v plnom rozsahu.

Právna úprava v Českej republike

Právna úprava, týkajúca sa používania radaru a vôbec oprávnení príslušníkov obecnej polície na úseku cestnej premávky, je v Českej republike výrazne odlišná. Príslušníci obecnej polície v Českej republike participujú na dohľade nad bezpečnosťou a plynulosťou v oveľa širšom rozsahu v porovnaní s ich kolegami zo Slovenska.

Priamo v § 24b ods. 1 zákon ČNR č. 553/1991 Zb. o obecní policii ve znění pozdějších předpisů je uvedené: *„Obecní policie je oprávněna, je-li to potřebné pro plnění jejích úkolů podle tohoto nebo jiného zákona, pořizovat zvukové, obrazové nebo jiné záznamy z míst veřejně přístupných, popřípadě též zvukové, obrazové nebo jiné záznamy o průběhu zákroku nebo úkonu.“*

Medzi technické prostriedky, ktorými sa dá vyhotovovať obrazový záznam, nepochybne patrí aj merač rýchlosti (radar). Oprávnenie obecnej polície v Českej republike merať rýchlosť vozidiel vyplýva taktiež zo zákona č. 361/2000 Zb. o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu) ve znění pozdějších předpisů, ktorý v § 79a hovorí: *„Za účelem zvýšení bezpečnosti provozu na pozemních komunikacích je policie a obecní policie oprávněna měřit rychlost vozidel. Obecní policie tuto činnost vykonává výhradně na místech určených policií, přitom postupuje v součinnosti s policií.“*

Zo znenia zákona vyplýva, že obecná polícia môže merať rýchlosť na všetkých kategóriách pozemných komunikácií, samozrejme, v rámci územia obce, ktorá ju zriadila, prípadne obce, ktorá so zriaďujúcou obcou uzatvorila verejnoprávnu zmluvu o výkone úloh obecnej polície na jej území.[10]

Zavedenie oprávnenia používať radar obecnou políciou smeruje k rozšíreniu dohľadu nad dopravou predovšetkým okolo menších miest, sprísnenie dohľadu nad frekventovanými prímestskými komunikáciami s častým prekračovaním maximálnej dovolenej rýchlosti a vyšším počtom dopravných nehôd.[11]

Súčinnosť s Políciou ČR pri meraní rýchlosti môže spočívať napríklad vo výbere vhodných lokalít a termínov na meranie v záujme zlepšenia bezpečnosti a plynulosti premávky na pozemných komunikáciách.[12] Podľa nášho názoru zo znenia § 79a zákona o silničním provozu vyplýva, že obecná polícia má pri meraní rýchlosti vozidiel skôr podpornú úlohu, ktorá je primárne určená Polícii ČR, a obecná polícia v tomto smere poskytuje súčinnosť za účelom efektívneho dohľadu nad bezpečnosťou premávky.

Záver

Uzákonenie oprávnenia používať radar obecnou políciou teda nemá za cieľ svojvoľne rozširovať právomoci obecnej polície, či prevzatie úloh štátnej správy obcou, ale sleduje legitímny cieľ, ktorým je napomôcť k zvýšeniu bezpečnosti v premávke na pozemných komunikáciách. Aj keď podľa súčasnej platnej právnej úpravy a s prihliadnutím na doterajšiu judikatúru súdov Slovenskej republiky, obecná polícia nie je oprávnená radar používať, napriek tomu si myslíme, že používanie tohto technického prostriedku obecnou políciou je vhodné, až žiaduce.

Vykonávanie tohto oprávnenia by sa uskutočňovalo na pozemných komunikáciách, ktoré spravuje obce, ktorá obecnú políciu zriadila, prípadne aj na pozemných komunikáciách obce, s ktorou má zriaďovateľská obec uzatvorenú zmluvu podľa § 2a zákona o obecnej polícii, ak sa na tom dohodli. Čo sa týka iných pozemných komunikácií, ako sú miestne komunikácie, prípadne účelové komunikácie vo vlastníctve obce, na týchto by obecná polícia vykonávala oprávnenie merať rýchlosť na základe dohody s príslušným spravujúcim subjektom, napríklad Národná diaľničná spoločnosť, ak sa jedná o diaľnice alebo rýchlostné cesty v obci.

Náš zákonodarca by sa preto mohol inšpirovať aj českou právnou úpravou a zaradiť meranie rýchlosti obecnou políciou medzi jej oprávnenia, či už uzákonením priamo oprávnenia merať rýchlosť podľa vzoru českej právnej úpravy obsiahnutej v § 79a zákona o silničním provozu, alebo koncipovať oprávnenie všeobecnejšie, tak ako to uvádza § 69 zákona č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov, a teda vyhotovovať zvukové, obrazové alebo iné záznamy z miest verejne prístupných a zvukové, obrazové alebo iné záznamy o priebehu pracovnej činnosti alebo vykonávania zákroku.

BIBLIOGRAFIA:

Knižné zdroje:

JURNÍKOVÁ, J. a kol.: Správní právo – zvláštní část. 6. doplněné vydání. Brno: MU. 2009. ISBN 978-80-210-4847-8. 397 s.

MACHAJOVÁ, J. a kol.: Všeobecné správne právo. 7. aktualizované vydanie. Žilina: EUROKÓDEX, s.r.o., 2014. ISBN 978-80-8155-044-7. 708 s.

Právne predpisy

Zákon SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov

Zákon SNR č. 564/1991 Zb. o obecnej polícii v znení neskorších predpisov

Zákon č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov

Zákon ČNR č. 553/1991 Zb. o obecní policii ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 361/2000 Zb. o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu) ve znění pozdějších předpisů

Judikatúra

Rozsudok Krajského súdu Bratislava Slovenskej republiky zo dňa 22.9.2010 sp. zn. 2S/2/2009

Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 28.9.2011 sp. zn. 6Sžo/252/2010

Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 12.6.2013 sp. zn. 10Sžd/3/2013

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 26.3.1997 sp. zn. II ÚS 8/97

Internetové zdroje

http://www.malacky.sk/docs/kronika/kronika_2007.pdf. [online].[cit.06.11.2015].

Bc. Marcel Ružarovský
študent prvého ročníka magisterského štúdia na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave, zaujíma sa predovšetkým o správne právo so zameraním na cestnú premávku a políciu, a tiež o trestné právo. Toho času praxuje v advokátskej kancelárii v Nitre.

[10] § 3a ods. 1 zákona ČNR č. 553/1991 Zb. o obecní policii ve znění pozdějších předpisů

[11] Sedláček, S. Bezpečnostní správa, správa policie a správa obrany státu, In: Jurníková, J. a kol. Správní právo – zvláštní část. 6. doplněné vydání. Brno: MU. 2009. 105 s.

[12] Tamtiež.

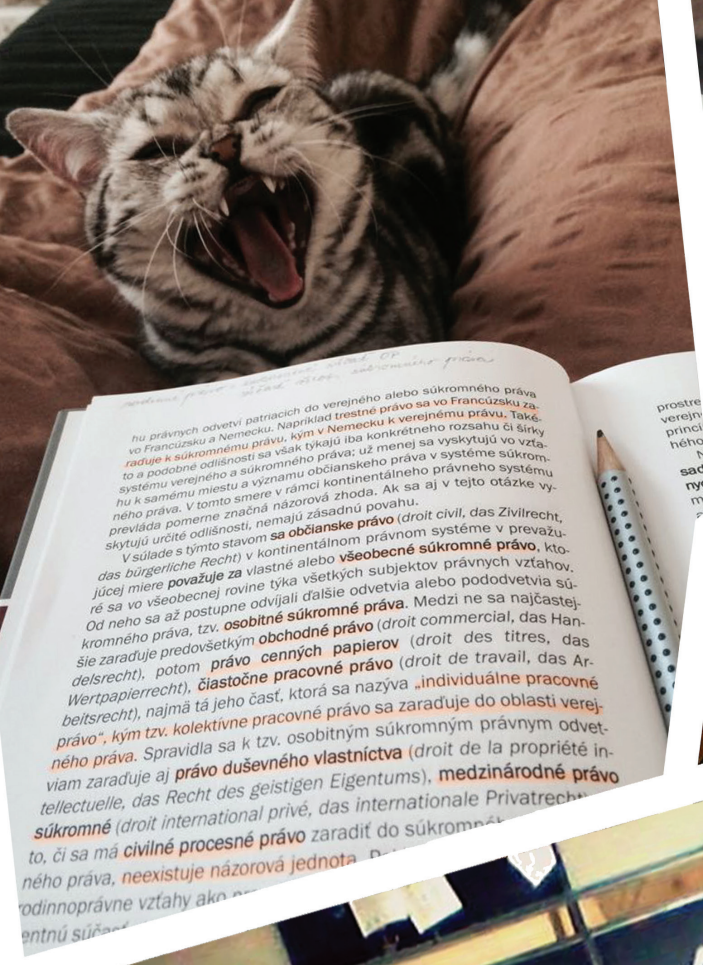

hu právnych odvetví patriacich do verejného alebo súkromného práva
vo Francúzsku a Nemecku. Napríklad trestné právo sa vo Francúzsku za-
radúva k súkromnému právu, kým v Nemecku k verejnému právu. Také-
to a podobné odlišnosti sa však týkajú iba konkrétneho rozsahu či šírky
systému verejného a súkromného práva; už menej sa vyskytujú vo vzťa-
hu k samému miestu a významu občianskeho práva v systéme súkrom-
ného práva. V tomto smere v rámci kontinentálneho právneho systému
prevláda pomerne značná názorová zhoda. Ak sa aj v tejto otázke vy-
skytujú určité odlišnosti, nemajú zásadnú povahu.

V súlade s týmto stavom **sa občianske právo** (*droit civil*, das Zivilrecht,
das bürgerliche Recht) v kontinentálnom právnom systéme v prevažu-
júcej miere **považuje za** vlastné alebo **všeobecné súkromné právo**, kto-
ré sa vo všeobecnej rovine týka všetkých subjektov právnych vzťahov.
Od neho sa až postupne odvíjali ďalšie odvetvia alebo pododvetvia sú-
kromného práva, tzv. **osobitné súkromné práva**. Medzi ne sa najčastej-
šie zaraďuje predovšetkým **obchodné právo** (*droit commercial*, das Han-
delsrecht), potom **právo cenných papierov** (*droit des titres*, das
Wertpapierrecht), **čiastočne pracovné právo** (*droit de travail*, das Ar-
beitsrecht), najmä tá jeho časť, ktorá sa nazýva **„individuálne pracovné
právo“**, kým tzv. kolektívne pracovné právo sa zaraďuje do oblasti verej-
ného práva. Spravidla sa k tzv. osobitným súkromným právnym odvet-
viam zaraďuje aj **právo duševného vlastníctva** (*droit de la propriété in-
tellectuelle*, das Recht des geistigen Eigentums), **medzinárodné právo
súkromné** (*droit international privé*, das internationale Privatrecht)
to, či sa má **civilné procesné právo** zaradiť do súkromné
ného práva, neexistuje názorová jednota.
rodinnoprávne vzťahy ako
entnú súčas

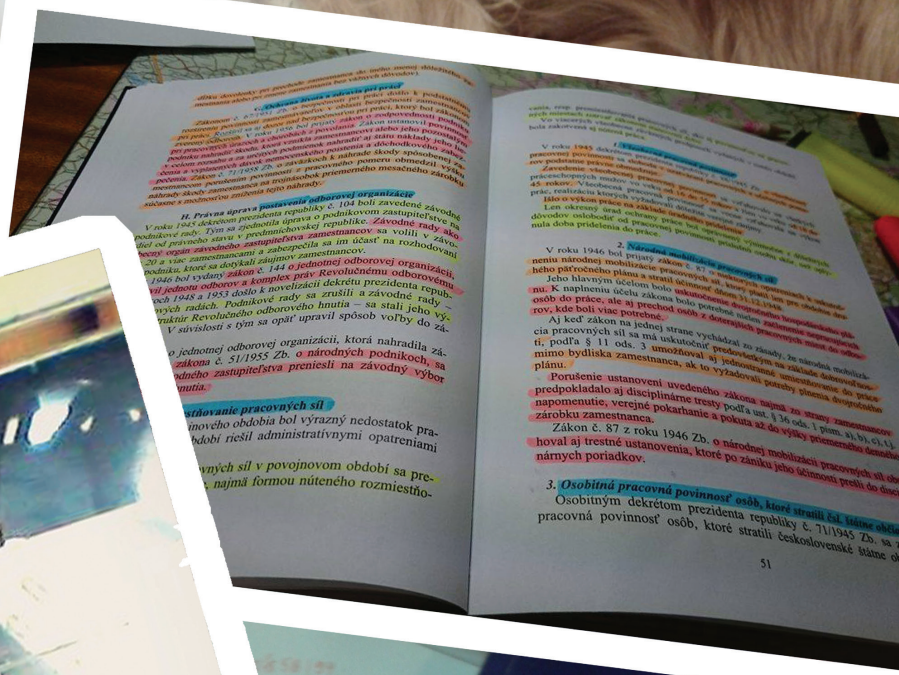

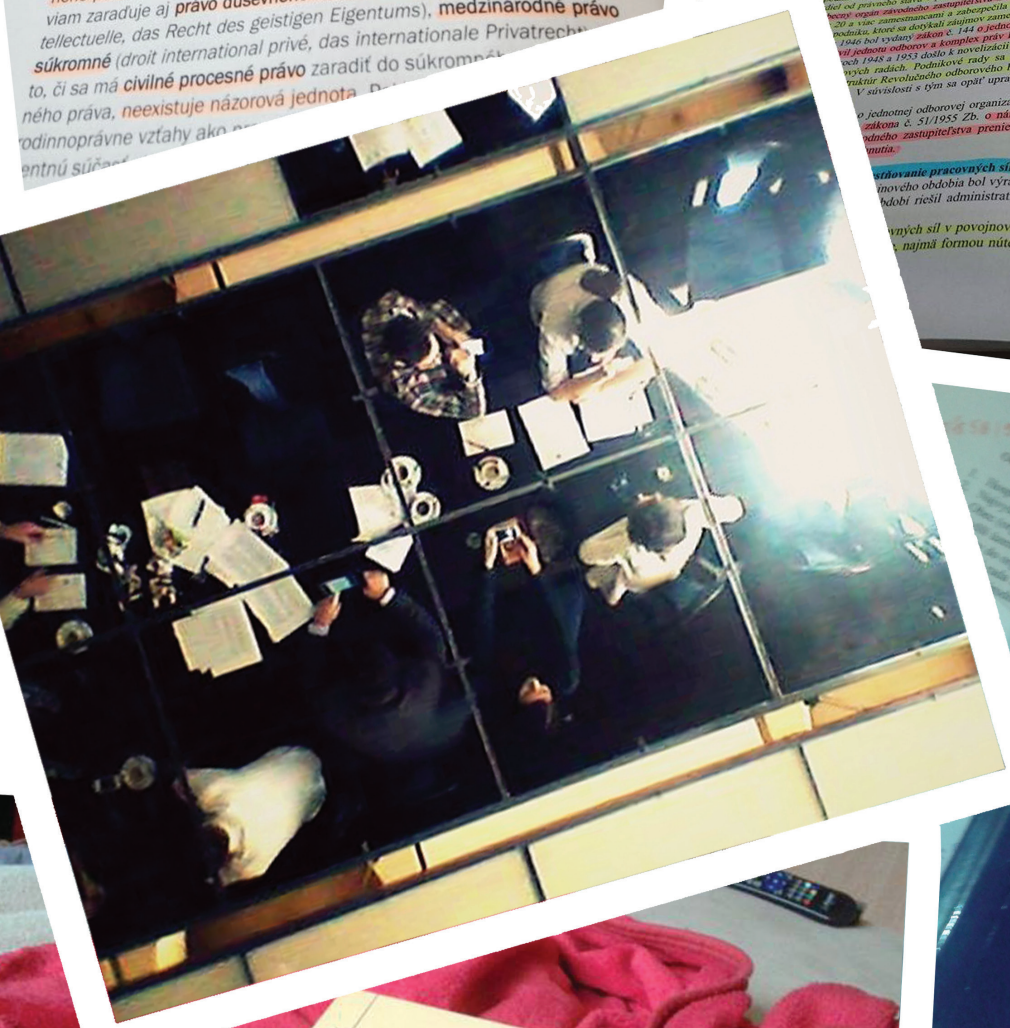

partneri ELSA Trnava

Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.

Advokátska kancelária
Korytár s.r.o.

medzinárodný partner